FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De iudicijs. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

a ¶ Pro actu triũ pſonarũ. Adde Barb. I rubri. extra eod. tit.
b ¶ Pro diſcretione. Adde c. Iſamis. §. tria. iij. q. vij. Arc. & doc. I c. ſtatutũ. in §. inſup. de reſcrip. lib. vj.

veniret abſoluendus. vt nota. Bald. in l. ſi vnus §. pac. ff. de pact. per hanc gloſſam. Et adde quod no. per Bartolum. in dicta lege, abſentem. in fine. ff. de pœnis facit l. ſi filius cum patre. ff. de interroga. act. & quod no. Gulie. de Cug. ff. de iureiurand. in lege, ſi duo patroni.

1 Cõſtitutio reſpiciens litis ordinationẽ, locum habet in litibus futuris, ſuper negotijs præteritis, & in litibus pendentibus quo ad ea quæ reſtant.
2 Quando procurator conſtituitur poſt litem conteſtatam, & dubitatur de eius mandato: quando debeat præſtari cautio de rato?
4 Quid in cauſis in quibus non conteſtatur lis?

Ver. Sic enim. † In ij. [ſed prædictum ſacramẽtum.] Not. priò dũ dicit. [in ipſo litis primordio.] q̃ hoc iuramẽtum eſt præſtãdum à principio litis. i. ſtatim poſt litis cõteſt. ſed hodie declaratum eſt in c. j. e. tit. lib. vj. q̃ hoc nõ ſit de ſubſtãtia: quia licet nõ fuerit præſtitum à princip. (quia nõ fuit petitũ) poſsit peti in quacunq; parte litis, & debeat præſtari. ſed ſi fuiſſet petitum, & non præſtitũ, valuiſſent acta poſtea
2 facta. vt not. in §. ſed quia veremur. ſ. eo. l. † Item not. in ver. [ſin autem cauſæ adhuc pendentes inueniãtur.] ſecundũ Bart. quòd cõſtitutio reſpiciẽs litis ordinationem, locum habet in litibus futuris ſuper negotijs præteritis. Item in litibus pẽdẽtibus, quó ad
3 ea quæ reſtant, licet non quó ad iam geſta. † Item not. text. ibi. dũ dicit. [& in primo poſt hanc l. ingreſſu &c.] ꝓ eo quod not. in l. nihil. ſ. de procu. quãdo procurator cõſtituitur poſt lit. cõteſt. & dubitatur de eius mandato, quãdo debeat præſtari cautio de rato? Et dicit quòd antequàm procedat ad vlteriora: ſed ſi ꝓcederetur, & non peteret cautio, nõ poſſet poſtea peti. ſicut nec poſt litem cõteſtatam: ſi ante cõteſtationem nõ eſſet petita: quia quod operatur conteſtatio in his quæ præcedunt eam operatur etiam primus actus contradictorius. in quo ſequitur conteſtationem.
4 † Et vide in caſibus in quibus non conteſtatur lis, quia primus actus contradictorius habet vim conteſtationis: vt not. in c. j. de elec. lib. vj. non ſunt alia. Laudetur Deus.

Sequitur Liber tertius.

De iudicijs. *Rubrica.*

1 Verbum iudicium, quot modis ſumatur?
2 In iudicijs non eſt habenda diſcretio perſonarum.

1 † Quæro, quare loquitur in plurali, & nõ in ſingulari de iudicijs? Rñdeo, quia ſunt plures ſpecies iudiciorũ. Sunt enim quædam vniuerſalia: vt petitio hæreditatis. vt in l. j. in princi. ff. de rei vend. Quędam generalia. vt actio ꝓ ſocio. ff. ꝓ ſocio. l. ꝓ ſocio arbiter. vel nego. geſt. vel tutelæ. Quædam ſunt particularia. vt rei vẽdicatio. quod dic: vt ff. de eden. l. j. in prin. gloſſ. mag. Item quędam ſunt ſimplicia. in quibus vnus eſt actor: & alter reus. Quædam duplicia. in quibus vterq; eſt actor & reus: vt ſunt iudicia diuiſoria. ff. eo. l. in tribus. & interdum vti poſsidetis. vt l. ij. de interdictis, quæ omnia proſequere. vt in Spec. eod. titu. per totum.
2 † Item hoc verbum iudicium ſumitur multis modis. Primò, pro
a actu trium perſonarũ: [a] valet actoris, iudicis, & rei. vt in hoc titu. & ff. eod. & in c. forus. de verbo. ſignifi. Secũdò pro inſtãtia lit. vt j. eod. l. properandum. Tertiò, ꝓ vltima voluntate. vt in l. j. ſuprà,
b de ſacroſanc. eccle. Quartò, ꝓ diſcretione. [b] ff. eod. l. cum prętor. §. j. dum dicit. iudicio caret &c. Quintò ſumitur iudiciũ ꝓ actione. vt in dicta l. in tribus. ff. eod. dum dicit in his tribus iudicijs, id eſt, act. & l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vſur. Sextò, pro ſententia. vt in l. epiſcopale. & in authẽtic. ibi poſita ſuprà, de epiſ. aud. & l. j. de re iudica. Septimò, ꝓ cauſa ſeu q. vt j. de ordi. iudi. l. quæſtionum. Octauò, pro voluntate. ff. de fideicommiſ. libe. l. Thais. §. Lucius. Nonò, ꝓ actis & ſcripturis, quæ fiunt in iudicio. vt not.
3 in authentic. vt præpo. no. impera. §. penultimo. † Et adde quæ not. per Archi. in princi. decreti. & quod in iudicijs non eſt habẽda diſcretio perſonarum: ſed ita magnum iudicabis, vt paruum. vt in c. in iudicijs. extra de regu. iur. lib. vj.

1 Quando ſunt duo iudicia quæ ſic ſe habent q̃ ſententia abſolutoria lata ſuper uno, poteſt parere exceptionem rei iudicatæ ſuper alio: an poſſint eodem tempore cumulari?
3 Per litis conteſtationem an fiat nouatio, & quid per citationem? & nu. 4. & 5.
4 Iudicium non incipit à citatione, ſed quaſi incipit quantum ad aliquos effectus prim... citatio dicatur actus iudiciarius: hinc eſt q̃ non poteſt committi die feriato, ut per ci... perpetuetur iuriſditio iudicis delegati: ut non expiret, & ut per eam præoccupet... iuriſditio, & interrumpatur præſcriptio xxx. annorum.
5 Si lata eſt ſententia pro actore, deſinunt currere uſuræ pendente tempore quod datur i... dicatis: ſed eo finito currit uſura centeſima, quæ eſt legalis. & quid ſi feratur contra actorem?
6 Peremptio non cadit in eo quod non eſt in rerum natura.
7 Iudiciũ non admittitur ſuper futuro: & quod fundetur ſuper obligatione de præſ...
8 Vſuræ quæ decurrunt tempore quo durat litigiũ, an poſſint in iudicium deduci vel p...
9 Nouatio uoluntaria fit per ſtipulationem: & an poſſit fieri per alium cõtractum cu... ſtipulationem, & quid detrahatur priſtinæ obligationi?
10 Nouatio neceſſaria quæ fit per litis conteſtationem, quid operetur? & quid de nouatio... quæ fit per ſententiam abſolutoriam? & nu. 9.
11 Quid de nouatione neceſſaria, quæ fit per ſententiam cõdemnatoriã? & nu. 9. & 14.
12 Pro ſententia, an agatur uia executiua? an actione iudicati? & quæ ſit differentia?
13 In executione ſententiæ an requiratur cauſæ cognitio?

LEX I.

IVdicio cœpto. Le... iſta eſt difficilis in recitatione. gloſſ. & materiæ. & conſueuit repeti. h...
1 † Per litis conteſtationem factam ſuper ſorte, ac etiam in parte vſurarum, non perimitur ſtipulatio vſurarum commiſſa vel committenda: nec impeditur curſus earũ lite pendente: & vſuræ quæ poſſunt peti iure actionis, ſi nõ fuerunt petitæ in iudicio ſortis, etiam illo finito peti poſſunt in alio iudicio. hoc dicit. Et primò præmittit vnum ad euidẽtiã vſq; ibi. [ſupereſt.] Secundò determinat caſum de quo quæritur: & legitur duobus modis in gl. quæ incipit, [quæ pendente.] primo in ſtipulatione committenda. & ſic loquitur de vſuris futuri temporis currentibus poſt litem cœptam. alio modo vt loquatur de ſtipulatione vſurarum commiſſa: & ſic de vſuris præteriti temporis: quæ ... omnes fuerunt in iudicio ſortis petitæ, & erat dubiũ, an illæ quæ non erant petitæ poſſent in alio iudicio peti. Nos poſſumus addere tertiam lect. quòd loquatur tam de futuris vſuris quàm de præteritis hoc modo. Mutuaui tibi centum, & tu per ſtipulationem promiſiſti x. quolibet anno pro vſuris. ſteriſti per quatuor annos quòd ſortem non ſoluiſti. & ſic debes mihi quadraginta p... vſur. egi ad repeti. ſortis. & etiam petij vſuras duorum annorum. lis durauit per triennium: deinde lata eſt ſententia condemnatoria in ſortem & vſuris duorum annorum: nunc facta executione ſentẽtiæ, vel etiam non facta: vellem petere vſuras aliorum duorum annorum, quæ cucurrerãt ante litem cœptam: & etiam triũ annorũ, quibus durauit lis: quęritur an poſsim? Imperator rñdet quòd per conteſta. factam ſuper ſorte non fuit perempta ſtipulatio vſurarum. pro vſur. præteriti temporis: nec etiam prohibentibus currere lite pendente. Et ideo cucurrerunt: poſſum ergo eas petere in alio iudicio iure obligationis & actionis, quæ non finiuntur lite finita: licet ſecus in officio iudicis mercenarij. vt l. iiij. C. depo. Sed ſecundùm primam lecturam, petij vſuras omnium quatuor annorum: non autem tempore quo durauit lis: quia tunc adhuc non erant commiſſæ vſuræ: ſed nũc commiſſæ ſunt, & volo illas petere. Sed ſecundùm ſecundam lecturam gloſſ. petij vſuras duorum annorum tantùm, & nunc volo petere aliorum duorum annorum qui cucurrerant ante litem cœptam; non autem volo petere pro tempore quo durauit lis. In text. ibi. [non eſt perempta.] Dic quòd non eſt perempta obligatio, & actio principalis, competens ad ſortem: vnde ſtipulatio vſurarum quæ eſt acceſſoria, habet cui cohæreat: ideo poteſt committi eo tempore quo lis durat. In text. ibi. [conuenire poſsis.] ſcilicet in nouo iudicio. Secundùm verum intellectum: non autem in iam cœpto: quia eſſent duo iudicia. vnum ſup ſorte: alterũ ſuper vſuris. ſicut eſſent duo libelli, q̃ iudicia ſic ſe habẽt adiuicẽ, q̃ lata ſnĩa abſolutoria ſup ſorte, ex eo q̃ nõ eſſet lata ſup vſur. pareret exceptionẽ rei iu. ſup eis. q̃ ſi nõ eſt debita

non po...

non poterunt vſuræ currere, quia debitor prętenſus non eſſet in mora.vt in l.lecta.§.ſed cum ſortis.ff.ſi cert.peta. † Et regula eſt in materia cumulat.ꝙ quãdo ſunt duo iudicia quæ ſic ſe habent ꝙ ſententia abſolutoria lata ſuper vno, poteſt parere exceptio.rei iudi.ſuper alio:vt quãdo vnum eſt ſuper principali,aliud eſt ſuꝑ acceſſorijs:puta fructus,vel ſuper vſuris,nõ poſſunt eodem tempore cumulari.vt l.fundum.& l.fundi.ff.de excep.& per Dynũ in regula nullus pluribus.de regu.iur.libro vj.& per Bartolũ in l.edita.§.de edendo. dicet aliquis ſi ita eſt, poſitio caſus quam ſ. feci non procedit.dum dixi ꝙ in eodem libello petij ſortem, & etiam vſuras præteriti temporis:& ſic cumulaui ambo illa iudicia.dicit Dy.ĩ dicto c.nullus quòd in eodem libello bñ poſſunt cumulari.ſed in alio libello dato poſt litem cõteſt.ſuꝑ vno,nõ tamẽ poſſunt cumulari. & ita loquiť cõtrarium. Bart.nõ tenet iſtã diſtinctionem ꝑ l.interdum.de pub.iud.& j.qñ ciui.actio præiudi.criminali.l.j.vbi ciuilis & criminalis ĩ eodem libello cumulari nõ poſſunt.& ipſe idem Dy.dicit ꝙ nõ eſt alia ratio,niſi ꝙ ſñia abſolutoria lata in vno,facit præiudicium in alio.nec obſt.auth. de fideiuſ.§.ſed neqȝ.vbi ꝑſonalis & hypothecaria poſſunt ĩ eodem libello cumulari: & tamẽ abſolutoria lata ſuꝑ ꝑſonali parit excep.rei iudi.ſuꝑ hypothecaria:quia ibi eſt alia ratio, quod dic, vbi ꝑ eum Pe.de bellapertica.& Cy.poſt eum,videnť dicere ꝙ etiã in diuerſo iudicio poteſt cumulari iudiciũ vſurariũ cũ iudicio ſortis dummodò nõ purè petãtur vſuræ:ſed ſub cõditione ſi ferať ſñia ꝓ actore ĩ ſorte,quod dictum nõ placet:quia ſic iſtud iudicium totũ fundareť ſuper futuro.quod eſſe nõ poteſt.vt l.nõ quẽadmodũ.ff.eo.nec poſſet ꝓcedi ſuꝑ iſto ſecũdo libello dato ſuꝑ vſuris,quouſqȝ lata eſſet ſñia pro actore ſuꝑ ſorte. Ad quod ergo fruſtra dabiť talis libellus:mihi videť,& ſemper viſum eſt. quòd Dy.dicat veritatem:& ꝓ eo eſt caſus in iſta l.ponẽdo,vt ſ. poſui.quia in prĩo libello petij ſortem & vſuras incurſas.& dico ꝙ ſic videor eas petere ſub cõditione ſi feratur ſñia ꝓ me ſuper ſorte arg.j.loca.l.cõductores.cum glo.& extra de teſt.c.Raynaldus in glo.quæ incipit.ſed nũquid.Sed in alio libello dato ſuper vſur.poſt lit.cõteſt.ſuꝑ ſorte,nec purè, nec ſub cõditione. poteſt cumulari hoc ſecũdùm eum.Primò,ꝑ dictã regulã.& ꝑ id quod ſ.dixi ſed debeo expectare ꝙ ferať iudicium ſortis, & ſi ferať ꝓ me ſñia,apparebit ꝙ vſurę ſunt mihi debitę.& ſic potero eas petere in alio iudicio:nõ autem in eodem.ſi eſt dubium an ꝓ me ſeratur vel nõ:& ſic eſt incertum an vſuræ ſint debitæ,vel nõ. Nec obſt.primo dicto.l.interdũ.& l.j.quãdo ciuilis actio:quia ibi ſunt duo iudicia æquè principalia, quæ ſic ſe habẽt ꝙ ſñia abſolutoria lata ſuper vno, poteſt parere excep.rei iudi.ſuꝑ alio:quo caſu nec in eodem libello nec diuerſis poſſunt cumulari, ſed vno expedito ꝑ accuſatore, poterit aliud inchoari:ſecus ſi contra eum: ſed quãdo vnum eſt ſuꝑ principali,aliud ſuper acceſſo. debet diſtingui prout diſtinguit Dy. aut in eodem libello, & poſſunt cumulari aut in diuerſis, & tunc ſecus: & pro hoc quod no. in gloſ. in l.qui de inofficioſo.in mag.glo.ff.de inof.teſt.quæ dicit quod in eodem libello poteſt intẽtari querela, & petitio hæredi. & tamẽ ſñia cõtra actorem ſuper querela pareret excep.rei iud.ſuper hęredi. Item dicit Bal.in iudicio reſtitutiõis in integ. quod vocatur reſcindens,& in actione reſciſſoria,vt poſsit cumulari in eodem libello: dicit tamen ꝙ cumulatio debet fieri ſub cõditione. mihi videť quòd cenſeať ſemper ſic fieri:quia eſt de natura iſtorum iudiciorum.† In gloſſ.ij.ibi. [quod fit lit.conteſt.]Cõtra gl. oppo.duobus modis:primò,quia ꝑ cõte.fit nouatio volũtaria, ꝑ quam tollitur prima obligatio ſortis:vt l.ſolutionem vel iudiciũ. ff.de ſol.& not.ibi gl.mag.poſt princ.ibi.[Item fit hæc volũtaria in cõteſt.&c.]& ꝑ cõſequens perimitur ſtipulatio vſur. cõmittẽda.vt ff.de noua.l.noua.cuius cõtrarium hic dicitur in text.Sol. intellige glo.in cõteſt.facta cum eo qui inuitus venit ad iudiciũ. ſ.quia erat citatus,quo caſu per cõteſt.non fit nouatio voluntaria,ſed neceſſaria.ꝑ quam nõ tollitur actio prima,ſed noua qualitas ei adijcitur.vt in ea gloſſ.magn.ſed ſi fieret conteſta. cum eo qui non inuitus comparuit,ſed ſponte.vt ſi volebam agere contra te,& feci te citari:alius ſpõte comparuit,& ſuſcepit in ſe iudiciũ animo nouãdi:quod facere nõ potuit te inuito:ſed me cõſentiente.vt l.mãdato meo.§.j.ff.mã.tũc fateor cõtrarium.ꝙ nõ procedere iſta gloſſ.nec iſte text.†Secundo oppo.ꝙ imò iudicium incipit à citatione.ᵃ vt inſtit.de pœna teme.litigan.§.fi.& no.ſ. de in ius vocand.ſuper Rubrica.Solu.per cita.propriè non incipit.ſed quaſi incipit quantum ad aliquos effectus. primò vt citatio dicatur actus iudiciarius. hinc eſt ꝙ nõ poteſt cõmitti die feriato,vt no.in l.dies feſtos.j.de ferijs. non ſic in datione libelli.l.miles.§.ſexaginta.ff. de adul.

a ¶Incipit à citatione. Adde Bal.in l.j.C.de iur.& fac.ign. Paul. de ca.in gl.rubric. C. de in ius vocan.

Item vt per eã perpetuetur iuriſditio iudicis delegati,vt nõ expiret,vt in c.gratum & c.relatum.de offic.dele. Tertiò vt per eam pręoccupetur iuriſditio.ſi ſunt duo iudices ordinarij,quorũ quilibet habet iuriſditionẽ inſolidũ.& vnus facit citari, alter non poteſt ſe impedire.l.ſi quis poſtea.ff.eo.Item vt per eam interrumpatur præſcriptio xxx.ann.vt l.ſicut.de præſcrip.xxx. anno. per iſtos autem effectus nulla fit nouatio.etiam neceſſaria, quia nulla qualitas adijcitur obligationi priſtinæ:ſed per conte. verè incipit iudex.& per eam adijciuntur plures qualitates priſtinæ obligationi.de quibus in glo.mag. ver. [neceſſaria autem.] quartũ dicitur fieri nouatio.& illa faciebat dubium in hac l.vt not. in ſe. glo. In gloſſ.ſeq.ſuper verbo [vſurarum.] ibi dum dicit. [quæ pendente iudicio &c.] hoc non dicitur expreſsè in iſta l.ſed ſatis colligitur ex eo quod dicitur quod non eſt peremptoria: ſed bene dicitur expreſsè in l.lite.de vſu. ff. Et ratio colligitur ex l.
5 non ſolum.de reg.iur. † Sed quæro.ſi lis eſt finita an poſtea currant vſuræ contra act. Reſpondeo ſi lata eſt ſentẽtia pro actore, deſinũt currere.& pendente tẽpore quod datur iudicatis, nulla vſura currit:ſed eo finito currit vſura centeſima:quæ eſt legalis. vt j.de vſu.rei iu.l.fi.& no.j.in gl.mag.circa fi.ibi dum dicit. [decedit autẽ.&c.] Si verò lata eſt ſentẽtia cõtra actorẽ, non ſolum deſinũt currere in futurũ:ſed etiam in iam decurſis obſt. excep. rei iud.ſi reus fuit abſolutus,quaſi nõ debitor.vel quia actor nõ probauit.vt in eadẽ gl.mag.ver. [fit quoqȝ neceſſaria per ſententiam &c.]ſed ſi lata eſt ex eo ꝙ debitor ſoluit,non obſt.exce. rei iud.in vſuris quæ ante ſolutionem cucurrerant:ſed poſt ſolutionem non currunt.ſunt enim duo debita diuerſa.vnũ ſortis:aliud vſurarum.& vno ſoluto remanet alterũ.vt ff. de eo quod certo loco.l.centum Capuæ.& l.j.de ſol.& hoc tenet hic Cyn.in ij. oppo.& in diſtinctione, ſed ſi lata eſt abſolutoria ex eo quod ſit pręſcriptum obligationi ſortis,ſimiliter nocet in vſuris etiã præteritis.vt j.de vſur.l.eos.in prin.Nec ob.j.de luitione pig.l.intelligere.quia ibi duæ erant actiones:vna perſonalis. altera realis.ſ. hypothecaria.& minori tẽpore præſcribiť perſonalis quàm hypothecaria.ſecundũ Cy.Secus quod ambæ ſunt ꝑſonales.ſ.principalis,& acceſſoria quę poſſunt peti vnà cũ principali:ſed ſi nõ poſſent peti vt pœna,ſublata principali etiã per ſolutionẽ tolleretur pœna.vt in l.ij.in prin.ff.ſi quis cau.Et per iſta declarantur quædã dicta Cy.poſita hic ſatis confuſè. In glo.ibi. [quaſi hæc nouatio.] certè in hac l.non dicitur ꝙ fiat nouatio per conte.Reſpondeo bene dicitur in l.aliã.ff.de noua.In glo.ibi. [ſed contrà eſt.] & ad contrariũ reſpondeo,ꝙ procederet in nouatione voluntaria,de qua.j.in gl.mag.poſt prin.Nos loquimur de illa quę fit per conteſt.factam cum inuito:quæ dicitur neceſſaria: & per eam non tollitur obligatio, ſed noua qualitas ei adijcitur. per l. non ſolent.de reg.iur.& j.in gloſ.mag.ver. [alia neceſſaria.] In glo.ibi. [Alij dicunt.] ſcilicet timore dicti contrarij de nouatione:ſed doc.dicunt ꝙ iſta lect.eſt vera in ſe.ſed nullam habet dubitationem declaro:quia ſi ſtipulatio eſt iam commiſſa.& ſic incœperunt vſuræ deberi:etiã ſi fieret nouatio voluntaria,per quã tolleretur obligatio principalis, non perimitur ſtipulatio vſurarum iam commiſſa:ſicut nec per ſolutionem ſortis:vt ſ.dixi, ſed ponendo quòd loquatur de vſuris futuri temporis.& in ſtipulatione nondum commiſſa, ſublata principali non poſſunt vſuræ currere pro ſorte quæ non debetur. vel cuius obligatio eſt per-
6 emptoria.vt l.lecta.§.ſed cum ſortis.ff.ſi certum petatur.† In glo. ſeq.ibi. [ſecundùm primum caſum.] ſcilicet quòd loquatur de vſuris futuri temporis.& ſic impropriè dicit quòd non eſt perempta: quia peremptio non cadit in eo quod non eſt in rerum natura.ar.l.nam & ſi ſub conditione.§.rumpẽdo de iniuſto teſt. certè licet non commiſſa eſt, tamen interpoſita. & ex ea oritur obligatio conditionalis,ſi debitor erit in mora ſoluẽdi ergo propriè loquendo poteſt in ea cadere peremptio. & tamen hic di-
7 citur quòd non perimitur.† In gloſſ.quæ incipit. [quia nec poterat.] ſecundùm primam glo.communiter reprehenditur.nam procederet quod dicit gl.qñ totũ iudicium fundareť ſuper futuro:vt ſi non peterem ſortẽ,ſed peterẽ te condẽnari ad vſuras fu-

a ¶ Nouatio voluntaria. An nouatio voluntaria tollat priuilegiũ. vide per Bart. in l.aliã. ff. de noua. Bar. i l.ſi is qui.ff. de iure fiſci.

b ¶ Actio in factum. Quotuplex ſit actio in factum, & q̃n & quo competat. vide gl. in §.fi.inſtit.de interdi.Bal.in l.ex placito.i v.& viij.q. C. de rerum permuta.

turi temporis,cũ erunt commiſſę,vel ad ca
uendum de ipſis ſoluendis.tunc enim quia
eſt quòd mihi imputeť quare non peto ſor
tem:& ſic faciã ceſſare curſum vſurarum:
& etiam quia totum iudicium fundať ſup
futuro,talis petitio non admittiť. ita loquiť
l.j.§.j.ff.de vſu.& l.nõ quẽadmodum.ff.eo.
ſed quia hic loquiť quando petij ſortem: &
ſic nihil eſt ꝙ mihi imputeť, & fundo iudi-
cium ſup obligatione de p̃ſenti.dicunt Do
cto.ꝙ poſſum petere te condemnari nõ ſo-
lũ ad ſortem & vſuras præteriti tẽporis: ſed
etiam ad vſuras futuri temporis,quæ curre
rẽt quouſq; lis durabit.vt hæc habentur plenè in l.j.de ſen.quæ ſi
ne.cer.quanti.Et ideo ſi nõ peterẽ ſortẽ,ſed peterẽ vſuras præteri
ti temporis,nõ poſſum adijcere rem futuri temporis. arg. eorum
quæ habentur in l.j.j.de fideicom.hoc non placet: quia eſt quod
mihi imputetur.fateor tamẽ quod ſi in annuis præſtatiõibus pe-
to aliquas iam p̃teritas:& ſic fundo iudicium ſup p̃ſenti poſſum
etiam petere condemnationem fieri ſup futuro:quia nõ eſt quid
8 mihi imputeť:ita loquuntur quæ no.in l.j.j.de fideicõ.† In gl.ibi.
[ſed tamen.]format oppo.s.dixi ꝙ vſuræ temporis quo durauit
litigium nõ poterũt in iudicium deduci,vel peti. cõtra.de l. ædi-
les.§. Item ſciendum,de ędil.edict.dixit Azo, quem ſequiť gl.ꝙ
nõ poterunt peti in libello;quia adhuc non erant decurſæ: ſed in
calculo ferendæ ſnīæ;& ſic quãdo erant decurſæ , poteſt implo-
rare officium iudicis mercenarium;vt etiam in illis faciat cõdem
nationem:licet nõ fuerint petitæ in libello. Io.tenuit contrarium:
quia ille §.loquiť in actione bonæ fidei,nos loquimur in actiõe
ſtricti iuris.Item loquiť in acceſsionibus,quę nõ veniũt iure ob-
ligationis,vel actionis:ſed officio iudicis mercenario.vnde ſi nõ
poſſent peti ante ſentẽtiam:nõ poſſent etiam peti poſt.p l.iiij.j.de
ſi.Item nos loquimur in vſuris deductis in ſtipulationem,q̃ poſ-
ſunt peti iure act.& obl.vñ nõ eſt neceſſarium officium iudicis:
quia poſſunt peti poſt ſnīam.gl.dicit ꝙ iſtæ reſpõſiones nõ ſunt
bonæ p l.nõ ſolũ.de rei vẽdi.ff.p quam ambæ iſtæ rñſiones con-
fundũtur:quia loquiť in ſtricti iuri iudicijs,& in acceſsionibus q̃
poterãt peti iure act.vel l.aquil.& tamẽ ibi diciť quòd officium
iudicis mercenarium poteſt in calculo ferẽdæ ſnīæ implorari:vt
in illis cõdemnari faciat;licet non fuerint in libello petita. Do-
ctores tenẽt opinionem Io.Et ipſam dicũt eſſe veram.Quia quæ
dam ſunt acceſsiones quæ veniũt ex natura ac.vt vſuræ ex mo-
ra in actio.bonæ fidei. Item fructus, & deterioratio rei in actio-
ne ſtricti iuris reali.vt eſt in rei vendi.& fateor quòd p illis po-
teſt implorari iudicis officium,ſi lite pendẽte emergũt : licet etiã
competat actio ordinaria.vt in dicto §.Item ſciẽdum.& d.l. non
ſolũ.& ſic nõ eſt fienda differentia inter actio.bonæ fidei.& ſtri-
cti iuris:ſed inter acceſsiones,an veniãt iure actiõis,vel nõ. Vſu-
ræ autem in actione ſtricti iuris nõ veniũt de natura actio.etiam
poſt moram:nec poſt litem cõte.vt l.j.& ibi no.j.de cõdi.inde.er-
go pro eis nõ poteſt implorari iudicis officium:ſed debuit in no-
uo iudicio & nouo libello peti primo finito , & lata ſnīa p acto-
re,ſed eo pendẽte etiam in nouo libello nõ poſſent peti.vt s.dixi.
quia nõ poteſt fieri cumulatio. Pro opinione Io. ꝙ nouo iudicio
opus ſit.videť eſſe caſus in l. Athenis.cum l.ſeq.ff. de aqua plu.
arcẽd.Sed pone quòd erat actio bonæ fidei,in qua veniebãt vſu
ræ officio iudicis poſt moram ex natura actio.fuerũt tamẽ dedu
ctæ in ſtipulationem,vtrum lite pẽdente in calculo ferendæ ſnīę
poterit actor petere ꝙ fiat cõdemnatio in illis quæ currerunt lite
pendẽte? Nam in illis quæ concurrũt clarum eſt quòd nõ, dic ꝙ
ſic :& iſto caſu poteſt pcedere opi.Azo.quam tenet gl.licet Do
cto.nõ tãgant.Nec ob.quòd p eis datur actio ex ſtipulatione:qa
nõ ppterea ceſſat officium iudicis mercenarium deſeruiẽs actio-
ni:vt eſt caſus in d.l.nõ ſolum.de rei vendi. ſed officium iudicis
nobile bene ceſſaret vbi competeret actio ordinaria:cum illud ſit
extraordinarium:vt in l.in cauſæ.in princ.ff.de mino .&non ve-
niat deſeruiendo actioni : iuxta not.in l.in prouinciali. de ope.
no.nun. Et ex prædictis apparet declaratum principium gloſ.
mag.& quòd non benè dicit. dum ibi ſentit quòd lite penden-
te poſsit implorari iudicis officium pro iſtis vſuris,ſi ponimus
9 quòd actio competens ad ſortem erat ſtricti iuris. † In gloſſ.
mag.ibi.[& quia nouatione.] diuide in quatuor partes. Pri-
mò loquitur de nouation e voluntaria , per quam perimiť actio
prima;quia diciť vnius obligationis in aliam transfuſio.vſq; ibi.
[alia neceſſaria.] Secundò de neceſſaria quæ fit per lit. conteſt.
per quam actio prima nõ perimitur;ſed nouæ qualitates ei adij-
ciuntur in fauorem actoris:& ppter hoc dicitur nouatio:vt l.aliã.
ff.de noua. vſque ibi. [ſit quoque.] Tertiò loquitur de nouatio
ne neceſſaria:quæ ſit per ſententiam abſolutoriam. per quam ſi-
militer actio prima non perimitur,nec etiam naturalis obligatio:
ſed tolliť ſibi effectus:quia contra eam parať exceptio.vſque ibi.
[ſi autem damneť.] Quartò loquiť de nouatione neceſſaria quæ
fit per ſentẽtiam cõdemnatoriam:& per eã ſimiliter nõ tollitur
actio prima:ſed alia noua cum illa accumulatur : in aliquibus ta
men diſtrahitur:vt in gl.hĩ vſq; in fine.Circa primam partem di
a gloſ.dicit ꝙ nouatio voluntaria ᵃ fit per ſtipulationem. quæritur
vtrum poſsit fieri p alium cõtractum citra ſtipulationem.rñdet
ꝙ ſic,ſi expreſsè hoc agatur:vt plenè not.in l.ſi mandato meo.§.
j.ff.manda.ſecus ſi nõ agatur expreſsè.etiam ſi interueniať noua
pſona.vt l.Item illa.§.fi.ff.de cõſti.pec.& in hoc differt à ſtipula
tione:quia per eam inducebatur olim nouatio nõ ſolũ cũ agebať
expreſsè,ſed etiam tacitè p interuẽtum nouæ pſonæ. vel ſi aliqď
adijciebať priſtinæ obligationi:vt l.qui vſumfructum.de verb.ob
li.& l.ij.de noua.hodie ſecus:niſi agať expreſsè.vt l.fi.j.de noua.
Item quæro,quid detrahiť priſtinæ obligationi? Rñdeo,quia vl
la tollitur:& etiam priuilegia quæ ſibi inerãt in fauorem actoris,
& ex conuentione partium:vnde liberãtur pignora , & fideiuſſo
res:& tolliť ſtipulatio vſurarum,nec cenſeť repetita in obligatio
ne nouãte:vt in l.nouatione.cum alijs allegatis in glo.ff.de noua.
ſed priuilegia quæ inerãt ex diſpoſitione legali,cẽſenť repetita in
obligatione nouãte:vt l.ij.ff.de priui.credito. §.j. ante fi. & l.aliã.
10 ff.de noua.& ibi not.in gl. † Circa ſecũdam partem,dum gloſſ.di
cit ꝙ perpetuať p conte.intellige ad lx.annos.etiam ſi prius erat
annalis.vt in l.fi.j.de præſcri.xxx.ann.p alium autem actum ex
tra cõteſt.vt p citationem,nõ pperuať ad xl.an. licet quãdoq; in
terrumpať præſcriptio longi tẽporis:vt not.gloſ.in l.cum notiſſi
mi.de præſcrip.tri.an.Fallit tñ iſtud quod dicit gl. in vſucapione
triennij,quæ eſt inducta mero fauore vſucapientis : Nam p litis
cõte.nec iterrumpiť , nec pperuať actio mero iure:vt ff.p empto
re.l.ſecũda.§.fi.& l.ſi poſt acceptum.ff.de rei vendi. & ibi not.&
etiam j.in gloſſ.dum dicit.[Item interrumpiť præſcriptio:& etiã
vſucapio quantùm ad effectum:currit tamen &c.] Nam illa ver
ba. [quantùm ad effectum: currit tamen &c.] debent referri ad
verbum vſucapio.non autem ad verbum præſcriptio.l.longi tem
poris in rebus mobilibus.illa enim bene interrumpiť mero iure
& actio perpetuať.vt in l.moræ.j.de rei vendi. Quod autem di
cit gloſ.quòd efficitur trãſitoria in hęredes.exemplifica in actio.
pœnalibus, quæ non tranſeunt ad hæredes ante lit.conteſt.vt in
l.j.ff.de pri.delic.& infrà,ne ex delictis defunctorum.Item quod
ſubditur in gloſſ.quod periculum rei transfertur in reum.declara
ra;quia per conteſta.inducitur mora,ſi non præceſsit interpella
tio:vt l.fina.ff de triti. quia poſt moram periculum ſpeciei debi
tæ pertinet ad debitorem:vt l.quod te.ff.ſi certum peta.ſecus an
te.vt l.ſi ex legati cauſa.de verbo.obliga. Item eſt quod dicit gl.
quod actio reſciſſoria perpetuatur. Supple ſecus in officio iu
dicis reſcindente, per quod petitur reſtitutio in integrum.Nam
debet peti, & etiam cauſa terminari intra quadriennium con
tinuum qua reſtitutione conceſſa oritur vtilis actio , quæ prius
fuerat directa , & erat perempta per præſcriptionem . Et du
rat anno : vt l.fina.ſuprà,quib.ex cauſ.maio.& lege, in hono
rijs.§.ſed cum reſciſſa.ff.de actio.& obligatio.& præſcriptio in
terrumpitur per conteſt.& etiam actio perpetuatur ad xl.annos
De tertia parte gloſſ. dic,vt plenè nota.in lege, Iulianus. de con
11 dictio.indebi.ff. † Circa quartam partem gloſſ.reprehenditur
in duobus, primò,dum dicit quod ex ſententia condemnatoria
b oriť actio in factum ᵇ.Nam imò vocatur actio iudicati:vt in l.le
ge,miles.§. qui iudicati.ff.de re iudic.Licet ex iuramento oria
tur actio in factum , & etiam ex ſententia arbitri emologa
ta . Item in alio, quia vult quòd ex ſententia condemnatoria la
ta in reali non oriatur actio perſonalis in factum, vel iudica
ti : ſed vtilis rei vendicatio . contrarium nota.per gloſſ.in l.nam
& poſtea.§. fina.& l.ſed & ſi poſſeſſor.ff. de iureiuran. Et ſic
communiter tenetur per Docto.quòd oritur in reali ſicut in per
nali.Item dum dicit gloſ.ꝙ prima actio datur,& noua ſibi accu
mulatur

mulatur quod dic.vt not.in l.fi.j.de vſur.rei iudi. & quòd actor
poteſt iterũ intentare acti.primã:nec ſibi poteſt obijci de ſenten-
tia cũ ſit lata in fauorem actoris ꝑ l.euidenter.ff.de exce.rei iudi.
Supple ad gl.ꝙ bñ poteſt obijci alia exceptio peremptoria:puta
pacti,vel ſolutionis,vel præſcriptionis : quæ fuerunt omiſſæ in
primo iudicio:& ideo fatuus eſt actor qui actionem primam in-
tentat,cũ poſſit agere ex ſententia actione iudicati , & tunc illæ
exceptiões nõ poſſent obijci per l.peremptorias.j.ſen. reſcin.nõ
2 poſ.& hoc vult gl.notabilis in l.duobus.ff.de excep.rei iudi.† Itẽ
dum gl.dicit ꝙ ſnĩa habet executionem paratam non intelligas
quòd actio in factum ſit illa:ſed eſt officium iudicis nobile. quo
poteſt peti executio:vt l.à diuo pio.per totam legem.ff.de re iud.
& l.minor xxv.ann.cui fideicommiſſum.ff.de mino. in actione
autem iudicati non ꝓcedit̃ executiuè:ſed ordinariè.ſ.dato libel-
lo,& lite cõte.vt not.de execu.ſententiæ.in prin.in Spe.Et ꝓdeſt
agere tali via & modo:quia executio nõ poteſt fieri niſi per iudi
cem qui tulit ſniam,vel ꝑ alium ad literas eius. vt l. ꝓperandum.
§.ſi inãt reus.j.eo.ſed actio iudicati poſſet moueri corã quocũq;
iudice ordinario vbi reus ſortiret̃ forum:nec requiruntur literæ
iudicis qui tulit ſentẽtiam.l.argentarium.§.nomine pupillę. ff. e.
ti.quod eſt plus quã intẽtare actionem primam.ꝑ id quod ego
3 dixi j.de exceptionibus peremptorijs. † Inquantum gl. dicit ꝙ
executio fit ſine cognitione.innuit ſecundùm Bal.& Ange.ꝙ in
a executione ſentẽtiæ non requirat̃ citatio * partis,aliàs non diceret
tur fieri ſine cognitione:qa citat̃ vt contradicat ſi vult , & poteſt
& in iſta cõtradictione vertitur cauſæ cognitio: vt in l.in cauſæ.
§.termino.de hoc articulo dic breuiter ꝑ Inno.in c.ex ratione.de
appel.& per Barto.in l. à diuo pio.§.in venditione.ff. de re iudi.
& ꝑ Bald.qui allegat illam gloſſ.ſ.de iur. & facti igno.l.j. Et ad-
de bonam practicam quæ colligit̃ in l.defendente.ff.de autho.tu
to.& ibi omnino vide Bald.Vltimò etiam gloſſ.reprehendit̃.in-
quantum dicit in fi.ꝙ ꝑ ſententiam cõdemnatoriam detrahit̃ pri
ſtinæ obligationi:quia vbi erant primò plures obligati inſolidũ
ſi ſimplr condẽnant̃,quilibet eſt obligatus ꝓ parte.l.j.j. ſi plures
vna ſententia.nam illud eſt verũ in obligatione vel actione quæ
oritur ex ſententia:quia non cẽſet̃ cõdẽnati quilibet inſolidum, ni-
ſi hoc expreſsè dicat̃:licet ſint obligati inſolidum.Cæterũ prima
actio & obliga.quæ non ſunt ſublatæ: in ſuis terminis durant.& ſi
actor diligeret agere potius actione prima quàm ex ſententia,poſ
ſet conuenire quẽlibet nõ inſolidum,nec ſimul, ſed ſeparatim.vel
ſimul,cum proteſtatione quod vna ſolutione contentus eſt : vt
not.Bart.in l.ſecunda.§.fi.de duo.re.Non ſunt alia.

2 *¶Si actio ſit realiter propoſita nulla expreſſa cauſa, licet in proſecutione una cauſa tantum exprimatur, & ſecuta ſit ſententia abſolutoria : an obſtet exceptio etiam in non proſecutis? & quid in actione perſonali? & nu.3. & 4.*
3 *Quid ſi generalitas fuit circa cauſas rei petitæ?*
4 *Quando opponitur tibi exceptio quæ præſupponit actionem, cautus ſis replicare: aliàs ſuccumberes, licet iudici conſtaret tibi competere replicationem : quia non debet de facto ſupplere: & quid ſi exceptio non præſupponat actionem.*

LEX II.

1 Licet iudice. † Snĩa abſolutoria gñalr lata ſuꝑ
actione gñali, & etiam ſuꝑ gñali
petitione,mero iure porrigit effectum ſuum etiam ad
non proſecuta in iudicio : ſed de æquitate cõtra exce-
ptionem rei iudi.in non ꝓſecutis datur replicatio.hoc dicit.& eſt
notabilis l.ſemper allegatur.ibi.[egiſti.]ſcilicet generaliter ꝓpoſi
ta actione vt redderet rationem adminiſtrationis,& reliqua,ſub
qua actione omnes ſpecies comprehendebantur : ſed actor non
fuit proſecutus niſi quaſdam,in quibus reuera tutor non erat ob
ligatus,& omiſit vnam ꝓſequi,ex qua re erat obligatus. Iudex
tamen illum tut.ſimpliciter abſoluit à petitione, & ſnĩa tranſiuit in
rem iud.Tunc ſi actor vellet eandem actionẽ intentare ꝓ ſpecie
nõ ꝓſecuta,dicit̃ ꝙ poſſet:quia illa actio etiam in ꝓſecu.nõ eſt
ipſo iure ſublata;cũ nec naturalis obligatio ſit ſublata,& actio re
manſit in virtute naturalis , licet non potuerit ex ſola naturali
oriri,ſed etiam ex ciuili,& illa ſublata eſt. iuxta plenè nota. in l.
Iulianus.ff.de condi.inde.ſed in proſecutis obſtat exceptio , &
non datur replicatio. Sed in non proſecutis licet non obſtet
mero iure,datur replicatio de æquitate : quæ præualet.vt j.eod.
l.placuit.quæ fundatur in hoc quòd iudex inſpecta veritate nõ
cenſetur ipſum voluiſſe abſoluere à ſpecie non proſecuta , de
qua nullam notitiam habuit,& animus iudicis in hoc debet attẽ
di:vt l.ſi ex teſtamẽto.in fi.cũ l.ſeq. in prin.
ff.de excep.rei iudi.Et ſi dicat̃ ſi ita eſt , er-
go non deberet obſtare exce.in nõ proſec.
& ſic non eſſet opus replica.poſtquam non
cenſet̃ ab illa ſpecie abſolutus.Rñdeo de ri
gore iuris bene cenſetur iudex ſenſiſſe de
omni ſpecie,quæ ſub actione generali poterat comprehendi: vt
l.ſub prætextu.la ij.cũ ibi not.ſ.de tranſ. Et hoc eſt potius ex fi-
ctione quàm ſecundùm veritatem : ſed inſpecta veritate ſecus,
ideo ob exce.& dat̃ replicatio.Sed cõtra:quia nullo modo ob.vt
d.l.ſi ex teſtõ.cũ l.ſeq.cũ ibi no.in glo.So.duobus modis.Primo
quia hic fuit abſolutus reus gñaliter in illis , fuit condẽnatus in
proſecutis,& in nõ proſecutis nõ fuit abſolutus : & ſic ob. exce.
2 †Quinimò ſi fuiſſent in iudiciũ deducta expreſsè, niſi expreſsè
fuiſſet abſolutus ab eis,nõ valeret ſentẽtia condẽnatoria in ꝓſe-
cutis:vt no.in l.j.ſ.ſi aduer.rem iudi.ſed ideo ibi valuit ꝓſecutio,
quia de ꝓſecu.nõ fuerit facta expreſſa mẽtio in libello. Vel dicit
ꝙ hic loquitur in actione gñali tut.ſub qua oẽs ſpecies dictę ad-
miniſtrationis comprehendebant̃.ibi loquit̃ in actione ex teſtõ,
quæ non erat gñalis:vnde etiã ſi reus fuiſſet abſolutus ſimplici-
ter, talis abſolutio nõ porrigeret effectũ ſuũ vltra ꝓſecuta,& ſic
in nõ proſecu. nõ ob.exceptio:nec eſſet opus replicatiõe.Sed cõ
tra.ꝙ licet actio nõ ſit gñalis,ſi tñ ſit generaliter ꝓpoſita, & pro-
ſecutio ſit facta in vna ſentẽtia abſolutoria,ꝙ noceat in alijs etiã
nõ proſecu.vt l.& an eadẽ.§.actiones.de excep.rei iud. Sol.glo.
no.in d.l.ſi ex teſtamẽto.& in l.habebat.in princi. de inſtito.dicit
hoc verũ in actione reali,quæ ſi fuit generaliter propoſita nulla
expreſſa cauſa:licet in proſecutiõe vnã cauſam tantùm, vel aliàs
expreſſerit,& ſecuta ſit ſentẽtia abſolutoria,obſtat exceptio,etiã
in nõ proſecu.ſed in actione perſonali ſecus . vt dicta l.habebat.
3 & hoc perpetuò tene menti.& vide gl.in illa l.habebat.† Et con-
clude quod aut generalitas petitionis fuit circa res,aut fuit circa
cauſas rei petitæ.Primo caſu ſi ꝓſecutio fuit ſpecialis in quibuſ-
dam rebus,& ſententia generalis : & quæritur an obſtet in non
ꝓſecutis.eſt diſtinguendũ inter actionem generalem, & obſtat:
ſed datur replicatio:vt hic,& actionem non generalem, ſed ſin-
gularem,& tunc mero iure non obſtat per illam l.ſi ex teſtamen
to,ſecundũ vnum intellectum.de quo ſ.dixi. Secundo caſu qñ
generalitas eſt circa cauſas:debet diſtingui inter actionẽ perſo-
nalẽ:& obſtat exceptio mero iure in nõ ꝓſecutis : & datur repli-
catio:& iſte eſt caſus in d.l.habebat.& actionem realem: & tunc
ob.exceptio.& non datur replicatio per glo.quæ eſt ibi: & in di-
ctis ll.& per l.& an eadem.§.& iſta non tanguntur per doc. & ta
men ſunt vtilia,& neceſſaria. In tex. ibi. [& ideo ſi rurſus eun-
dem iudicem.] glo.dicit quòd habuit neceſſe hoc facere:ne cau
ſæ continentia diuidatur. Tu dic cõtrarium:quia poſtquam erat
finitum primum iudicium,potuit impetrare alium iudicem , li-
cet primo iudicio pendente ſecus. per rationem prædictam : &
ita no.in c.fi. de reſcript.& eod. tit.c. diſpendia.lib.vj. & j. eod.l.
nulli.per Cy. In tex.ibi. [contra vtilem exceptionem rei iudi.]
Intellige ſcilicet prima facie : quia mero iure dabatur exceptio
etiam in non proſecutis:ſed non in effectu:quia per replicationẽ
tollitur.vt dixi.In fine,ibi. [replicatione doli mali veteris.] Dic
etiam non præhabita reſti.in integ.licet Azo cum legeret iſtam
l.interrogatus à quodã ſcholari dixerit contrarium : ſed cũ ſcho-
laris diceret quod dixi ꝙ nõ erat neceſſaria reſtitutio : dñs Azo
ſe correxit,& cõmendauit ſcholarem:vt hic refert Alb.Per hoc
videtur reprehendi intellectus quorundã:quem tenet Bar.in d.
l.habebat.dum dicit ad cauſam non proſecutã non poteſt redire
niſi mediante reſti.in integ.niſi ex cauſa iuſti erroris : quod non
placet.imò ipſo iure de æquitate.Et per iſtũ text.Pet.reprehẽdit
quoſdã,dicens ꝙ exceptio rei iudi.nõ eſt propriè exceptio : quia
præſupponit actionem.nam ſi non eſſet propriè exceptio,nõ ca
deret replicatio.Præterea præſupponitur actio quæ per ſenten-
tiam non eſt ſublata:vt expreſsè dicitur.ſ.in text.Item d. Ange.
4 dicit per iſtum tex.† Not.tu qui practicas palatium,ꝙ qñ oppo-
nitur tibi exceptio quæ præſupponit act. ſis cautus replicare:
aliàs ſuccumberes.licet iudici conſtaret tibi competere replica.
quia non debet de facto ſupplere:quia ſi non eſſet propriè exce-
ptio,quia non præſupponeret act.replicatio nõ eſt neceſſaria.&
iudex põt ſupplere,quod dic vt in l.ſi vnus.§.pactus. in gloſſ.in
opponendo.ff.de pact.Vltimò quæro quid ſi actor nõ fecit ali-

a ¶Requiratur citatio. Adde Bart.in l. decẽ. ff.de ver.oblig. Bald. in l.j.in iiij.col. C.ne fil.pro pat.Bald. in l. fi.in §.j.ff.ſi cer. peta.

a ¶Spiritualia digniora ſunt. Adde c.illud. & c.ſolitę. d maiori. & obe.c.ij.de träſla. epi.& i c.pręcipimꝰ. xij.q.ij.

a ¶ Poſſunt repeti in curia ſeculari. Adde gl.fi.in c.ex literis.de iureiu. Pau.de leaza. & Car.i cle.j.de vſu. li.vj. Archi.in c.quid dicam.xiiij.q.iiij.

c ¶ Non tamē poterit ipſum clericum punire. Adde Sal. in l.nulli.C.de reſt. Adde ſecus ſi corā eccleſiaſtico:q̃a ab eo puniret etiā exēptꝰ ꝑ no. in c. j.de priui.lib.vj.

quam proſecutionē,& fuit reus abſolutus, & actor vult agere, an poſsit? & videtur ꝙ ſic,ſaltem ope replicationis. quia ſi facta ꝓſecutione in quibuſdam,poteſt agere in nō proſecutis:ergo ꝓſecutio,i illo facta debet poſſe agere in omnibus.quia quod iuris eſt de parte quo ad partem : debet eſſe de toto quo ad totum.Contrarium hic tenet Bald. quia ſic ſnīa abſolutoria nihil operaretur: ſed hic operat̃ ſaltem in proſecutis:quia qñ aliqua fuit proſecutio.cēſetur iudex ad illā tantum habuiſſe reſpectū:ſed qñ nulla eſt ꝓſecutio facta,cenſet̃ habuiſſe reſpectū ad omnia.Item videt̃ ꝙ cū in nō ꝓſecutis nulla fuerit adhibita cauſę cognitio,valeat ſententia ſaltem in nō proſecutis.& ſic ipſo iure poſsit agere.per ea quę no.per Bal.in l.prolatam.circa fi.j.de ſen.Sol.ſi nullus terminus datus fuit ad probādū,cēſet̃ lata ſubito , & ſine deliberatiōe cōtra.l.ij.de ſen.ex breui.reci.Sed hoc debet intelligi ꝙ fuit datus terminus ad probandum,& ſic nō dicitur lata ſine cauſæ cognitione ſecundū Bar.in d.l.prolatam.Bal.hic in fi.dicit ꝙ fuit datus terminus in proſecutis,non ſuper petitis.vt excluderet̃ actor ex vi termini lapſi.hoc non placet:quia rarò habet locum iſta lex.cum ſemper det̃ terminus ad probandum antequā fiat proſecutio,quæ dicitur fieri cū dantur articuli ſeu capitula.non ergo excluditur lapſu termini. poſtquàm de aliqua ſpecie non capitulauit: Tene mēti.Limitat̃ iſta lex per l.ſi cum tibi.j.eo.ſcilicet niſi nō proſecuta ſint de dependentia proſecutionis:quia tūc dat̃ exceptio cum effectu. & nō replicatio.& per l.de rebus.in fi.de arbitris.ff. quādo ignoranter omiſit proſequi:ſecus ſi ex certa ſcientia:quia tūc æquitas nō ſuadet dari replicationem doloſam ſecundū Pet. Cy.& Bar.per illam l.ſingularem.ſed idem Cy.in additione quam hic ponit ex dictis Gul.de cu.tenet contrarium.ꝙ detur replicatio:tñ tenetur alteri parti ad omne damnum & intereſſe quod patit̃ ex iterata moleſtia.Et ita videtur eſſe de mente illius.l. de rebus.

1 *☞ Quæ dicatur incidentia cauſe?*
3 *Omnis ſententia lata ſuper emergēti uel incidenti dicitur interlocutoria?ſed ſuper principali dicitur diffinitiua.*
4 *Sententia lata ſuper principali cauſa an faciat præiudicium in incidenti poſtea principaliter in iudicium mouendo?*
Si lata eſt expreßè ſuper incidenti,an præiudicet ſuper eodem mouendo principaliter?
5 *Si in cauſa principali & prophana quæ uertitur coram iudice laico incidat aliquis articulus ſpiritualis:debet iudex illum remittere ad curiam epiſcopalem.& quis modus tenebitur tunc coram epiſcopo?& quid in cauſa criminali?& nu.6.*
6 *Quid ſi coram epiſcopo in cauſa ſpirituali incidat aliqua queſtio de re prophana?quòd ipſe cognoſcat de utroque.*
7 *Si opponatur actori q. eſt excommunicatus,& ipſe replicat q. excommunicatio non ualuit uel negat q. facta fuerit quòd debeat fieri remißio ad iudicem eccleſiaſticum.*
8 *Si in cauſa ciuili coram iudice ſeculari incidat cauſa criminalis,uel ecōuerſo in cauſa criminali incidat cauſa pecuniaria,an iudex qui cognoſcit de principali poßit de tali incidenti cognoſcere?*
9 *Quod non licet principaliter,an & quando liceat in conſequentiam?*

LEX III.

1 QVoties.† Iudex qui cognoſcit de cauſa principali,poteſt etiam cognoſcere de incidenti,licet ſit tale de quo prīcipaliter cognoſcere nō poſſet. hoc dicit.& ſemper allegat̃.Pręmitte ꝙ de cauſa ſtatus cum ſit magnæ iuriſditionis (quia multū præiudicialis) nō pñt cognoſcere niſi magni magiſtratus:vt præſes prouinciæ.non inferiores.vt magiſtratus municipalis,vel iudicis delegati ; vt j. de pedane.iudi.l.placet.hoc verum principaliter : ſed ſi in cauſa pecuniaria quæ vertit̃ corā eis,incidat cā ſtatus, bñ pñt cognoſce-
2 re.† & dicit̃ incidere qñ nō mouet̃ per viā agēdi:ſed per viā excipiendi,vel replicandi:& rō eſt,quia tūc nō expedit ꝙ ſuper illo incidēti pronūtiet̃:ſed ſufficit ꝙ cognoſcat̃, & poſtea pronūtiet̃ ſuper principali cā pecuniaria.vt j.de ord.iud.l.j.pōt tñ ꝓnūtiare ſi vult,licet nō debeat:& idē in omni incidēti: vt l.viro atq; vxore:& ibi Bar.ff.ſo.ma.& tūc an ſnīa lata ſuper incidēti faciat pręiudicium ſup illo eodem poſtea mouēdo ꝑ viā agēdi?dic vt plenè no.in d.l.j.de ord.iu.& ꝑ Bar.in l.qui Romæ.§.duc fratres.de
3 ver.obl.in iij.col.& in diſtinctiōe magna.† In tex.in fi.ibi.[diſceptatio termine t̃.] ſ.tacitè ꝓnūtiando ſuper principali.Nam ſi cōdemnabit reū,tacitè videtur ꝓnuntiare agētem nō eſſe ſeruū illius,vel in ſua pñte:quia eſſet reum nō condemare,ſed abſoluere.vel dic expreſsè pronuntiādo illum nō eſſe ſeruum:licet hoc facere nō teneat̃.& dic,[terminetur.] ſ.ꝑ ſnīam interlocutoriā: quia ſnīa omnis lata ſuper emergēti vel incidēti dicit̃ interlocutoria:ſed ſup principali dicitur diffinitiua. In gl.j.ibi. [vt ſi à me hæreditatem petas.] ſ.coram delegato , vel magiſtratu municipali. In gl.ibi. [& te ſeruum meū dicā.] ſupple.& ſic te agere nō
4 poſſe.† In gloſſ.fi.ibi.[ſufficit ad libertatem.] vt ſi reus qui cōdēnatus eſt ad reſtitutionem hęreditatis,nō obſt.exceptiōe ſeruitutis:& ſic tacitè videt̃ ꝓnuntiatum illū nō eſſe ſeruū,ſed liberum. ſi vult poſtea per modū agēdi principaliter petere declarari ſe eſſe ſeruum,nō poterit:quia obſtat exceptio rei iud.ex illa tacita pronūtiatione fauore libertatis:& ſic ſententia lata in principali, facit præiudicium in incidenti poſtea principaliter mouēdo:nō ſic econuerſo ſi reus fuit abſolutus ex eo quòd actor erat ſeruus, ſi poſtea actor vult principaliter petere declarari ſe eſſe liberum, poterit:quia talis ſentētia nō præiudicat in incidēti:niſi reſpectu illius cauſæ ſuper qua lata eſt:nō aūt ſi poſtea principaliter in iudicium deducatur:& ſi declarabitur liber,retractabit̃ prima ſnīa abſolutoria lata ſup hęreditate.Sunt ergo duo articuli examinandi. vnus an ſnīa lata ſup principali cauſa faciat præiudicium in incidenti poſtea principaliter in iudicium mouendo.Alius ſi lata eſt expreſsè ſup incidenti:an præiudicet ſup eodem mouendo principaliter.de quibus ambobus dic, vt in dictis iuribus habe-
5 tur.& ꝑ Innocē.in c.fi.de ordi.cog.† Extra gloſſ.op. quia videtur quòd iudex debeat illam cauſam ſtatim remittere examinandam & terminandam ad maiorem magiſtratum, qui poteſt principaliter de ipſa cognoſcere:non autem debeat ipſe cognoſcere:vt j. c.tuam.de ordi.cog.& in c.lator.qui fil.ſint legi.Sed hic loquitur quādo vtraq; cauſa tam principalis quàm incidens erat prophana:ſed ſi principalis erat prophana , & incidens erat ſpiritualis, vel eccleſiaſtica:vt ſup decimis:ſuper matrimonio & ſuper vſuris:tunc iudex laicus coram quo vertitur cauſa principalis,ſicut non poſſet cognoſcere principaliter:ita nec incidenter:ſed debet remittere ad curiam epiſcopalem:& tunc quis modus tenebitur coram epiſcopo? Dic vt not. Inno.in d.c.lator.Nam iudex ſecu-
6 laris non eſt capax talis iuriſditionis ſpiritualis. † Sed econuerſo ſi coram epiſcopo in cauſa ſpirituali principaliter mota icidat q.pecuniaria prophana, bene poſſet epiſcopus etiam de illa cognoſcere ꝑ iſtum text.& ꝑ ca.de prudentia. de dona. inter vir. & vxo.quia epiſcopus bene eſt capax iuriſditionis temporalis vel ꝓphanæ:vt s.de epiſ.au.ꝑ totum.& de epi.& cler.maximè in authen.caſſa.& in auth.ſtatuimus. Sed do. Cy.dicit ꝙ Canoniſtæ fecerunt ſibi iura ꝓ libito voluntatis,& ꝓpter ambitionem iuriſditionis ſecularis occupādæ:ſed malè loquitur ſecundùm Bal. quia imò iſta iura ſunt fundata in ratiōe:quia ſpiritualia digni-
a ra ſunt ᵃ quam temporalia:ſicut anima dignior eſt quàm corpus: ideo nō eſt mirū ſi iudex ſecularis ſit incapax iuriſditionis ſpiritualis:ſed non ecōuerſo.facit c.ſolitæ.de maio.& obe. Si ergo coram iudice ſeculari petat̃ executio inſtrumēti,& opponat̃ ꝙ contractus ibi cōtentus eſt vſurarius,iſta cognitio remittit̃ ad curiam epiſcopi:& interim iudex ſecularis debet ſuperſedere: & ſi nō remitteret,ſed pronuntiaret,nō valeret ſnīa ſcdm doct. quia peruerteret ordinem. Eodem modo ſi petat̃ hæreditas ꝑ aliquem,ꝗ ſe dicit filiū legitimum & naturalē defuncti.& opponitur ꝙ nō fuit matrimonium inter patrem & matrem,debet remitti ad epm. hæc declara ſecūdùm no.ꝑ Bar.in l.Titia.ff.ſol.mat.qui dicit an ſit facti,vel iuris.Sed Bal.hoc reprobat.& tenet q. remittenda ſiue iuris,ſiue facti ſit.ꝑ cle.primā.de iud. Et ita cōmuniter pra-
b catur in q.vſuraria: quia licet vſuræ poſsint repeti in curia ſecularī:cōtrarium tamē cōmuniter ſeruat̃:quia ſemp reperiunt̃ in curia eccleſiaſtica.Sed in cauſa criminali:puta accuſatur Titius de adulterio commiſſo cum Berta vxore Sempronij.& opponit̃ ꝙ nō erat legitima vxor:quia nō valuerat matrimoniū.Dixit Bal. communiter ſeruari ꝙ talis cā nō remittit̃ ad curiam ēpalem:ſed iudices ſeculares de ea cognoſcūt,& ꝓnuntiāt.Sed pone,ꝙ producitur clericus in teſtem in cā ſeculari. opponunt̃ ſibi crimina vel defectus , ꝓpter quod dicit̃ quòd non poteſt teſtificari.an iudex ſecularis poterit de hoc cognoſcere? Dic ꝙ ſic ſecundū Inno.hic
c verum de foro cōpe.nō tñ poterit ipſum clericum punire. vt in
7 c.iudex laicus.cum ibi no.de ſen.excō.lib.vj. † Item pone ꝙ actor

actori exceptio excōmunicationis ad ipſum repellendū, quod poteſt fieri etiam de iure ciuili:vt no.in l.j.§.de iur. & fac.ign.& l. placet.de ſac.ſan.eccl.replicatur q nō valuit excōicatio, vel ponitur quod facta fuerit,an debeat fieri remiſsio? dicūt Doct. q ſic.ex quo nō pōt probari in curia ſeculari.Et dicit Bal.q ſi produceret inſtrumentū excom.coram laico,niſi prius eſſet per eccleſiaſticū cognitū,non valeret:ſicut ſi eſſent producti teſtes: vt in c.at ſi clerici.de iudicijs.† Vltimò quęritur,quid ſi in cauſa ciuili coram iudice ſeculari incidat cauſa criminis : vel econuerſo in cauſa criminali incidat cauſa pecuniaria.An iudex qui cognoſcit de principali poſsit de tali incidenti cognoſcere? dic quòd ſic.vt infra de ordin.iudic.l.tertia.& ſ.de officio rector.prouinc. l.j.& j.ad l.cor.de fal.l.ſi lis pecuniaria.& ad l.fauiam.de pla.l. præſes.& de adult.l.quoniam Alexandrum.& ſic iudex maleficiorum qui non poteſt cognoſcere principaliter de cauſa pecuniaria,cognoſcet incidenter.vt l.ſolemus.§.fina.ff.eo.iuncta l.in rardi.§.qui furem.ff.de furt.Et alius iudex qui de criminali non cognoſcit principaliter:cognoſcere poterit incidenter.vt j.de cō di.ob tur.cau.l.quod euitandi.† Vltimò op.de regula cum quid vna.de reg.iu.lib.vj.& l.athletas.§.j.ver.ſuis autem.ff.de infamibus.vbi quod non licet principaliter,non licet in conſequentiā. Sola ſecundū Dyn.& Cy.quando permiſſum ſic ſe habet quod expediri non pōt ſine prohibito,tunc trahit ad ſe prohibitum:vt hic.Si autē permiſſum pōt ſtare ſine prohibito:tunc aut ad poſitionē permiſsi neceſſariò ſequitur prohibitū.& idē in l.ſi vnus.§.illud.ff.de pact.vbi licet dolus futurus non poſsit expreſsè remitti remittatur,actio ex contractu in quo dolus fuit commiſſus cenſet etiā dolus remiſſus qui veniebat actione deſcendente ex contractu.Si aūt non ſequit̄ neceſſariò,loquit̄ cōtrariū:quod dic vt hic per Cy.& per Dyn.in d.regula cum quid vna.

LEX IIII.

SI cum tibi. †Sentētia generalis parit exceptionem rei iudi.etiam in non proſecutis,ſi tū ſint de appenditijs proſecutorū.h.d.Bar.Et eſt ſingularis caſus ſecundū eum.& vide omnino gl.in c.accuſatus.de hæreticis.lib.vj.ſuper verbo iudicari.& ſic limitat iſta l.j.eo.vt ibi dixi.In tex.ibi:[ſi cū tibi,] ſcilicet agenti act.neg. geſ.cōtra quondā cura.tuū,& petenti reddi rationē admi.& reliqua.& inter alia de certa quātitate pecuniæ, quæ de bonis tuis ad tuas manus peruenerat:ipſe aūt excipiebat q illā pecuniā cōuerterat in pretiū quorundā prædiorū quę emerat pro te, & tradiderat tibi inſtrumenta emptionis:quæ prędia re vera poſtea fuerunt euicta.& ſi de hoc replicaſſes,nō fuiſſes abſolutus:ſed condemnatus q malè emeras.Tu aūt nō replicaſti:& ſic fuit abſolutus,volebas agere eadē actiōe ad dictā pecuniā, videbatur q poſſes.& ſi exciperet de ſentētia,poſſes replicare q omiſiſti replicationē de euictione:& ſentētia in replicatione nō proſecuta nō debet tibi facere præiudiciū:cōtrariū tamen dicitur q agere non potes.& ſic exceptio rei iu.erit illi vtilis. Sed contra de l.ij.ſ.eo. gl.ſol.multis modis.cōis ſol.eſt q eſt de appenditijs proſecutorum.& ideo ſicut in proſecutione facit prǫiudiciū, ita & in iſtis potentis.Sed cōtra ſecundū Bald.nā ratione culpæ illius poteras agere ad illā quantitatem.de qua culpa non fuit replicatū in primo iudicio.Sol.illa ſentētia abſolutoria nō ſolū facit præiudicium in replicatione:ſed etiā in via agēdi,ſi illud erat tale quod vtraque via poterat in iudicium deduci:vt hic eſt caſus.

Delegatus iuriſdictionis quem habet, transferre non poteſt:niſi ſit delegatus à principe.

Quid in delegato à legato proconſulis? & quid in delegato à Cardinali legato de latere? & nu.10.

Qualiter cognoſcatur locū tenens à delegato ad uniuerſitatem cauſarum?

Coram delegato ab ordinario eſt lis conteſt.an poterit poſtea ſubdelegare? & nu.10.

Ordinarius delegauit cū ptāte ſubdelegādi:an tūc ſubdelegatus poterit ſubdelegare?

Delegatus ab ordinario licet nō poſsit totā cauſam ſubdelegare an poſsit certū articulū?

Delegatus à principe ſi fuit electa induſtria perſonæ,an tunc poterit ſubdelegare?

Subdelegatus à delegato principis,an poſsit iterum ſubdelegare?

Cuiuis quid de tali cauſa poteſtas ſit cognitor(cū tamen generaliter etiā iudices eius ſint cognitores cauſarum) an poterit eam delegare?

Iudici delegatur oēs cauſæ quæ uertūtur inter Titiū & Seiū, uel inter mercatores, non poteſt unā ſubdelegare,nec dicitur ſubdelegatus ad uniuerſitatem cauſarum.

LEX V.

A iudice. †Delegatus non ſubdelegat,niſi ſit delegatus à principe.h.d.& licet ſit breuis, habet tū materiā diffuſam & latiſsimā:de qua Canoniſtæ plenius fuerunt locuti quàm Legiſtę: licet habuerint fundamēta à legiſtis.vt plenè habetur in tit.de offi.dele.tam in decretali quàm in ſexto,& pleniſsimè in Spe.de offi.dele.vbi formantur infinitæ quæſtiones. In tex.ibi: [à iudice.] ſcilicet inferiore à pricipe:puta à poteſtate:nam quilibet ordinarius habet poteſtatē delegandi cauſam ad ſuā iuriſdictionē pertinētem : vt j.qui pro ſua iuriſdi.l.j.& l.& quia de iuriſ.om.iudi.ff. In tex.ibi. [iudicis dandi.] i.ſubdelegandi.In text.ibi. [cū ipſe iudiciario munere fungātur.] Expone.i.quāuis fungantur iudiciario munere:nā ratio ſumitur ex l.j.§.qui mandatū.ff.de off.eius cui māda.eſt iuriſdi.quia delegatus nō habet propriā iuriſdictionē.i.nō habet proprietatē iuriſdictionis,qua vtatur:ſed habet vſum iuriſdictionis ordinariæ,quę radicatur in perſonam delegātis.& iſte vſus dicitur iuriſdictio delegata:& munus ſeu poteſtas iudicandi.ſicut ergo vſuarius, vel vſufructuarius non poteſt ius quod

2 habet in alium transferre:vt inſti.de vſufruct.§.finitur.† Ita nec delegatus vſum iuriſdi.quem habet trāsferre poteſt. Fallit cum eſt delegatus à principe:& ratio fallentiæ eſt:quia in cauſa delegata eſt maior quolibet ordinario:vt l.minor autem.§.penult.in fi.ff.de mino.vnde ſi ordinarius delegat,fortius delegatus à prin

3 cipe.† Fallit etiam ſecundū gl.in delegato à legato proconſulis. vt in l.legatus.de offi.procon.nam legatus non eſt iudex:ſed delegatus:vt l.legati.circa fin.de offic.procon. & tamen poteſt delegatus proconſ.ſubdelegare:vt dicta l.legatus.Dicit Bar.quòd ratio eſt:quia legatus proconſ.eſt legatus de conſcientia.l.quæ diſponit vt proconſul habeat legatum per magnitudinem prouinciæ commiſſæ procon.Vel dic melius ſecundùm Bald.quia legatus proconſulis videtur legatus ad vniuerſitatem cauſarū: cum ſibi committitur territoriū.i.tota prouincia : & quilibet delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt ſubdelegare vnam cauſam:vel aliquas:quia propter vniuerſitatem territorij potius dicitur ordinarius quam delegatus:vt in l.j.ff.quis & à quo appel.iuncta l.j.§.cum vrbem.de off.præfec.vrb.nec diceretur delegatus ad vniuerſitatem cauſarū ille cui non decerneretur territoriū:licet generaliter omnes cauſæ vertentes inter talem & talem,vel inter mercatores eſſent commiſſæ. iſtæ enim diceretur generaliter.delegatus ad cauſas & perſonas:non autem ad vniuerſitatē cauſarum,nec poſſet ſubdelegare ſecundùm Bal.quod

4 perpetuò tene menti:† & vide Bald.in d.l.j.in fi.ff.quis & à quo appel.qui declarat qualiter cognoſcatur locum tenens à delegato ad vniuerſitatem cauſarum:quia locū tenens eſt ille qui ius reddit in eodem tribunali:vt vicarius epiſcopi:& ſic dicitur eſſe vnum & idem tribunal.ideo à vicario non appellatur ad epiſcopum:vt in c.ij.de conſue.lib.vj.ſed delegatus ad vniuerſitatem cauſarum eſt ille qui non reddit ius in eo.tribunali:vt vicarij epiſcopales rurales,qui reddunt ius in caſtris foraneis: & ſunt dele-

5 gati,& ab eis appellatur ad epiſcopum.† Sed quæro.quid ſi coram delegato ab ordinario conteſt.eſt lis : an poterit poſtea ſubdelegare?videtur quod ſic:quaſi ſit effectus dominus litis. ſicut videmus in procuratore,qui non poteſt ſubſtituere ante lit.conteſt.:ed poſtea ſic.vt l.quod quis.ſ.de procu.& hoc quamplures dixerunt:ſed communiter tenetur contrarium. quod iudex per conteſt.non efficitur dominus litis eo modo quo procura.in cuius perſonam concipitur conteſt. ſed in perſonam iudicis non: & ſi fieret dominus non poſſet reuocari inuitus : ſicut nec procu.vt l.poſt litem.ff.de procu.& tamen contrarium eſt:vt l.iudi

6 cium ſoluitur.ff.eo.† Item pone quod ordinarius delegauit cum poteſtate ſubdelegandi,vtrum tunc delegatus poterit ſubdelegare?videtur quod ſic: quia tunc ſubdelegatus videtur potius ab ipſo ordinario quàm ab ipſo delegato : ſicut procurator conſtitutus cum poteſtate ſubſtituendi:qui poteſt etiam ante litem conteſtat.ſubſtituere.Alij dicunt contrarium,quod iſte non eſt actus quem ordinarius poſsit exercere per alium , maximè circa incertam perſonam:ſed ſi diceret quòd poſſet ſubdelegare talem poſſet procedere quod ſ.dixi.Iſtam quæſtionem diſputauit Ioan.And.poſt Arch. de qua vide per eum in c.is cui.de offic.

7 delegat.libro ſexto. † Item quæro an delegatus ab ordinario:[a]

a licet non poſsit totam cauſam ſubdelegare,an poſsit certum articulum?dic quòd ſic:vt eſt caſus in clemen.j.de offic. delegat.

8 puta receptionem teſtium ad iuramentum:licet †Specu.eodem

a ¶Delegatus ab ordinario.Adde Abb.in c.cum cauſam.de appel.in pe.no.Abb.in c.cum Bertoldus.de re iudi.Doc.in c.ſuper quæſtionum.de offi.deleg.

a ¶Iſtis aſſeſſoribus. Adde doc. in c. ſtatutum. de reſcript. li. vi.

titu. multùm dubitet. §. j. vel ij. Item quæro
in delegato à principe. ſed quid ſi fuit ele-
cta induſtria perſonæ, puta fuit commiſſa
magna cauſa vel inquiſitio? videtur ꝙ tūc nō poſsit ſubdelega-
re: arg. j. de cadu. tol. l. vnica. §. ne autem. in fi. In cōtrariū videtur
caſus in d. cle. vbi fuit cōmiſſa inquiſitio. & ſic electa induſtria
perſonæ: & tamen poteſt alteri cōmittere. niſi dixiſſet ꝙ deberet
perſonaliter intereſſe: vt in c. ſi. de offi. dele. in decreta. Et licet eſ-
ſet dictum tuā conſcientiam eligimus: nō propter ea videretur
prohibitus. quia iſtud inerat etiā ſi nō fuiſſet dictū. & ita fuit de-
terminatū ſecundū Ang. hic, & adde quod no. in d. c. fin. vbi de-
9 claratur & limitatur iſta l. in c. ſuper quæſtionū. †Poſtremò poſ
ſet quæri, an ſubdelegatus à delegato principis poſsit iterū ſub-
delegare videtur quod nō: quia extēderetur proceſſus in infini-
tum. Sed contrariū videtur, poſtquā iuriſdictio eſt effecta ſubde
legabilis. per no. in l. pater filiū. §. quindecim. ff. de leg. iij. per Bar
tol. & per Cy. in l. j. j. qui pro ſua iuriſd. ad quod facit l. videamus.
cum ibi no. ff. quod met. cau. Oppo. ꝙ ſi princeps delegat vnam
cauſam ſpecialiter alicui: ꝙ ille nō poſsit ſubdelegare. vt s. ne li-
ce. po. l. j. iuncta l. j. in prin. de offi. eius cui man. eſt iur. Sol. ſecun-
dum gl. in d. l. j. ne lice. po. in prin. gl. ſi. mag. quæ format contra-
rium quādo princeps per l. ſcriptā hoc facit: quo caſu etiā ſi vta-
tur verbo delegamus: facit illum ordinariū in illa cauſa ſpeciali-
ter: ideo ſubdelegare nō poteſt: ſecus ſi viua voce. quia tunc eſt
delegatus. Et ſi dicatur ſi facit eū ordinarium, multòmagis de-
bet poſſe delegare. l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. & in prin.
huius l. Reſpondetur verū eſſe quādo efficeretur ordinarius ge-
neraliter, vel vniuerſaliter: ſecus ſi ſpecialiter in vna cauſa, & hoc
10 tene menti. †Nam ſi ſtatutū huius ciuitatis dicat ꝙ de tali cauſa
poteſtas ſit cognitor: cùm tamen generaliter etiam iudices eius
ſint cognitores cauſarū, poteſtas in illa cauſa eſt ordinarius: quia
habet poteſtatē à ſtatuto. & tamen eā ſubdelegare nō poteſt per
illam l. in prin. de offi. eius cui man. eſt iur. & hoc pōt frequenter
cōtingere. Et adde ꝙ pro illa opi. ꝙ delegatus ab ordinario poſt
litē conteſt. efficiatur dñs litis, & poſsit eā ſubdelegare. facit opti
mè tex. cum gl. ꝗ ibi videtur caſus in l. ſi reus paratus. in fi. ff. de
procu. ſed expone & intellige vt ibi no. per Bar. qui tenet cōtra-
rium. Item adde ſecundū Gul. de cu. ꝙ ſi alicui delegātur omnes
cauſæ quæ vertūtur inter Titiū & Seium. vel inter mercatores,
nō poteſt vnā ſubdelegare: quia nō dicitur ſubdelegatus ad vni-
uerſitatē cauſarū, poſtquam ſibi nō aſsignatur territorium: ſecus
ſi omnes cauſæ quæ vertūtur in tali caſtro. Adde ſecūdū Alb. ꝙ
ſi Cardinalis legatus à latere delegat vnam cauſam, ille delega-
tus nō pōt ſubdelegare: quia dicitur legatus procōſul. licet ęqui-
paretur procōſuli: quia lega. proconſu. eſt qui habet iuriſditionē
in tota prouincia, licet delegatus à procōſule ſit ad vniuerſitatē
cauſarū: ſed iſte ſecus. dicit tamē pluries vidiſſe terminari cōtra-
riū: ſed malè tanquā ille æquiparetur legato procōſulis. Item vi-
de quod not. Gul. de cug. in l. omnes. ff. de in integ. reſtitu.

2 *¶Iudices habentes ſimplices aſſeſſores, qualiter debeant eis uti? & an poſsint eis cō-*
mittere audientiam cauſarum, & quid aliud, & quid ſi non eſt aſſeſſor: ſed iudex ap
pellationis?
3 *Iudices ordinarij proprijs expenſis, & delegati à principe expenſis partium habent aſ-*
ſeſſores.
4 *Cauſa quomodo habeat principium, medium, & finem?*
Cauſa appellationis, an poſsit delegari?

AVTHENTICA.

1 AD hæc. †Iſta auth. recipit triplicē intellectū. pri-
mum ſecundū gl. ꝙ nō corrigat, ſed limi-
tet l. codicis. nā ibi innuitur in prin. quod iudex ordina
rius poſsit delegare cauſam ad ſuā iuriſditionē perti-
nentē. Idē dicit in fi. de delegato principis. hoc eſt verū qn̄ volūt
totā cām delegare nihil ſibi reſeruato: ſed ſi volunt reſeruare ſibi
ſententiā, & delegare audientiā tantū: tunc diſtinguitur per iſtā
aut. Aut loquimur in ordinario primarū cauſarū, & pōt delega-
re: dūmodo etiā in audientiā reſeruet ſibi principiū litis. i. cōteſt.
& mediū. i. probationē. quia corā eo debet lis cōteſt. & teſtes vel
inſtrumēta produci. Cætera pōt cōmittere. puta facere fieri cita-
tiones, & dare dilationes ad probandū: & ferre interlocutorias
ſuper emergētibus: vel incidentibus. Aut erat iudex ordinarius
cauſæ appellationis: & tūc ex eo ꝙ ſibi reſeruat ſententiam, nihil
de audiētia cōmittere poteſt ſed debet ipſe in omnibus intereſſe.
Idem ſi erat delegatus à principe. & imponit pœna cōtra cōtra-
facientē. iſte intellectus ſaltē in hoc vltimo corrigit per ius cano
nicū: quia delegatus principis pōt partē, vel totā audientiā dele-
gare: & ſentētiā ſibi reſeruare: vt in c. ſuper quęſtionū. de offi. del.
Itē pōt delegatiōi adijcere modū vel limitationē, vt ferat iniam
cū cōſilio ſapiētis. vt no. in c. ſi pro debilitate. de offi. dele. & de-
bet reſeruare ad formā ſtatuti. aliàs nō valeret qđ agit. vt in c. cū
lecto. de reſcr. Alius eſt intellectus. ꝙ iſta aut. corrigat l. C. vt nec
ordinarius poſsit cauſam delegare, niſi ꝓut hic habet: qa ſi eſt or
dinarius primę cauſæ: nec litis cōte. nec receptionē teſtiū, vel in-
ſtrumētorū: nec ſniæ prolationē pōt delegare: ſed cætera ſic: ſed
iudex app. nihil delegare pōt. & idē in delegato à principe: quia
in iſta aut. & etiā in corpore vnde ſumit. nulla ſit mētio de reſer
uatiōe diffinitiuæ ꝙ velit delegare audiētiā, & reſeruare ſibi ſen
tentiā: Iſte intellectus non approbat. quia ſic infinita iura eſſent
correcta. Tertius fuit intellectus Pet. ꝙ hic nō loquat de delega-
tione: ſed de iudicibus habētibus aſſeſſores: qui nullā habēt iuriſ
ditionē ordinariā vel delegatā: ſed dicūtur ſimplices cōſiliarij, li
2 cet habeāt poteſtatē in quibuſdā. vt no. l. j. ff. de offi. aſſe. †Quęri
a tur ergo qualiter iſti iudices debeāt vti iſtis aſſeſſoribus, an poſ
ſint eis cōmittere audiētiā cauſarū, vt ſic termini corā eis ſeruen
tur. & ipſi dēt dilationes, & ferāt interlocutorias, & citēt partes.
Et breuiter dic ꝙ ſi iudex eſt adminiſtrator id eſt ordinarius pri
marū cauſarū, pōt aſſeſſoribus cōmittere audientiā in prędictis,
ſaluo quā in cōteſt. lit. & in receptione teſtiū, vel inſtrumētorū,
quæ debēt fieri corā ipſo adminiſtratore: & ipſe etiā ferat ſente
tiā diffinitiuā. cætera poſſunt expediri corā aſſeſſore: licet iuriſdi
tionē nō habeat ordinariā, vel delegatā: ſed ſi eſt iudex app. ipſe
debet intereſſe in omnibus actibus. & nihi poteſt fieri corā aſſeſ
ſore ſine eius pręſentia. & idē in iudice delegato. gl. tamē in cor
pore vnde ſumit dicit ꝙ iudex app. ſi eſt impeditus publicis oc
cup. poteſt totā audientiā cōmittere aſſeſſori: ſed tūc nō eſſet dif
ferētia inter iudicē primæ cauſæ & iudicē appel. niſi ſubaudias
hoc in principio. dū dicit [publicis occu. impediat:] verbū ma-
ximè: quia iudex primæ cauſæ ſiue impediat, ſiue nō, pōt cōmit
tere excep. illis tribus: ſed iudex app. nō: niſi impediat publico oc
cu. ſecundū iſtū intellectū: iſta autē nō reſeruātur in romana cu-
ria in dñis Cardinalibus, quibus cōmittūtur cauſæ appel. & etiā
principales. nā ipſi habēt auditores ſuos, qui dicunt aſſeſſores: l
cōſiliarij. quibus cōmittūt totā audiētiā. ita ꝙ corā eis ſit litis cō
teſt. & producūtur teſtes, vel inſtrumēta. & poſtea examināt pro
ceſſum, & referūt Cardinalibus. qui ſecundū relationes eorū fe-
runt ſniam. & licet periculoſum ſit: tn̄ ſeruatur. & vidi ſeruari, &
ſeruaui in proria perſona: quia fui auditor cardinalis Florētini.
3 & corā me fiebāt oēs actus. †No. tn̄ ſecūdū intellectū ꝙ iudices
ordinarij & etiā delegati à principe habeāt aſſeſſores. Dic ꝙ or-
dinarij habēt expēſis proprijs: quia habēt ſalariū de publico tam
pro ſe ꝗ̄ pro familia: ſed delegatus à prin. qui ſalariū non habet,
debet gratis cauſam audire: & ſi dubitat in iure, pōt recipere ſibi
aſſeſſo. expēſis partiū. qđ dic vt in c. ſtatutū. §. aſſeſſorē. de reſcr.
4 lib. vj. †No. etiā ꝙ cauſa habet principiū, mediū, & finē. princi-
incipit in litis cōteſta. à qua incipit. vt l. j. s. co. mediū conſiſtit in
probatione: finis cōſiſtit in ſnia diffinitiua. & iſtæ dicunt princi
pales partes: cætera quæ interueniūt in medijs iſtorū nō dicūtur
partes principales. ideo facilius alijs cōmittūtur. Ex forma ſta-
tutorū cōſueuerūt aſſeſſores habere iuriſditionē ordinariā in cer
tis cauſis. vt patet in iudicibus palatij dñi poteſtatis. nam aliquæ
tractātur corā vno, aliquæ corā alio. & ſunt quædā quæ reſer-
tur dño poteſtati. & in illis poſſet habere locū iſta aut. ſecūdū
intellectū Pet. quia poſſet cōmittere audientiā vicario ſuo tā
cōteſtatione ꝗ̄ in receptione teſtiū. Item quidā dixerūt per te-
xtū in verſi. [Itē Iudex:] ꝙ cauſa appellationis nō poteſt dele-
gari. & hoc ſentit gl. in l. j. j. de pœna iud. & Spe. de offi. dele. §. ex
cipitur ver. Itē ꝙ eſt cauſa appellationis. Sed cōtrariū vult gloſ.
hic. quæ incipit. [nō ergo.] ſuper verbo [delegatus.] & eſt ca-
ſus in c. ſuper quæſtionū. §. intētionis. de offi. dele. Videt etiā hic
tex. circa fi. ibi dū dicit. [cōſiliarij, ſi quidē aduocati ſint.] quod
aduocatus poſsit eſſe aſſeſſor. Sed cōtra de l. quiſquis. s. de poſtu.
Sol. non intelligas de cauſis in quibus ipſe eſt aduocatus. & vult
dicere ꝙ licet ſit in numero aduo. vel in matricula, poteſt tamen
aſſumi in aſſeſſorem. quod tene menti ſecundùm Docto.

1 *¶Seruus quando poſſit eſſe in iudicio?*

LEX VI.

1 SEruus. †Seruus non poteſt eſſe in iudicio: & ſententia lata cum eo, non valet.h.d. ſubaudi etiã ſi putabatur liber. vt l.non idcirco.§.cũ poſtea.ff.e. Et procedit ſiue ſit in iudicio ſuo nomine, ſiue ꝓcuratorio nomine alterius: & licet nõ fuerit appoſita exceptio ꝓcuratoria, ſententia tñ lata pro eo, vel contra eũ, nõ valet. nec obſtat.l. ita demũ.§.de procu. quia ibi de illo qui poterat eſſe in iudicio ſuo noĩe: ſed nõ alieno: qñ aũt non ſuo, tũc indiſtinctè non valet iudiciũ: licet exceptio nõ fuerit appoſita ſecundũ la.bu. & alios. & no.in d.l.ita demũ. †Fallit quod dicit hic in caſibus q hic habent. & in l.vix certis.ff.e. in quibus põt eſſe in iudicio etiã cum dño. Itẽ fallit ſi ꝓuocat ad libertatẽ: quia tũc ordinata cã liberali nõ repellit à iudicio: ſed habetur pro libero quouſq; cã liberalis termineť. & ſi apparuerit liber, remanebit iudicium firmũ, ſi ſeruus irritabiť retro, & nullũ fuiſſe apparebit vt l.ordinata.ff. de liberali cauſa. Adde ꝙ nec valebũt iudiciales ſatiſdationes factæ ꝓ eo, vel factæ ſibi. nec fideiuſſores obliganť. vt l.ij.§.j. ff. qui ſatiſd.cog. & vide qđ ibi no. in glo. Fallit etiã in iudicio quod non agitur in forma iudicij: quia nõ eſt triũ perſonarũ. vt cũ petiť bonorũ poſſeſsio corã iudice non apparẽte cõtradictore: qa ſeruus poteſt eam petere pro domino. vt l.ſi ſeruus.ff.de bono.poſ.

2 *¶Licitè petenti non eſt denegandus aſſenſus.*

3 *Contra hæreditatem iacentem poteſt perueniri ad primum decretum præmiſſa proclamatione ut hic.*

4 *Super eadem re poteſt concurrere pignus conuentionale, & etiam prætorium.*

LEX VII.

1 CVm debitoris. †Cum ſeruo etiã ex perſona dñi defuncti non poteſt eſſe iudiciũ.h.d. Erat ratio dubitandi hic: quia iſte ſeruus tenebat bona hæreditaria debitoris tui: quæ etiam erant tibi obligata: vnde videbatur ꝙ poſſes dirigere actionẽ cõtra eũ, tanquam contra hæredẽ: & non haberes aliud quærere ſecundum ea quæ no. in l.controuerſia.ff.de tranſac. & j.de pet. hæred.l.ſi. in quibus habetur ꝙ creditores hæreditarij poſſunt dirigere actiones ſuas contra poſſeſſorem hæreditatis, licet non ſit verus hæres: quia ſufficit ꝙ bona teneat vt hæres: nec poteſt excipere ꝙ non ſit hæres: quia eſſet ſibi contrarius, ſed iſtud eſt verum quando ille aſſereret ſe eſſe hæredem: & cũ alio ſuper hæreditate contendit, & eſt talis qui poteſt eſſe hæres, ſed iſta non erant hic.

2 †No. ergo hic in fi. ꝙ licitè petenti non eſt denegãdus aſſenſus. vt in l.ſi. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur. ita illicitè petenti denegandum eſt aſſenſus. & à petitione repellendus.

3 † Item no. ſecundum Doct. quòd contra hæreditatem iacentem poteſt perueniri ad primum decretum, intellige præmiſſa proclamatione, ſi ſit aliquis qui velit dicere ſe hæredem, & hæreditatem defendere. & tunc nullo cõparente peruenitur, ſed ad ſecũdum decretum quod eſt præiudiciale, non peruenitur. niſi dato curatore hæreditati iacenti. vt l.ſi diu.ff. quib. ex cau. in poſſeſ. ea. qui curator ſi debitum eſt liquidum, poterit ſoluere: & bona liberare. aliàs dabitur libellus contra eum, & liquidabitur debitum per ſententiã & poſtea ſi non ſoluetur, peruenietur ad venditionem pignoris.

4 Et facit l.ſi quis inſtituatur.ff.de hære.inſti. † Not. etiam quòd ſuper eadem re poteſt concurrere pignus conuentionale, & etiã prætorium. nam iſta bona hęreditaria, & etiam ſeruus erant obligata huic petitori ex pignore conuentionali: & tamen dicitur quòd in eis fiet miſsio iudicis officio, per quod conſtituitur pignus prætorium. Nec obſt. quòd res mea non poteſt amplius eſſe mea. vt l.ſequitur.§.lana.ff.de vſucap. quia dominium eſt ius pleniſsimum. vnde amplius plenitudinẽ non recipit, ſed pignus ſic. & eſt vtilitas: quia facilius deuenitur ad venditionem pignoris prætorij per ſecundum decretum, quàm pignoris conuentionalis. in quo multa requiruntur. vt j.de iure domi.impe.l.ſi. & l.ſi conuenerit.ff.de pigno.actio.

1 *¶Si æquitas eſt ſcripta in genere, & rigor in ſpecie præfertur rigor.*

3 *Quid ſi æquitas non eſſet ſcripta, & rigor ſcriptus uideretur non æquus?*

4 *Si eſſet dubium de intellectu legis: debemus ſequi intellectum æquiorem & benigniorẽ: & quando intellectus legis eſt clarus non debemus ab eo recedere propter æquitatẽ, quam de capite noſtro fingimus.*

LEX VIII.

1 b PLacuit. †Aequitas ſcripta[b] [a] præfertur rigori ſcripto.h.d. Et licet gl. multũ laboret in exẽplis ponendis. tu poteſt petere exemplum clarum in l.ij.§.eo. vbi de rigore ob. exceptio: ſed de æquitate datur replicatio. & quia iſta æquitas eſt ſcripta. vt in illa l. ideo præfert rigori. vt hic:

2 † & hoc quando æquitas eſt ſcripta in ſpecie. ſi autẽ in genere, & rigor in ſpecie, præfertur rigor vt l.j.ff.de vſucap. iuncta l.naturaliter. cum l.ſeq.ff.de condi.inde. nam rigor vſuca. vel præſcrip. ſcriptus in ſpecie præferť æquitati ſcriptæ in genere, quæ eſt ꝙ nullus debeat locupletari cũ aliena iactura. Dictus enim rigor eſt bonus propter bonum publicum, ne ſemper dominia ſint in incerto, ſed non eſt æquus: quia contra rationẽ naturalẽ, quæ ſuccũbit propter iuſtitiã poſitiuam quæ verſať in rigore. vnde quoddã eſt ius bonũ & æquũ, quoddam bonũ & non æquũ, quoddã ecõuerſo, quod dic vt in glo. in

3 l.j.ff.de iuſti. & iure. †Si verò nõ eſſet æquitas ſcripta: licet rigor ſcriptus, & videreť nõ æquus, nec eſſet ſeruandus. hoc ad nos nõ pertinet: ſed ſaluare debemus. qm̃ ad ſolũ principẽ pertinet iſtã æquitatẽ diſcernere. & hoc habetur in l.j.§.de legi. nec debemus de capite noſtro propter æquitatem quã eſſe putamus, à iure ſcripto recedere: quia ſic oẽs ll. poſſent aboleri propter pręſumptuoſos & temerarios aſſerentes contrariũ, & nõ tenẽtes iura ſcripta propter æquitatẽ capitis eorũ, dicẽtes nõ curamus de veſtris ll. & ſubtilitatibus: ſed de æquitate quã nõ cognoſcũt: ſed credunt

4 cognoſcere. †Itẽ ſi eſſet dubiũ de intellectu.l. & poſſent dari plures intellectus, debemus ſequi intellectũ æquiorẽ & benigniorẽ qñ aũt intellectus l. eſt clarus, nõ debemus ab eo recedere ꝑpter æquitatẽ, quam de capite noſtro fingimus. & adde quod habeť in l.ſi ſeruũ.§.ſequitur.ff.de ver.oblig. quia in ſubtilitatibus iuris aliquando perniciosè erratur. quod declara vt §. qñ intellectus.l. eſt dubius. & quis vellet ſequi intellectum rigoroſum: vt faciũt multi, vt oſtendant ſe ſciolos, & multas ll. habere præ manibus: contra quos facit dictum Salomonis. Noli eſſe nimis iuſtus.

a ¶Seruus non poteſt eſſe. Adde.l.vix.ff.de iud.l.j. C. ſi per vim. vel alio modo Card. zab. in c. ſciſcitatus. in iij. q. de reſcriptis. eundẽ Car. in c. præterea. in ij. concluſiõe de dila.

b ¶Aequitas ſcripta. Adde.l.quod ſi ephe ſi.ff.de eo quod cert. loc. Cyn. in l.ſi. C. de legi. c. ſi. de tranſact. c.diſciplina. xlv. diſ.

1 *¶Inſtructio ac modus quem tenere debeat iudex in cauſis quæ coram eo uertuntur. & nu.2.*

3 *Caſus in quibus ſummariè proceditur, & tamen requiritur plena probatio.*

Clauſula ſummariè & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij. quid importet: & quid de uerbo ſummatim procedatur?

4 *Cauſa qualiter dicatur ſummaria, multis modis.*

Quæ dicatur cauſa ordinaria, & plenaria?

5 *Interrogatio iudicis (ſi partes aliquid noui dicere uelint) debet fieri ante concluſionem in cauſa.*

Concluſio in cauſa, an ſit de ſubſtantia ordinis iudiciarij? & an extendatur ad cauſam appellationis?

6 *Poſt didicita teſtificata non poſſunt produci teſtes ſuper eiſdem articulis & directò cõtrarijs, etiam in cauſa appellationis.*

Iudex poteſt quandocunque interrogare partes ſuper negotio principali de quo agitur ad informationem.

7 *Quòd pars per modum interrogatorij non debeat audiri niſi ſuper præparatorijs iudiciorum, & quando interrogat, nihil ponit.*

8 *Si dantur interrogatoria parti tuæ tangentia principalem, dicas non teneor reſpondere: ſed da tua capitula, uel poſitiones. & reſpondetur per uerbum credit uel non.*

LEX IX.

1 IVdices. †Regulariter per iudices in cauſis adhibenda eſt plena cauſæ cognitio: quæ cõſiſtit in ſæpius audiendo partes, & in expectando eas, ſi aliquid de nouo dicere volunt. hoc dicit. Et diuide in tres partes. Primò ponit dictum, ꝙ debet adhiberi diligens inquiſitio ſecundũ qualitatem cauſę, vſq; ibi. [& tunc vtrãq; partem.] Secundò declarat in quo cõſiſtat iſta plena cauſę cognitio, vſq; ibi. [cũ hoc ipſum.] Tertiò ponit quę vtilitas ex eo reſultet, & ex iſta l. emanauit. & ſumptũ eſt ca. iudicantem oportet cũcta rimari & c.xxx.q.v. qđ eſt.c.ſi. vbi tex. plenius loquiť quã

2 hic: ſed vtiť verbis iſtius l. †Inſtruit ergo iſtã l. iudicẽ quẽ modũ habeat tenere in cauſis q̃ corã eo vertunť: vt poſsit eas cũ iuſtitia terminare ꝑ ſuã ſñiam diffinitiuã. Per primũ dictũ huius l. Cy. in l.j.de prętorio.ſtip. dat iſtã regulam. quã Bar. refert & approbat. & melius declarat in extrauagãti ad reprimendã. ſuper verbo ſum-

a ¶Didicerũt teſtificata. Adde tex.in.c.iurauit.de proba.& in c.ſeries. de teſtib. & vtrobiq; per doc.

mariè. quod qñcunq; eſt talis cauſa in qua
ſententia diffinitiua facit plenũ ius, & præ-
iudiciũ, quod nõ põt reparari niſi p appel-
latione, aut per reſti.in integ. ibi reqrit ple-
na cauſæ cognitio:& dicit cauſa ordinaria:
intellige quãtùm ad triplicẽ effectũ. Primus eſt quantũ ad ordi-
nem iudiciorũ: quia debet dari libellus, & lis conteſtari. & ferri
diffinitiua, & pars citari peremptoriè ad ipſam audiendam. Item
quia in ea admittuntur exceptiones requirentes altiorem indagi
nem: & dantur dilationes.ſecundùm l.ſi.ff.de fer. & l.j.s.de dila.
3 †Item quia requiritur plena probatio per teſtes, vel inſtrumẽta.
Fallit in quibuſdã caſibus, in quibus ſummariè proceditur: pri-
mus in caſu l.de ſubmerſis.j.de naufra. lib.xj. Item in caſu illius
extrauagã.ad reprimendã. Item in caſibus qui ponuntur in cle.
diſpendioſam.de iudicijs.in quibus proceditur ſummariè & de
plano ſine ſtrepitu & figura iudicij. Item quando cauſa eſſet cõ-
miſſa vel delegata cũ illa clauſula: vt procedatur ſine ſtrepitu &
figura iudicij: vt in cle.ſæpe.de ver.ſig.& in dictis caſibus in qui-
bus agitur de plano: licet ſummariè agatur, nihilominus requiri
tur plena probatio: & illa verba ſummariè & ſine ſtrepitu &c.
important quòd non ſeruetur ordo iuris: puta libelli oblatio. vt
in d.cle.vbi declarantur iſta verba, & quid cenſeatur remiſſum,
& quid non: ſed ſi cõmitteretur duntaxat quod ſummatim pro-
cederetur, & non illa verba adijcerentur de plano & ſine ſtrepi-
tu &c. figura iudicij ſolùm importaret quod deberet procedere
terminis abbreuiatis: & q poſsit denegari ſecunda dilatio. & da-
rentur minores dilationes: non autem videretur ſublatus ordo
iudiciarius. imò daretur libellus, & lis conteſtaretur. vt patet in
l.tigni.§.ij.vel iij.ff.ad exhiben. vbi loquitur in actione ad exhi-
bendũ, quæ ſummaria eſt, & tamen lis ibi conteſtatur. ergo & da
tur libellus. importaret etiam illud verbũ ſummariè q non debe
ret admitti exceptio requirens altiorẽ indaginem, ſi tamen ſit ta
lis quæ in alio iudicio poſſet reparari: vt l.ille à quo.§.j.ff. ad Tre
bel. Si verò ſententia diffinitiua nõ parit plenũ præiudicium. vel
parit tale quod non poteſt reparari citra appellationẽ. vel reſtitu
tionem in integ. ibi nõ requiritur plena cauſæ cognitio, ſed ſum-
maria. vt in caſibus qui ponũtur per gl.in l.iij.§.ſciendũ.ff.ad ex-
hibend. Et ſi præiudicium ſit quaſi nullum, ſufficit probatio per
iuramentum. vt l.theſaurus.ff.ad exhib. Si verò ſit, quare requi-
ritur ſaltem probatio per vnum teſtem. vt in caſu l.ſi quis à libe-
ris.§.ſi vel parens.de libe.agnoſc. nec requiritur ordo iuris: vt l.à
Diuo pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud. Cætera dic vt ibi per Bar.
4 qui multum ſubtiliter & plenè examinat. †Dicitur ergo cauſa
ſummaria pluribus modis. primo ratione ordinis iudiciarij: de
quo in l.prolatam.j.de ſentẽ. quãdo in eo non eſt neceſſariò ſer-
uandus ordo: quod poteſt, cõtingere etiam in caſibus in quibus
ſententia facit plenũ præiudiciũ: vt s.dixi. Secundò ratione pro-
bationis, quãdo nõ requiritur exacta probatio: ſed ſufficit iura-
mentũ, vel vnus teſtis: & hoc vbi ſentẽtia non facit plenũ præiu
dicium: quia poteſt reparari per appel. vt in caſibus poſitis in l.
iij.§.ibidẽ.ad exhiben. in quibus etiam dicitur ſummaria ratione
ordinis. qui nõ requiritur. Tertio modo quandocũq; proceditur
cõtra abſentẽ. vt j.eod.l.properandũ.§.ſin autẽ reus. & in auẽ. qui
ſemel. quomodo & quãdo iudex. & l.ampliorẽ.de app.l.cũ pro-
ponas. & in auẽ.ibi poſita.de bo.autho.iudic.poſ.& ibi no. Nam
quãdo proceditur ad primũ & ſecundũ decretũ contra abſentẽ,
dicitur ſummariè procedi: etiã ſi requiratur plena probatio: vt in
ſecũdo decreto quod facit plenũ præiudiciũ. cũ regula ſit q ne-
gotiorũ merita partiũ aſſertione pandũtur: vt in l.ſi.j.ſi per vim
vel alio modo. vbicunq; proceditur cõtra abſentẽ: etiam ſi adhi-
beatur ordo iudiciarius, debet ſummariè procedi, quaſi non ple
nè adhibita cauſæ cognitione. quia ſi foret præſens, aliqua alle-
garet quæ nunc non allegat: quia ſentẽtia lata cõtra abſentẽ ſibi
ſoli præiudicat, & nõ alteri tertio, cui præiudicaret ſi foret præ-
ſens, vt l.qui repudiãtis.in fi.ff.de inoff.teſt.& l.ſi ideo.ff de euic.
tanquam lata potius ex contumacia, quã q habeat malam cau-
ſam. Quarto modo videtur ſummariè procedi quãdo procedi-
tur terminis abbreuiatis: nõ tamen prætermiſſo ordine iudicia-
rio. vt ſi cõmitteretur q ſummariè procederet nõ adiectis verbis
de plano ſine ſtrepitu & figura &c. quo caſu etiã nõ admitteren
tur exceptiones requirẽtes altiorẽ indaginẽ. ſi tamen in alio iudi
cio poſſent reparari citra appellationem; aliàs ſecus. ne tollatur
defenſio, & iſta caſu denegabatur ſecunda dilatio propter hoc
ſolum quod cauſa eſt ſummaria: ſed in plenaria nõ, ſi fuit impe-
ditus in prima: vt no. in l.ſi.ff.de fer. Extra iſtos caſus cauſa dici-
tur ordinaria & plenaria per iſtam l. In tex.ibi. [rei qualitatem.]
id eſt, rei veritatem ſecundũ Bal. ſub quo verbo comprehẽditur
5 ſubſtantia, & qualitas. †In tex.ibi. [ſæpius interrogare.] iſta in-
terrogatio iudicis ſi pates aliquid noui dicere velint. debet fieri
ante concluſionem in cauſa: quia poſt nil poſsit dicere vel alle-
gare: vt in c.cum dilectus.de fide inſtrum.& in c.paſtoralis.cum
ibi not.per Inno.de cauſa poſſeſ. & propric. & ſi dixerint ſe am-
plius nolle dicere vel allegare, iudex concludet in cauſa: vel man-
dabit partibus q concludant, vel renuntient allegationibus &
probationibus: vt not.in Specu.de renun. & conclu.in princip.
de qua concluſione an ſit de ſubſtantia ordinis iudiciarij. dic vt
in d.l.prolatam.per docto.poſt gloſ.& de ipſa potius habetur in
iure canonico quàm ciuili. Et not. quòd talis concluſio & renun-
tiatio non extenditur ad cauſam appellationis, quominus in ea
poſsint fieri allegationes nouæ & probationes: vt not. Specu. in
titu.de renun.& conclu.§.j.verſicu.ſcias. licet Bal. ſequendo Al-
bericum in authen.iubemus. dicat contrarium. & non bene: nec
allegat Specu. quia per appellationem reponuntur partes in eo
ſtatu in quo erant tempore litis conteſta. in prima cauſa vt not.
6 in l.ita demum.s.de procur. †Fateor tamen quod ſi didicerunt
a teſtificata, illud impediat eos etiam in cauſa appellationis, quo-
minus ſuper eiſdem articulis & directò contrarijs non poſsint
teſtes producere propter timorem ſuborna. & ita loquitur c.in-
ternitatis.de teſti. quod allegant. & hoc potius de iure canonico
quàm ciuili. vt not.in l.per hanc.de tempo.appel. poteſt etiam iu-
dex interrogare partes ſuper negotio principali de quo agitur
ad informationem ſuam. & iſtam interroga. poteſt facere quan-
docunq; etiam poſt concluſionem. vt l.vbicunq;.ff.de interrog.
actio. & in c.cum Ioannes.de fide inſtru.& not.in Spec.de pre-
7 ſcriptionib.§.iiij.poſt princ. †Pars autem per modum interroga-
torij non debet audiri niſi ſuper præparatorijs iudiciorũ de qui-
bus.ff.de interrog.actio.per totum: ſed ſi vult ſuper negotio prin-
cipali petere, puta an ſim debitor eius, vel an tibi mutuaui,
vel ſuper cauſa concernente negotium, nõ debet audiri niſi per
modum poſitionum, ad quas teneris: quia in illis videor confite-
ri illa quæ pono: & iſta confeſsio poſſet tibi prodeſſe. ſed quan-
do interrogo. & nihil pono, nihil confiteor: peto tamen vt con-
tearis: vnde ſi teneris, non ſeruaretur æqualitas: & ita reperio de-
terminatum in deciſionibus Rotæ deciſione. xl. ſed de hoc ē
gloſſ. ordina. quæ non allegatur ibi in c.iudicantem. xxx.q.v. in
prin allegato quod tene menti. & iſtud habui de facto. & quo-
8 die contingere poteſt. Tene menti cum practicabis. †Si dantur
interrogatoria parti tuæ tangentia principalem. dicas nõ teneri
reſpondere: ſed de tua capitula, vel poſitiones: & reſpõdeatur per
verbum credit, vel non. & pauci hoc ſciunt. & faciet tibi hono-
rem. In gloſſ.iij. ibi: [ſed pleniſsima in criminali.] & ſic in de-
fectum proba. nõ datur iuramentum: ſed in ciuili ſic. ſecundum
Baldum, iuxta not.in l.iij.per gloſſ.ff.de iureiuran. Et iſta eſt dif-
ferentia inter plenam & pleniſsimam. Item in criminali non vi-
dentur ſufficere duo teſtes ſine alijs præſumptio. iuxta not. in l.
ij.circa princip.j.de execu.rei iudi. ſed in ciuili ſic. vt in l.vbi nu-
merus.ff.de teſti.

2 ¶ *Lex faciens mentionem de menſe, intelligitur de xxx. diebus. & an debeat intelligi ſecundùm quod occurrit?*
3 *Renuntiatio allegationum & probationum quid operetur? & an valeat, & quomodo intelligatur iſta renuntiatio? & quid de allegationibus facti fiendis per partem.*
4 *Allegationes an tranſeant in acta?*
Poſtquam aliquis renuntiauit allegationibus, uel probationibus, an hoc non obſtante poſsit allegare uel probare infra terminos datos alteri parti?
5 *Quòd poſsit quis renuntiare inſtrumentis etiam poſtquam ipſa produxit, ſi hoc dixit expreſſe: & quid ſi ſimpliciter renuntiat?*
Quando cenſeatur concluſum in cauſa?
6 *Si iudex aſsignat terminum ad allegandum, poſtquam una pars renuntiauit allegationibus, an & antequam renuntiauerit poſsit aſsignare terminum ad exceptiones dilatorias uel peremptorias proponendum utrique parti?*
7 *Quid in probationibus & productione inſtrumentorum quæ poſſunt produci uſque ad concluſionem in cauſa, an poſsit aſsignari alius terminus, itaque poſt eum laſſum non poſsint inſtrumenta produci, licet non ſit concluſum in cauſa?*
8 *Quare dentur plures dilationes ad allegandum quàm ad probandum allegata?*
9 *Licet quis plures habuerit dilationes, & fuerit contumax in probando, uel allegando, tamen cum fertur ſententia debet ſpecialiter citari ad ipſam audiendam.*

Authen.

AVTHENTICA.

1 IVbemus. †Iſta auth.declarat vnum dubiũ cir
ca l.C.quia ibi dicit̃ ꝙ iudex debet
interrogare partes ſæpius, ſi volunt aliquid noui ad-
dere.i.dicere,allegare,aut probare. Sed pone interro-
gat partẽ vnam quæ dicit ꝙ non,& renuntiat allegationibus, &
petit ſententiã ferri:quia cõfidit de iure ſuo,quia aduerſarius nõ
probauerit ſuã intentionẽ,& cũ inſtantia petit ſententiam. Alia
pars interrogata dicit ſe velle addere,allegare,vel ꝓbare: & pro-
teſtat̃ iudici ꝙ nõ feſtinet ad ſententiã antequã audiat̃. Quærit̃
quę erunt partes iudicis? Rñ.ꝙ debet ei aſsignare terminũ, intra
quẽ dicat vel alleget quicquid vult:& ſi intra illũ terminũ nõ fe-
cerit,erit contumax:propter quod pręſumit̃ in dolo. & ad mali-
tiã fugandã datur alia dilatio.quibus elapſis ſi nihil dixerit, ꝓce-
ditur ad ſententiã ſecundũ leges,vel ſtatuta,& cõſuetudines.Et
poterat eſſe dubiũ ſi ſatis erat de tẽpore inſtantię:& ille qui vole
bat allegare petebat à iudice ꝙ nõ procedat ad ſententiã vſque
ad finẽ tẽporis inſtantiæ:quia nõ erat periculũ in mora.vt j.eod.
l.ꝓperandũ.§.huiuſmodi aũt ſententia &c. Certè Iudex non te-
netur tñ expectare,poſtquã altera pars renũtiauit allegare: ſed
debet aſsignare terminos.vt hic:ſed ſi pars altera nõ renũtiaſſet,
poſſet procedere quod dixi:vt ibi.iſtud tñ quod dentur tres mẽ-
ſes,nõ ſeruat̃:quia ſecundũ formã ſtatutorũ inſtantiæ cauſarum
non tñ durant ꝙ poſsint tam longę dilationes dari: imò nec ſo-
2 lent dari tres:ſed ſecundũ iudicis arbitriũ:vt hic ſentit Bar.† Col
a ligitũ ex iſto tex.ꝙ lex faciens mentionẽ de menſe,ᵃintelligitur
de xxx.diebus:licet alij menſes habeant xxxj.diẽ.gl.tñ in c. quã
ſtim ver.mẽſem.de elec.li.vj.aliter dicit,quod debet intelligi ſe-
cundũ ꝙ occurrit caſus,vt intelligas de xxxj.diebus,ſi ille men-
3 ſis habeat tot dies.†Quęrit̃ in prima gl.quid operet̃ iſta renun-
tiatio,de qua in prin.aut̃.s.alleg.nam hoc verbũ põt intelligi tri-
bus modis. Primò de alleg.iuris quę fiunt per aduocatos viua
voce,vel in ſcriptis.Secundo de alleg.facti quę fiunt per partes
excipiẽdo,vel replicando.Tertiò de proba.teſtiũ,vel inſtrumen
torum circa ea quę ſunt allegata in facto. Vtrũ ergo ille qui re-
nuntiauit allegationibus videat̃ renuntiaſſe oĩbus iſtis,vt ſic nõ
poſsit probare amplius per teſtes,vel inſtrumẽta? glo.vult ꝙ nõ:
quia etiã ſi ſpecialiter renũtiaſſet probationibus, nõ valeret renũ
tiatio:tanquàm contra publicã vtilitatẽ.Et videtur tex.in aut̃.de
teſtibus.§.quia verò.vbi dicit̃ ꝙ volenti teſtes ꝓducere nõ no-
cet renuntiatio:ſed nocet quarta ꝓductio,& didiciſſe teſtificata.
Breuiter inquantũ vult ꝙ expreſſa renũtiatio ꝓbationũ non va-
leat.Doct.dicũt ꝙ imò ſi fiat in iudicio,valet.vt eſt caſus in c. de
teſtibus extrà de teſti.Sed ſi fiat extra iudiciũ,non valet: ita põt
ſaluari gloſ.vnde renuntiatio quæ fit inſtrumentis,ꝙ non poſsit
probari ſolutio niſi per inſtrumentũ cãcellatũ,nõ valet. vt no.in
aut̃.vt ſine prohi.matres debi.& credi.§.vlt.in gl.mag.& in Spe.
de proba.§.videndũ.ver.ſed pone.el primo.& ita no.in c.cũ dile
ctus.de fide inſtr.Nunc ergo reſtat videre quõ intelligat̃ iſta re-
nuntiatio allegationũ.Breuiter not.Intelligit̃ tertio modo.i.pro-
bationibus:quia aliud eſt allegare,aliud probare.& no.ꝙ ſi renũ
tiaret probationibus in iudicio,nec teſtes nec inſtrumẽta poſſet
producere,cũ oĩa cõprehẽdant̃ ſub iſto vocabulo. Sit ergo cau
tus:vult renuntiare teſtibus tm̃.ꝙ ita dicatur expreſsè.& tunc
hoc non obſtãte poterit ꝓducere inſtrumẽta:ita notat in Spec.in
tit.de teſti.§.fi.Qualiter aũt intelligat̃,an de allegationibus iuris
fiendis per aduoca.an verò de allegationibus factis fiẽdis ꝑ par-
tes:ſic amplius nõ poſsit excipere,vel replicare, vel dicere qđ
tangit negotiũ principale.gl.iſta in fi.ſentit.& etiã doc.hic.quod
intelligat̃ primò de allegationibus iuris fiẽdis per aduocatos:ſed
in contrariũ,qđ intelligat̃ de allegatiõibus factis fiẽdis per partẽ:
facit tex.hic in verbo [quod ꝓponat.]& in verbo [ꝓponere.]
Breuiter iſtũ articulum diſputauit Guido de ſuzaria:& adducit
plura iura pro & contrà in l.qm̃.s. de hęreticis. Cuius dicta re-
fert Io.an.in addi.Spe.in tit.de renũ.& cõclu.§.j.& ad primã par
tẽ allegat.l.j.cũ gloſſella.s.de iur.& fac.igno.in ver.allegationes.
vbi glo ſſella exponit id eſt exceptiões:& titulũ ſi ex falſis inſtru.
in rubro & nigro:& plura alia iura: & iſtã partẽ videtur tenere
Bar.in l.cõſentaneũ.j.quõ & qñ iudex. nõ allegando prædicta
dicit de iure cõi hanc partẽ eſſe verã:vt intelligat̃ de allegationi-
bus facti:ſed ſecundũ communẽ ſtylum iudiciorũ dicit primam
partẽ eſſe verã:vt intelligatur de allegationibus iuris. Breuiter ſi
hoc verbũ proferatur à lege,vel ſtatuto, ſi a
aliud nõ apparet,dico ꝙ intelligatur de al-
legationibus facti:vt ſatis ꝓbatur hic:& ita
intelligit̃.l.minor xxv. annis omiſſam alle-
gationẽ.ff.de mino.ſed ſi ꝓferat̃ ab homi-
ne dicẽdo renũtio allegationibus, dico in-
ſpiciendũ eſſe ex coniecturis. nã ſi fecerat b
aliquando allegari per aduocatos,dicendo
poſtea renũtio allegationibus, videtur tm̃
de allegationibus iuris:vt ſic non poſsit pe
tere ꝙ amplius audiant̃ aduocati.Nec poſ-
ſet conqueri de iudice nolẽte audire.non tñ per hoc videtur re-
nuntiare legibus,vel ſtatutis facientibus pro ſe.vt l.ornamento-
rum.de aur.& argen.lega.Ideo bene imputaret̃ iudici ſi iuſtitiã
ſuã nõ perquireret,& nõ ſuppleret de iure,niſi aliqua fuerint o-
miſſa per aduocatos.vt s.vt quę deſunt aduocatis partiũ. l. vni-
4 ca.†& dicit Bal.vnũ notabile.ꝙ allegationes prius factę trãſeũt
in acta:& ſi cauſa cõmitteretur cõſulenda,deberẽt mitti cũ alijs
actibus ad conſul.ſed illa quę fierent poſt renũtiationẽ: licet iu-
dex debeat eas accipere,tñ nõ deberet eas mittere in ſacculo cũ
alijs act.& ſcripturis.Tene menti bonã practicã.tenendo autem
ꝙ videat̃ renuntiaſſe allegationibus facti:& ſemper renũciauit
expreſsè allegationibus,quęritur an iſte renuntiãs hoc non ob-
ſtãte infra terminos datos alteri parti poſsit allegare,vel ꝓbare?
videtur quod ſic:quia dilatio eſt communis.per l.petendæ. s. de
tempo.in integ.reſtit.Doctores tenent contrarium: quia illud ſi
non renuntiaſſet,ſed ideo quia ſe excludit per ſuam renũtiatio-
nem dilatio illa non eſt ſibi proficua,vel communis. ſecundùm
Iaco.bu.& hoc expreſsè tenet Specu.in tit.de teſt.§. fi.in fin. di-
cens quòd ſit cautus:vt renuntiet ſub cõditione, ſi altera pars re
5 nunciauit.†Item dicit Bal.quòd poteſt quis renũtiare inſtrumẽ-
b tis ᵇ etiam poſtquàm ipſa ꝓduxit:& ſi hoc dicat expreſsè: vt eſt
caſus in l.iij.j.de fide inſtrumen.Sed ſimpliciter renũciando in-
ſtrumentis,intelligitur de producendis: non de iam productis.
ne videatur ſibi contrarius.Dicit etiam quòd in criminali nõ va
let renunciatio allegationum vel probationum, etiam facta in
iudicio:& allegat.l.non tantùm.cum ibi nota.ff.de appel.hoc nõ
placet:quia quotidie videmus ſeruari contrarium:quia poſtquã
criminoſus confeſſus eſt ad banchum, renunciat omnibus de-
fenſionibus ſuis:& etiam appel. & mittitur ad iuſtitiam: & ad
hoc conſueuit gloſſ.j.allegari in l.j.& ibi Bald.notat.ff. de furtis.
Dicit etiam Bald.quòd quando ambæ partes renunciant alle-
gationibus,cenſetur in cauſa concluſum:non ſic qñ vna pars.&
allegat.c.fi.de arbi.li.vj.hoc tenet Io.an.in addi.Spec. de renũtia.
6 & conclu. † Vltimò quęri poteſt.an ſicut iudex aſsignat termi-
num ad allegandum,poſtquam illa pars renũtiauit allegationi-
bus,ita & antequam renũtiauerit poſsit aſsignare terminum ad
exceptiones dilatorias,vel peremptorias proponendas vtrique
parti? videtur quòd non.cum à iure præfigatur terminus ad di-
latorias vſq; ad litis conteſt.& ad peremptorias vſque ad ſenten
tiam.vt in l.peremptorias.j.ſententiam reſcindi non poſſe. Et iu-
dex non poteſt auferre beneficium à iure indultum: vt in c. in-
dultum.de reg.iur.li.vj.breuiter vt ſit litium finis:& abbreuient̃
potius quàm protelentur:de dilatorijs eſt caſus in contrariũ in
c.paſtoralis.de excep.Et idem dicunt Doct.in peremptorijs: ex
iuſta tamen cauſa.Sed in dilatorijs ſola abbreuiatio litis eſt cau
ſa iuſta:in peremptorijs non:niſi videret partem malitioſè differ
7 re.† Et eodem modo quæritur.quid de proba.& de produc.in-
ſtrumentorum quæ poſſunt produci vſq; ad concluſionem. an
poſsit aſsignari alius terminus, ita quod poſt eum lapſum non
poſsint inſtrumenta produci: licet non ſit concluſum? vide de
hoc per Bar.in l.mancipiorũ.ff.de obti.leg.& glo.in cle.ſæpe. de
ver.ſig.vbi dicunt doc.An ius alterius partis eſſet effectũ dete-
rius:quia perirent ſuæ probationes ſi inſtrumenta admitterẽtur:
& tunc non debent recipi.An res ſit integra:& tunc ſecus, aliàs
vidi ſeruari in romana curia: ꝙ etiã primo caſu ſi producantur
inſtrumenta realiter:& non petatur dilatio ad ipſa producenda,
debent recipi.ſecus ſi peteretur dilatio. In glo.quę incipit [ſimi-
lis.] ibi: [ſol hic abſenti:]Iſta nõ eſt bona:quia hic loquitur etiã
de præſente:dic ergo quòd hic loquitur de dila. allegatorijs: lex
contraria loquitur de dila.probatoris.nam maius periculum eſt
in non volendo allegare iura ſua,quàm in non volendo proba-

a ¶Lex faciẽs mentionem de menſe. Adde l.cũ biſſextus. & ibi Doct.ff.de verb. ſig. Alex.de imo. in cõſ. incip.In cauſa & lite vertẽte inter chriſtophorum.in iij.vol.

b ¶Renuntiare inſtrumentis. Adde Ange. in authen. vt cum de app. cogno. in §. ſed hoc.colla.viij.

a ¶Contumax. Adde eundẽ Paul.de ca. in l.quãuis. ff. de in ius voc. Abb.in c.propoſuiſti.ad fi. & in c.dilecti.de for. cõpe. & hoc intellige verum, etiã ſi talis cõtumax vellet refarcire expẽſas.ita Bar.in l. quãuis.ff.de dam.infect. & d.Ant.in d.c. propoſuiſti. de quo per Ang.Imo.& d. Alexan.in d.l. quamuis. Cur.

re. nam ſi allegem, fortè aduerſarius meus
cõfitebitur:& nõ indigebo probationibus:
8 Ideo †plures dantur dilationes ad allegan-
dũ: vt hic ſed ad probãdum allegata datur
vnica tantũ, cũ modica cauſæ cognitione
in ciuili & etiã ſecunda cũ tertia cũ magna
cauſæ cognitione:vt in cõtrario. In ea.gloſ.
in fi.ibi:[ſed illa ad dandã diffinitiuã.] Tu
dic ꝙ illa loquitur in dila. expectatorijs ad
9 cõparendum.iſta in dila.allegatorijs.†Vlti
mo no.gl.ſeq.quæ ſemper allegatur.ꝙ licet
quis plures habuerit dilationes:& fuerit cõ
tumax in probando,vel allegãdo,nihilomi
nus cũ fertur ſnĩa debet ſpecialiter citari ad ipſam audiẽdã:aliàs
nõ valeret.vt l.j.§.Item cũ ex edicto.ff.quæ ſent.ſine app.reſcin.
& ad hoc vide tex.cum glo.in cle.ſæpe.de verb.ſig.ſuper verbo
adhibitis.

1 *Cauſa conuentionis & reconuentionis etiam ſi non ſint inuicem continentes, ſed ſeparatæ, an debeat fieri diuiſio: & an ambæ ſint coram eodem iudice tractandæ?*
2 *Plures caſus in quibus pendente lite coram uno iudice: poteſt quis conueniri corã alio.*

LEX X.

1 NVlli prorſus.†Non poteſt quis ſuper cauſa
poſſeſsiõis & proprietatis eiuſ-
dẽ rei eodẽ tẽpore & cotra eundẽ diuerſos iudices im-
petrare:ſed ambæ cauſæ debẽt corã vno tractari ſcd'm
ſecundã lec.quæ cõiter tenetur in ver. [vel pone ſecundũ Ioã.]
Cõtra lec.Io.quæ cõiter tenet.op.pro declaratiõe gl.nã tex. vult
in effectu ꝙ nõ debeat quis diuerſos iudices impetrare cõtra eũ-
dẽ.ſ.aliũ ſuper poſ.& aliũ ſuper proprietate.ſed vnũ tantũ.Cõtra
iſtud vltimũ oppono:quia poterit quis intẽtare:& cumulare poſ
ſeſſoriũ & petitoriũ.& procedet eodẽ tpe.Sed cõtra.de l.incerti.
j.de interdi.& de rei ven.l.ordinarij.Timore huius.d.gl. ꝙ intel-
ligendo ſecundũ Io. oportet intelligere de poſſeſſorio recuperã
dæ, vel adipiſcendæ quod poteſt cumulari cũ petitorio : vt in l.
cũ fundum.§.fi.ff.de vi & vi ar. & in c.paſtoralis.de cau. poſ. &
proprie.nõ autẽ in poſſeſſorio retinẽdæ:quod cumulari nõ põt.
vt in cõtrarijs.& in l.ſi de vi.ff.eo.ti.ratione cõtrarietatis. quia in
poſſeſſorio aſſerit ſe poſsidere : & in petitorio dicit aduerſarium
poſsidere.Sed quid iſtud eſt nimis reſtringere iſtã l.vt nõ habeat
locum in poſſeſſorio retinendæ. Plac.receſsit ab hac lectura. di-
cens poſſe poni caſum in poſſeſſorio retinendę,qñ poſſeſſorium
intentatur ab vno : & petitoriũ ab altero per viam reconuentio-
nis.nam tunc poſſunt cumulari:& ſuper vtroq; procedi.quia ibi
nulla eſt cõtrarietas. Doc.reprehendũt hanc poſitionẽ caſus.nõ
tamen quin ſit vera in ſe : ſed quia nõ congruit huic l.quæ fun-
2 dat ſe in hoc.quod cõtinentia cauſæ nõ debet diuidi.†Sed certè
in cauſa cõuentionis & recõuentionis,etiã ſi nõ ſint inuicẽ con-
tinentes : ſed ſeparatæ,nõ debet fieri diuiſio:ſed ambæ ſunt corã
eodẽ iudice tractãdę.vt j.de ſen.l.fi.& aut.ibi poſita.vt ſi te con-
uenio ſuper quantitate,& tu recõuenis me ſuper equo:quia non
debes impetrare diuerſum iudicem:ſed coram eodem debes me
recõuenire propter veram conuentionẽ:& recõuentionem, quę
debent eadem ſentẽtia terminari:ita etiã no. Inn.in c.fi. extra eo.
tit.gl.etiã vult.h.d.tamen ꝙ ſi fiat recõuentio in cauſis continẽt.
vt in petitorio & poſſeſſorio. ſatis poteſt ſuſtineri ꝙ duplici ra-
tione prohibeatur corã diuerſis.ſ.natura recõuen.& natura con-
tinentiæ;prima tamẽ nõ prohibetur,finita cauſa conuen. incipit
cauſa recõuen.ſed nõ fiet propriè recõuentio:ſed noua cõuẽtio.
ſecũda verò cauſa impedit etiã finita prima agi corã diuerſo iu-
dice.Et idẽ dicit gl.ibi in quarta lec.in ver.[vel dic tertiò.] Doc.
tenent cõtrarium in hoc.quia finita vna cauſa nõ prohibetur mo
ueri alia cauſa corã alio iudice : etiã ſi ſint cauſæ cõtinen.vt in c.
fin.extra eo.vbi eſt caſus ſecundũ vnum intellectũ.vel dic ꝙ ibi
actor & reus erant diuerſi fori principalis : vt clericus & laicus:
quo caſu etiã pendẽte vno iudicio poteſt inchoari aliud coram
alio.Si enim cõuenio clericũ ſuper poſſeſsione coram epiſcopo,
ipſe põt me recõuenire ſuper proprietate corã poteſtate. ſecun-
dũ aliũ intellectũ:quem tene mẽti. Alij timore prædictorum po
nunt caſum etiã in poſſeſſorio retinẽdæ intẽtato ab eodẽ.eo caſu
quo nõ reſultat cõtrarietas:vt ſi ago vti poſsi. ratione ciuilis poſ
ſeſsionis quam habeo:& rei ven.ratione naturalis quã tu habes;
propter quam me moleſtas in mea ciuili.nam poſſum impetrare
vnum iudicem ſuper vtraq;:tamẽ prius procedit in poſſeſſorio,
poſtea in petitorio:quia ſi pronunciabitur me eſſe in poſſeſsione
ciuili,incumbet tibi onus probãdi dominiũ:quia præſumor dñs
ratione poſſeſsionis quã habeo de præſenti. Et hoc modo intelli
gi poſſunt.ll.contrariæ.ꝙ non poſſunt cumulari:vt ſuper vtraq;
procedat ſimul. ſed prius debet ꝓcedi ſuper poſſeſſorio. vt in l.
exitus cõtrouerſiæ.ff.de acqui.poſ.& ita etiã dixit Io. volẽdo ſu-
ſtinere ſuã lecturã in verſi.[vel dic tertiò.] Alij intelligunt ꝙ fi-
nita vna cauſa alia poſsit intẽtari:corã tamen eodem iudice.non
diuerſo:& ſic nõ obſtãt ll.cõtrariæ.quia hic nõ cumulantur eo-
dem tẽpore.ſed iſtã reprobaui. Alij timore prædictorũ dicunt ꝙ
hic loquitur de cauſa poſſeſsionis & proprietatis:quia in fi.dici
tur [atque aliũ ſuper poſſeſsione, aliũ ſuper principali quæſtio-
ne :] & nõ dicit proprietatis:& ponunt aliter caſum.ꝙ ſint duæ
quæſtiones cõpetentes ad diuerſa. cũ tamẽ ſint cõtinentes:quia
ambæ illæ res veniunt in vna actione generali:puta tutelæ:quæ
poteſt dari per malam adminiſtrationẽ,& pro retentione fundi:
cuius rei gratia notandũ eſt,ne procedamus in æquiuoco:ꝙ ali-
quãdo actor nõ vult diuidere iudicia,ſed mutare idem iudicium
de vno iudice ad aliũ iudicem:vt ſi primò te cõueni coram vno,
poſtea volo te cõuenire coram alio ſuper eodem,tunc nõ loqui
tur iſta l.ſed l.vbi cœptũ.ff.eo. Nam poteris corã ſecũdo excipe
re ꝙ cauſa pendet corã alio.& ꝙ debes ad illum remitti: quia nõ
debes ſuper eodẽ corã diuerſis iudicibus tradi:tũ qui eſſet labo-
rioſum:tũ quia poſſent ferri cõtrariæ ſententię.de quo etiã habe
tur per Inn.in c.cũ M.circa fi.de cõſti.datur etiã iſta exceptio li.
penden.& eã nõ ſolũ tu potes obijcere : ſed primus iudex ad in-
ſtantiã tui poteſt præcipere ſecũdo iudici vt de cauſa ſe nõ impe
diat:quia ipſe præuenit.ad quod ſufficit ſola citatio facta per eũ.
vt l.ſi quis poſtea.ff. eo. & hoc etiã ſi ſecũdus iudex eſſet maior,
vel ſuperior:quia in hoc nõ eſt maior:cũ nõ debeat impedire iu-
riſditionẽ alterius,nec per viã querelæ debet adire:ſed per viam
tantũ appellationis.vt in aut.de defen.ciui.§.nulla.& §. interim.
3 †Et de hac materia per Gul. de cu.habetur.j.de iuriſ.om.iudi.l.
nemo qui excipit plures caſus.in quibus poterit conueniri corã
ſecũdo.ſ.qñ primus denegat copiam proceſſus:vt s. vt li.pendẽ.
l.ij.Item ſi retardat litem.de temp.app.l.fi.§.pe.in aut.de manda.
princip.§.non permittas.colla.iij. & vt differentes iudi. §.j.vel ſi
non vult pronũtiare. vt in aut.in medio litis nõ fieri ſacras for-
mas.Adde alium caſum.quando reus coram primo iudice eſt
a contumax* quia tunc non poſſet ſe iuuare de iudicio alibi pendẽ
te,in quo cõtumax eſt:vt per Bar.in d.l.vbi cœptum. & l.ſepul-
chri violati.ff.de ſepul.vio. Quid autem ſi non appareret coram
quo fuerit primò conuentus? Reſpondeo ꝙ non habet reus ex-
ceptionem præuentionis,de qua loquitur illa l. vbi cœptum. &
l.ſi quis poſtea.ſed habet exceptionem, ne ſuper eodem corã di-
uerſis trahatur:ideo poteſt petere ꝙ actor eligat coram quo velit
litigare;& ſit cautus in modo excipiẽdi ſecundũ Bal. & ſi actor
nõ eligeret,nõ valeret proceſſus:& ſi reus non exciperet,valeret
coram vtroq; factus:ſecundũ Inn.in d.c.cum M.& ſi exciperet,
impeditur ad vlteriora proceſſus.vt hic in princi.dum dicit[au-
dientia præbeatur &c.] Et ſic poterit obijci ad inchoationem li-
tis ſecundũ Ange.ponitur autẽ qui trahit aliquẽ coram diuerſis
iudicibus,& perdit actionẽ litis ſecundũ doct.per l.j.in fi.j.de ad-
ſer.tollen. Sed illa loquitur in ſpeciali caſu fauore libertatis,con-
tra quem non perdit cauſam:ſed dãnatur in expenſis ſecundũ
Bal.hic in fi.& eſt glo.ordi.in c.ex tenore.in fi. extra de reſcrip.
Interdum actor non vult diuidere,nec mutare. ſed augere: vt ſi
dedi libellum contra te ſuper vno,& poſtea ſuper eodem,& co-
ram eodem do alium libellum , non debeo audiri ſuper ſecũdo
ſi continet illud idem.arg.in l.fi.§.in refutatorijs.j.de temp. app.
& per Bal.in l.edita.s.de eden.in xvij.colum. Sed ſi aliquid ad-
dit vel detrahit de primo libello.diſtinguitur:an erat lis conteſta
ſuper primo,vel nõ,vt plenè habetur in d.l.edita. vbi eſt illa ma-
teria.& tunc dicitur oriri exceptio lit.penden.quia ſuper hoc li
pendet per alium libellum,quæ exceptio dicitur inuenta ad ri-
gorem iuris conſeruandum.de qua habetur.& no.in l.Iulianus.
ff.de condi.indebi. Interdum actor vult cauſam diuidere. & de
loquitur iſta lex.circa quam not.quod diuiſio cadit inter ea quæ
inuicem ſe attingunt. quod poteſt contingere pluribus modis.
primo modo quãdo ſe contingunt occaſione vnius rei, licet in-
ter ſe ſint diuerſa,vt cauſa poſſeſsiõis & proprietatis eiuſdem rei.
vt in

vt in l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff.de acqui.poſ.vel ratione vnius actionis qñ ſunt plura quæ veniũt in vna actione: licet ſint inter ſe diuerſa.vt in vlt.lec.gl.vel qñ vnius cauſæ: licet tangant plures:vt ſi habeo rem cõmunẽ cũ pluribus:& volo agere ad diuiſionẽ:& conuenio vnũ corã vno iudice,aliũ corã alio non poteſt petere ad primũ iudicẽ ſe remitti.& ita loquitur tí.ff. de quibus rebus ad eundẽ iu.eatur.Et idẽ ſi eſſent ex parte agentis:vt ſi eſſent plures quibus aliquis eſt obligatus & vnus vellet reũ trahere corã vno iudice,alter corã alio.eadẽ rõne:debẽt ergo cõcordare in agendo corã vno.Et quid ſi quilibet eſt obligatus inſolidum? tangitur per Guli.de cu.in d.l.nemo.j.de iuriſ.omnium iudi.

1 Quòd ſtatuta de compromiſſis fiendis:licet dicantur concernere publicam utilitatem, & ſtatuta abbreuiantia tempus inſtantiæ, non tamen debet tantum abbreuiari quòd impediatur cognitio.
2 Cauſæ criminales & earum inſtantiæ non durant niſi biennio,& quid ſi moueãtur per uiam inquiſitionis?
3 In cauſis fiſcalibus proceditur ordinariè & lis conteſtatur,
4 Inſtantia incipit à tempore litis conteſtatæ.
5 Quid in cauſis in quibus lis non conteſtatur? quid incipiat à tempore contradictionis,& an tales cauſæ non habeant inſtantiam.
6 Vbicunque iudex uidet aliquid fieri ad protelationem litis,debet illud amouere: & ex officio prouidere etiam parte non petente.
7 Si uidet inſtantiam perire,& partes ſint negligẽtes,quid poſſit ex officio ſuo facere?
8 Inſtantia coram delegato durat triennio,ſicut coram ordinario:niſi tẽpus ſit præfixum in delegatione.
9 An inſtantia poſſit de conſenſu partium prorogari? & nume.9.
10 Quid in arbitro,uel arbitratore?
11 Statuto quòd cauſæ debeant expediri infra dies ſexaginta uel infra certum tempus, ſi non expediantur:an poterunt poſtea expediri?
12 Cauſæ ſpeciales in quibus inſtantia durat minus triennio.
13 Inſtantia an poſſit ſuſpendi,ut certo tempore non currat:& quid in tẽpore appellationis interponendæ?
14 Inſtantia an finiatur lapſu triennij ipſo iure,an per interlocutoriam iudicis abſoluentis reum ab inſtantia iudicij?
15 Inſtantia cauſæ appellationis proſequendæ durat anno,& ex cauſa biennio: & quid ſi fiat per iudicem quòd tempus inſtantiæ ipſo iure non currat, & quid in inſtantia cauſæ principalis ſi ſtat per iudicem.

LEX XI.

1 PRoperandum. †Lex iſta mandat cauſam ciuilem terminari infra triennium à tẽpore lit. cõteſtatæ.hoc primo vult vſq; ad §.[& ſi quidem.] Et ne hoc impediat abſentia actoris, prouidet ſecundò vſq; ad §.[ſi autem reus.] Et ne impediat abſentia rei,puidet tertiò vſq; ad §.[ſi aũt vtraq;.] Et ne impediat factũ iudicis,vel caſus fortuitus,puidet quartò.ibi: [illo procul dubio.]& ne culpa aduocatorũ,tutorũ vel curatorũ, prouidet quintò ibi: [ſi autẽ vtraq; parte imminente.] vſq; in fi.l.la. but.Ex quibus patet diuiſio huius l.primò ponit procemiũ. vſq; ibi: [cenſemus itaq;:]ſecũdò ſtatutũ vſq; ibi:[ſed oẽs iudices.] tertiò inſtruit iudices vſq; ibi:[hoc etenim.] Et notandũ q; etiã de iure veteri inſtantia lit.finiebaẽ certo tẽpore:ſed nõ habemus quãdo.& hoc patet in l.arbitrio.§.dolo cuius.cũ gl.ff.de dolo. Sed per iſtã l.ſtatuiẽ tẽpus triẽnij,per ſtatuta verò certarũ terrarũ multiſ minuitur tẽpus quę valẽt:quia abbreuiatio tẽporis inſtãtię pertinet ad publicã vtilitatẽ,vt hic patet:& etiã habeẽ in gl.mag.fi.in ver. [an non põt prorogari.] de iure canonico nullũ tp̃s pręfigitur: ideo põt durare lõgiſſimo tpe.vt in fi.eiuſdẽ gl.& narrat Spe. in ti.de app.§.nũc breuiter.ver. Itẽ iuxta q; qõ tñ vertebaẽ corã eo in curia romana,quæ fuerat incœpta añ tp̃s natiuitatis ſuæ. quæ erat vt dicit xxxiiij.ann.Et no.mirabilẽ virũ,q; in tam paruo tpe eſſet ita excellẽs.& dicit quod adhuc lis non erat conteſt.† Not. ergo argu.ex prima parte quod ſicut ſtatuta de cõpromiſſis fiẽdis dicuntur concernere publicã vtilitatem: quia pertinent ad abbreuiationem lit.& ſic ſunt fauorabiliter interpretanda,vt per Bart.in prima quæſtione huius voluminis:ita & ſtatuta abbreuiantia tempus inſtantiæ.Non tamen tantum debet abbreuiari tempus,quòd impediatur cognitio: quia multa mala ex hoc ſequerentur,vt narrat Specu.in loco præallegato de curia Franciæ. † Item no.ſecũdò quòd cauſæ criminales & eorum inſtantię nõ durant niſi biennio.& hoc quando mouentur per modũ accuſationis,ſed ſi per viam inquiſitiõis,tenet hic Guli.de cu. quod de iure communi nullum tempus præfigatur,ſicut nec in cauſis fiſcalibus:quia iudex tendit ad vtilitatem fiſcalem , vel publicam de hoc per Cy.j.vt infra certũ tempus.& Bal.hic plenè diſputat. † Ex ſecunda parte no.in verbo. [fiſcale:] quod in cauſis fiſca-

a libus* proceditur ordinariè,& lis conteſtatur,vt hic innuitur,& ita no.in l.j.j.de conduc.& procu.lib.xj.circa fi.libri per Bar. vi- debatur contrarium fauore fiſci. quòd de-
5 beret procedi.† Item no.q; inſtãtia incipit
b à tempore litis conte.vnde dicit Bal.in authen.clericus.de epiſ.& cleri.ſi ſtatutum dicat q; cauſæ terminentur infra xl.dies , debet intelligi.ſ.à tempore litis conteſta. per hanc l.& per gl.quæ eſt ibi ſup verbo men-
6 ſes.† Sed pone q; erat cauſa in qua lis non conteſtabatur:vt ſunt cauſæ ſummariæ.de quibus dixi in l. iudices.& in quibus remittitur ordo iuris.tenet hic Cyn. quod incipiat à tẽpore cõtradictionis,quæ habet vim litis conteſta. iuxta no.in l.nihil.ſ.de procu.quod no. pro cauſis executiuis , ſi petiẽ executio ſentẽtiæ vel inſtrumẽti ex forma ſtatuti:& pars citatur, & contradicit,extunc incipit currere tẽpus præfixum à ſtatuto. & niſi intra illud finiatur,oportet executionem de nouo petere. & ita eleganter no.Bald.in l.j.ſ.de iura calum.& j. de execu. rei iudi.l.ij. Alij dicunt quòd tales cauſæ non habent inſtantiam. & de hoc vidi iudicari,& determinari ſecundùm dictum Bal. pro
7 quo facit dictum Cyn.hic. † Ex tertia parte dicit Iacobus but. in l.ij.infrà de falſis. quod vbicunque iudex videt aliquid fieri ad protelationem litis,debet illud amouere: & ex officio prouidere.etiam parte non petente.Item dicit Barto.in l.Seius & Augerius.ff. ad l.fal.quod quando Iudex videt inſtantiam,citò debere perimere:etiam partibus non petentibus , & ex officio poteſt ferre ſententiam:ne in negligentia deprehendatur. & idem Bart.in l.j.ſ.vt quæ deſunt aduo.partium:dicit quod poteſt dare dilationes ex officio:vt expediat cauſam,ſi ambæ partes ſunt pręſentes:& negligentes:ſed ſi altera pars abeſt,non debet aliud facere in pręiudicium illius,niſi ad petitionem illius qui eſt pręſens:vt in §. [& ſi quidem.] qui ſtatim ſequitur. do Ang.videtur hic aliter loqui quod ſi ambæ partes ſint præſentes , & feratur ſententia pro actore:etiam ſi apparet ex proceſſu quòd eam non petijt:quia nõ continetur in actis,valet tamen : quia ſufficit petitio facta in libello,quæ ſemper durat:ſed ſi lata ſit pro reo , ſi non apparet q; eã petierit ferri,non valet:quia nunquam petijt. Certè ſufficit nunc petitio actoris:ſiue feratur pro eo,ſiue p reo: vt ipſe idem dicit:& ſibijpſi contrariatur.per ea quæ habẽtur in l.ea quæ.j.quomodo & qñ iudex , & aliquando vidi proceſſum in quo continebatur ſententia : & non apparebat ad cuius petitionem vel inſtantiam lata eſſet:& fiebat dubium an valeret:ſed ſi poſſet apparere quòd aliqua pars fuerit præſens,cenſetur lata ad inſtantiam eius. Bart. verò non videtur curare: & videẽ velle quòd ſi ambæ partes ſint in loco iudicij,& tempus inſtantiæ inſtabat,q; iudex ex officio etiam nemine petente poteſt eã ferre. Sed raro vidi hoc fieri q; iudices dent ſibi iuſtum laborẽ , ſi pars non petat.nec poteſt eis negligentia imputari.vt l.iiij.§.hoc autẽ
8 iudicium.ff.de dam.infec.ſufficiunt iſta. † No.etiam hic in ver-
c bo [delegati:] q; inſtantia coram delegato durat triennio, ſicut coram ordinario:& hoc verum ſi fuit delegatus ſimpliciter ſine præfixione temporis:aliàs videtur quòd nõ duret vltra tempus præfixum in delegatione.vt l.j.§.& ſi iudex.ff. eo. hoc tñ nõ põt facere niſi princeps ſecundùm Cy. qui ita not.j.ead.l. §.[ſi aũt in medio.] in fin. Tu dic melius quòd iuriſdictio delegati non durat vltra illud tempus:niſi fuerit prorogata de conſenſu partium:vt in dicto §. & ſi iudex:ſed inſtantia cauſæ cœpta coram eo quæ eſt diuerſa à iuriſditione , non finitur illo tempore: ſed deuoluitur ad delegantem iterum deleganda in eodem ſtatu ſecundùm Bald.in dicto §.in fin.& ideo non eſt verum quòd ſolus princeps poſsit delegare:& vt terminetur cauſa infra minus tempus triennij.Nam verum eſt quòd inferior à principe nõ poteſt tempus triennij abbreuiare:ſed iuriſditionẽ quam committit bene poteſt limitare ad tempus , cum in ſua poteſtate fuerit non delegare: ergo potuit delegatam iuriſdictionem limitare. per l.videamus.§.ſed an iudex.& l.in actionibus.ff. de in lit.iuran. Quid autem in arbitro,vel in arbitratore? tangam in dicto §.[ſi autem in medio.] vbi Cyn.tangit. In glo.mag.in fi. ſuper verbo[triẽnij.] circa prin.ibi.ſ. [vt oẽs iudi.tã ciuiles.] l.j.in fi. vñ dic ſecundũ oẽs q; ibi nõ eſt ſpeciale: quia ibi nõ diciẽ q; inſtantia duret minus triẽnio,ſed dicitur q; iudex qui habet expe-

a ¶In cauſis fiſcalibus. Adde Bart.in l. ij. in §.ſenatus.ff.de iu. fiſ.
b ¶Inſtantia incipit. Adde Innoc.in c.j. de lit.conteſt.
c ¶Durat triẽnio. Adde Spec.in tit.de iura calũ.in §.ſequitur. in verſi. quid ſi inſtantia.doct. in c. pen. de iudi. Archi.in c.anteriorum.ij.q.vj.

a ¶Iudici. Adde de hoc per Roma. in conſil. cccxvij. per Abb. in conſi.xlvj. & in cõſ. lxiiij.in ij.vol.& per Alex.de imo.in cõſi. lxxxij.in iij.vo.Cur.

b ¶Valere. Adde de hoc & dic vt per eū-dē Pau.de ca. in cõſi. cccxvj.in primò im-preſſ.Et vide p Alexan.in cõſi.lx. col.ij. in iiij.vol. & ibi quā do valeat ſentētia lata poſt lapſum inſtā tiæ.Cur.

c ¶Sed inſtantia. Quā do iudex fuit negligens. An inſtātia currat.per Ale. de imol. in cõſil.xlij. in tertio volu.& ibi an detur reſtitutio.Cur.

d ¶Per cauillationes. An & qñ alter ex litigatoribus per ſubterfugia ꝓtelat cauſam, inſtantia currat alteri ſ quo ceſſat culpa. vide per Alex.de imo.in d. conſil. xlij. co.pe.& in cõſ. lxxj. col.ij.in v.vol.Fran. Cur.

dire cauſam in caſu iſtius l. infrà quinqua-
ginta dies, ſi nõ expedit, punitur:& nihilo-
minus inſtãtia durat. & poterit expediri ꝑ
9 eundē infra trienniū.†vnde facit ad q.ſta-
tuti dicētis qđ cauſæ debeāt expediri infra
certū tps, puta xl.dierū. Quid ſi nõ expe-
diātur:an poterūt poſtea expediri j.trienniū?
Breuiter diſtingue tres caſus.aut ſtatutū di
rigitverba in inſtãtia,dicēdo ꝙ inſtãtia cau
ſarū duret per xl.dies. & tūc poſtea expedi
ri nõ poterit:quia inſtantia perimitur.& il-
lud tps ſtatuti ſuccedit loco temporis iuris
cõis.argu.j.de nõ nu.pec.l.in contractibus.
poſt prin. Aut dirigit verba in iudicē:puta
ꝙ poteſtas debeat expedire cauſas infra ta-
le tps, & tūc illud tps cēſeť præfixū potius
iudici ſyndico,quàm inſtãtiæ.& ideo ſi eſt
iudex ordinarius,punieť ſi non expedit.tñ
ipſe idē poterit poſtea expedire per illā l.vt
omnes iudi.tam ci. &c. Sed ſi eſt delegatus
nõ poſſet ipſe expedire:quia finita eſſet iu-
riſditio ſua,inſtantia tamē non eſſet perem
pta,vt dixi ſuper text. Interdum ſtatutū lo-
quitur imperſonaliter:puta cauſæ expediā
tur infra xl.dies, & ſic eſt dubiū an tps cen
ſeatur præfixū iudici,an inſtãtiæ. & tūc fue
runt opi. nã Spec.in ti.de iud.dele.§.reſtat.
ver.quid ſi ſtatuto.circa fi. videť velle ꝙ cē
a ſeatur præfixū iudici:[a] & ſic etiam poſtea poterit expedire infra
trienniū:licet debeat puniri.ſed Cy.ſecundùm Iac.de are.j. e.l.§.
[ſinautē vtraq;.] in addi.videť tenere cõtrariū.ꝙ cēſeať præfixū
inſtãtiæ:& ſuccedat loco triēnij.& alleg.l.ſcire.§.cõſequēs.ff. de
exc.tut.& ibi per eundē Iac. Idē videtur tenuiſſe Rich. malū. in
q.diſputata per eū.quàm refert Io.an.in addi.Spe.tit.de appel. §.
nunc breuiter.Et iſta pars videtur verior,& cõmunior:& ita vi
di conſultū.Et adde ad caſus ſpeciales quos ponit glo.in quibus
durat minus triennio.l.j.cū ibi not.per Bar.ff.de glande legēda.
In glo.ibi.[ſed dic vt ibi.] quia ibi nõ loquitur de tēpore inſtan
tiæ:cū loquatur ante litis cõteſt.quo tempore non erat inſtantia
cœpta. In gl.ibi:[Item not.] dic iſta glo.nõ dicit perfectè. decla
ra vt dicā in §.[& ſiquidē.] In gl.ibi [reſpõdeo non cū publica
ſit vtilitas.] & ad l.ij.§.ſed ſi iudex.reſpõdeo ꝙ ibi nõ prorogať
inſtãtia: ſed iuriſditio iudicis delegati.Circa iſtū tamen articulū
aduerte.ꝙ aut quærimus de prorogatione tēporis inſtãtiæ & dic
& illa nõ poteſt prorogari cõſenſu partiū:ſiue loquatur de inſtā
tia cauſæ principalis.vt in iſta gl.quæ cõmuniter tenetur.ſiue de
inſtãtia cauſæ appellationis proſequēdæ: de qua magis erat du-
biū:quia magis vertitur ibi peculiū:ſed ita diſputãdo fuit termi-
natū per Mar.ſili.Bononiæ.& per Ric. malū.in ciuitate iſta per
plures rationes:quarū diſpu.refert in d.§.nec breuiter. Io.and.in
10 addi.in tit.de app.in eo.Spec.†Aut quærimus an poſsit ſuſpēdi,
vt certo tempore nõ currat tēpus inſtãtiæ:quod eſt longè diuer-
ſum à prorogatione.& tūc eſt diſtinguendum inter tēpus proſe
quendæ app.& tempus app.interponendæ,& tēpus primæ cau-
ſæ.primū tēpus poteſt ſuſpendi per cõpromiſſum de iure ciuili.
vt j.de tēp.app.auť.ſi tamē in medio.Sed de ſimplici cõſenſu nõ
facto cõpromiſſo etiā conſentiente iudice,nõ poterat ſuſpēdi de
iure ciuili.Ratio diuerſitatis:quia pendēte cõpromiſſo ſemper li
tigatur. vnde nõ eſt incõueniens ꝙ tempus inſtantiæ nõ currat.
arg.j.de inoff.teſt.l.cõtra maiores.& l.cū qui.nõ ſic ſi nõ cõpro-
mittitur:licet partes cõſentiant in prorogando: ita debes intelli-
gere ſanè quod not.Bar.in d.auť.ſi tamen in medio.Hodie verò
de iure canonico in cle.quādiu.de app.quæ addit ad illam auth.
poteſt ſuſpendi de cõmuni cõſenſu partiū,etiā ſine cõpromiſſo,
cõſentiēte tamē iudice.& de illa cle.Bar. nõ meminit in illa auť.
ſi tamē.& ſic videť loqui cõtra illā cle.ſecundū tēpus appellatio
nis interponēdæ:nec põt prorogari:quia eſt præfixū à l. ſine mi-
niſterio iudicis,vt no.in c.cùm ſit romana.de app.in gl.& in au-
then.offerať.j. de lit.cõteſt.nec etiā debet ſuſpēdi per cõpromiſ-
ſum,vel de conſenſu partiū.ſecundū Pau.de leaza. in illa cle.&
Bal.in auť.ei qui.circa fi.j.de tēp.app.licet Pau. nõ alleget:bene
tamē allegat rationē eius.tertiū tēpus valet primæ inſtãtiæ:ſicut
non poteſt prorogari. vt in iſta gl. ita nec ſuſpēdi per cõpromiſ-
ſum.vt no.in Spec.de iudi.deleg.§.reſtat.ver.ſed nūquid de tem
pore triēnij:quia in eo nõ vertitur tantū præiudiciū.cū inſtantia
finita iterū agi poſsit: nõ ſic finita inſtantia cauſæ appellationis.
quia ſententia trāſit in rem iudicatā. multominus poteſt ſuſpendi
de communi cõſenſu partium:quia minor eſt ibi ratio:ſtatuta ta
men ſolent prouidere in cõtrarium.ꝙ poſsit ſuſpendi: & quoti-
die videmus hoc fieri ꝙ poteſtas propter aliquā ſuam occupa-
tionem,vel procurator ſuſpendi facit terminos inſtãtiarum, vel
vnius inſtantiæ.quod fieri nõ poſſet. niſi eſſet ſtatutū. vel ſtylus
11 curiæ qui eſt ſeruandus.†In gl.ibi: [Reſpondeo nõ tenet.] hoc
procedit præſuppoſita opi. quæ eſt cõmunis, quod inſtãtia ipſo
iure finitur lapſu triennij. & ſic acta ſunt perempta. & ſententia
b non poteſt valere[b] non præcedētibus actis.iuxta no.in l.prolatā.
j.de ſent.ſed tenendo opi. Pet. quā refert Cy.ea.l.§.illo quod nõ
ſit perempta ipſo iure:ſed perimatur per interlocutoriam iudicis
abſoluentis ipſum ab inſtantia iudicij, ſi ante dictam abſolutio-
nem iudex proferret ſententiam,valeret. ſed illam opi. reprobat
Io.and.in d.§.reſtat.de offic.deleg. & communiter non tenetur:
imò quod finiatur ipſo iure:hoc tamen non obſtante durat iuriſ
ditio iudicis, vt etiam poſt lapſum termini poſsit abſoluere ab
obſeruatione iudicij,vel potius abſolutum declarare:vt eſt text.
notabilis.& ibi per Bart.j.vt infra cer.temp. & etiam vt poſsit a-
ctorem condemnare in expenſis,etiam ſi ſit iudex delegatus cu
ius iuriſditio eſſet finita in cauſa principali. non tamen eſt finita
quóad hoc.vt in cle.j.de reſcri.& ibi no.ſimiliter ſentētia diffini-
tiua lata finito tempore appellationis proſequendæ, cum ſenten
tia tranſiuerit in rem iudicatam. & ſi pronuncietur cõtra eā, nõ
valet ipſo iure:ſi ambæ partes fuerint proſecutæ appellationem
iam deſertā per lapſum temporis.vt eſt caſus notabilis.in cle po
nul.de app.In gl.ibi: [imò minus quàm biennio.] Tu dic ꝙ in-
ſtantia cauſæ appellationis proſequendæ durat anno.& ex cau-
ſa biennio.vt in auť.ei qui.de temp.app. & ſi lapſus eſſet annus,
& non fuerit impetratus alius annus, & ab appellatione allega-
ta iuſta cauſa impedimenti in primo diceretur etiam appellatio
deſerta:& ſententia tranſiſſet in rem iudi.vt eſt caſus in cle.ſicut
de appel. ſed dicta impetratione facta de facili conſequetur. In
gloſſ.ibi.[Item quid ſi per iudicem ſtet?] dic ꝙ quando ſtat per
iudicem inſtantiæ cauſæ appella.ipſo iure non currit.vt j.de tē.
ap.auth.ſi appellatione.cum ibi notatis in gloſſ. & per Iaco.bu.
qui põderat tex.dum dicit nullum præiudicium &c. & per hoc
no.glo.in authen.de his qui ingre.ad appel.§.ſi verò. licet quidā
dicant currere:ſed dare reſtitutionem: prima verior: ſed inſtan-
c tia[c] cauſæ principalis bene currit.licet ſtet per iudicem. vt eſt
glo.in authen.vt ſponſalitia largitas.§.j. Idem ſi ſtetit per cauilla
d tiones[d] partis appellatæ.nam nihilominus currit tempus inſtan-
tiæ per illam glo.quæ eſt ſatis no.licet Cy. videatur dicere con-
trarium.in l.fi.in fin.j.de adul.per l.ſi cum ipſe.ff.de excuſa.tut.
& per l.intra vtile.ff.de mino.Sed illæ ll. loquuntur in alio tem
pore,quod non eſt præfixum propter publicam vtilitatem:mul
tominus impeditur curſus temporis ſi ſtetit per tertium impe-
dientem contra ipſum:cui ſuccurritur per authen.de dolo.vt eſt
tex.cum glo.in l.arbitrio.§.dolo cuius.ff. de dolo nec reſtituitur
agens in integrum ad inſtantiam peremptam; niſi in ſubſidium
illo doloſo non exiſtente ſoluendo,ſicut nec minor:vt j.ea.l.§.ſi.
licet regulariter reſtitutio in integrum concedatur. etiam ſi alia
via ordinaria ſit prouiſum contra diuerſam perſonam: & etiam
non in ſubſidium.vt in l.eccleſia.§.ſi tutor vel curator interue-
rit.& eſt ſpeciale fauore publico. vt lites finiantur, quod nõ.niſi
in ſubſidium.Non ſunt alia.ſequitur.§. [& ſiquidem.] & adde
ad id quod dixit glo.in authen.de appella.& intra quę tempora
§.ad hæc ſancimus.

a ☞ Semeſtre tempus dicitur illud quod diſtat per ſex menſes: uel per ſextam partem temporis inſtantiæ.

Quando dicatur quis proximus pubertati?

Si abſens fuit citatus, etiam facta relatione per nuntium, non poteſt dici contumax, niſi per alteram partem præſente ſua contumacia fuerit accuſata. & qualiter hoc fiat & tunc uolens comparere non auditur niſi refuſis expenſis.

4 Tres citationes habent uim peremptorij, etiam ſi non dicatur: ſed quando ſit una pro omnibus, deberet dici peremptoriè.

Quando requiratur peremptorium, & quando ſufficiat una citatio.

Practica quòd in ſententijs apponantur illa uerba. uiſis actis & actitatis: & ſi illa uerba non apponantur, nec apparet quòd uiderit, an ualeat ſententia? & quæ alia habeat

... ſic ualiſſet?
Quid ſi peruenitur ad primum uel ſecundum decretum, & iudici non conſtet de cita-tione?
Sententia ab obſeruatione iudicij ut hic, eſt interlocutoria: & per eam non deciditur quæſtio principalis: ſed perit inſtantia: & quos alios effectus pariat? & uide num. 7. & 9.
Quæ dicantur expenſæ legitimæ, quæ conſueuerunt in iudicio expendi.
Si actor abſens non fuit inuentus, an poſsit perueniri ad ſententiam abſolutoriam ab obſeruatione iudicij?
Compromiſſum, uel delegatio facta de communi conſenſu partium, ſi continet clauſulam quòd infra certum tempus deberet cauſam terminare: an illud tempus appoſitum inquiſitioni uel cognitioni de conſenſu partium habeat etiam uim termini dati ad pronunciandum: & an habeat etiam uim peremptorij.
Reus ſi non eſt liquidatum de iure ſuo, an poſsit abſente actore liquidare?

§. Et ſi quidem. †Si actor ſe abſentat poſt litem conteſta. & non liquidat de cauſa, poteſt reus præſens illo peremptoriè citato, & accuſata eius contumacia petere ſe abſolui ab inſtantia iudicij: ſi eſt propè finem triennij & actorem abſentem in expenſis legitimis ſibi condemnari. Sed ſi erat liquidatum de cauſa, poteſt petere vt feratur ſentẽtia diffinitiua pro illo qui inſtãtiam fouet: & iſta eſt ferẽda. punitur tamẽ actor propter ſuam cõtumaciam dupliciter. primò. quia de cõdemnatione ſuarum expẽſarum (ſi ſentẽtia feratur pro eo) deducitur expenſæ rei: item punitur: quia propter veram contumaciam denegatur ſibi beneficium appellãdi: ſiue ſentẽtia lata ſit cõtra eum, ſiue partim pro eo: & partim contra eum. h. d. vſq; ad §. [ſinautem reus.] & primò loquitur quãdo nõ erat liquidatum de cauſa, antequã actor ſe abſentaret: quo caſu abſente actore nõ poterat reus de iure ſuo liquidare. nec de iure fforum. nec de iſto iure. C. ſed ſolũ de iure fforum. poterat petere ſe abſolui ab edicto, id eſt à citatione de ipſo facta, remanẽte firma inſtãtia totius cauſæ quam & actor poſtea refuſis expẽſis poterat proſequi, faciẽdo reum iterũ citari. & ita loquitur. l. & poſt edictũ. §. j. & §. circumducto. ff. e. ſed per iſtum. §. inducitur de nouo: vt poſsit petere ſe abſolui à tota inſtantia: vt ſic actor neceſſe habeat iterũ agere: & dare nouum libellum. & de nouo litẽ cõteſtari: non autem vt poſsit liquidare reus de iure ſuo: vt ſic obtineat ſentẽtiam diffinitiuam abſolutoriam à petitione actoris. primò ꝙ ſi trãſiuiſſet in rem iudicatam, nõ admitteretur actor ad iterum agẽdum: qa obſtaret exceptio rei iudicatæ. ſecũdo in §. [ſinautem ex geſtis.] loquitur quãdo ſe abſentauit poſtquam erat liquidatum de cauſa. & ſic ex actis poterat cõſtare quæ pars fouebat iuſtitiam. quo caſu de iure fforum nõ poterat reus prius petere ſententiam ferri: quia actore abſente illo iure nõ cõtrahebatur eremodicium nec vt poſſet reus de ſuo iure liquidare, ſi prius nõ erat liquidatum: nec etiam vt poſſet petere ferri ſenẽtiam diffinitiuam: quod poſſet, poſito quod conſtet eſſe liquidatum: ſed per iſtum. §. inducitur de nouo. quòd ſi erat liquidatum, poſsit petere ſentẽtiam diffinitiuam: & ſic lis totaliter finiatur hodie per authẽ. qui ſemel. j. quomodo & quando iudex. introducitur aliud. quòd etiam ſi lite contesta. actor ſe abſentet, poſsit reus de iure ſuo liquidare ſeruata forma illius authen. & poſt liquidationem petere ferri diffinitiuam ſentẽtiam. & in hoc ſtat ſubſtantia iſtorum iurium.

2 †In glo. §. [& ſi quidem.] No. primò dum dicit. [vt ſemeſtre tempus] quod propriè dicitur illud, quod diſtat per ſex menſes. vel dic per ſextam partem temporis: quia ſemeſtre eſt ſexta pars totius temporis inſtantiæ. & ſic ſi per ſtatutum inſtantia eſſet coarctata per minus tempus. deberemus dicere an eſſet propè finem, vel ſextam partem totius. & facit iſte tex. vt pupillus dicatᷣ proximus pubertati, cum diſtat ab illa per ſex menſes. facit. l. nõ tantum. ff. de excu. tuto. & c. continebatur. de deſpõſa. impube. doc. tamen aliter dicunt. quod cum ab infantia quæ finitur ſeptennio vſque ad pubertatem quæ finitur finito. xiiij. anno. in maſculo reſtant alij ſeptem anni debent diuidi per medium: & quælibet medietas facit tres cum dimidio. ſi ergo maſculus tranſiuit quartum decimum annum cũ dimidio eſt proximus pubertati: quia proximior eſt pubertati tunc quàm infantiæ: aliàs diceretur proximus infantiæ ſi non attingeret, vel nec infantiæ nec pubertati ſi attingit & non exceſsit de hoc no. per doc. in. l. j. ff. de noua. & l. pupillus. de reg. iur. In text. ibi. [licentia erit iudici.] ſubaudi reo petente cum procedatur contra abſentem. vt l. ad peremptoriũ. ff. eo. Sed ſi eſſet præſens in ciuitate, poſſet etiam reo non petente, ſi imminet tempus inſtantiæ. iuxta not. per Bar. in l. j. §. vt quæ

3 deſunt à duo. partium. †In tex. ibi. [abſentiã a incuſante.] No. tex. quo melior in iure ciuili non reperitur. quod ſi abſens fuit citatus, etiam facta relatione per nuntiũ, nõ poteſt dici contumax: niſi per alteram partẽ præ- b ſentem ſua contumacia fuerit accuſata. & tunc volẽs comparere non auditur. niſi refuſis expenſis. vt j. eo. l. ſancimus. & c. j. de c dolo & cõtu. lib. vj. Cõſtat autem ſententiã datam cõtra abſentem, vel etiam pro reo nõ citato, vel nõ cõtumacem non valere. vt l. ea quæ. & ibi not. in prima gl. j. quomodo & quando iudex. & in l. furioſo. ff. de re iudi. Tene mẽti. Debet ergo ille qui fecit citari ſe ꝑſentare in termino: & accuſare cõtumaciã: & expectare quouſq; iudex ſedet ad bãchũ: vel ſi vult prius recedere, recedat licẽtiatus à iudice: & aliquo iſtorũ deficiente nõ dicetur actor cõtumax. vt no. Bar. in. l. cõſentaneũ. in fi. j. quomodo & quãdo iudex. & l. ſi finita. §. Iulianus. de dã. infe. Requiritur etiã aliud, ꝙ iudex nõ fuerit impeditus. ita ꝙ ſi cõparuiſſet potuiſſet procedi. aliàs nõ poſſet ſibi imputari cur nõ comparuerit: eũ & ſi cõparuiſſet, nihil fieri potuiſſet: vnde nec incidit ĩ pœnam promiſſam. vt l. ij. §. fi. ff. ſi quis in ius voca. nõ ie. & de arbi-
4 tris. l. arbiter kalẽdis. † In tex. ibi. [& ſi per tres vices.] Iſtę tres ci-
a tationes ᵃhabẽt vim peremptorij, etiam ſi nõ fuerit expreſsè dictũ vt l. tres denũciationes. j. quomodo & qñ iudex, poſſet tamẽ fieri vna pro omnibus: ſed tũc deberet dici & peremptoriè: aliter non ſufficeret. vt l. ad peremptorium. cùm l. ſeq. ff. eo. vbi patet ꝙ etiã poſſunt abbreuiari. No. ergo hic tex. ꝙ ſicut cum peruenitur ad primũ vel ſecũdum decretũ. vt in l. præſenti. de his qui ad eccle. cõfu. extra iſtos caſus nõ requiritur peremptorium: imò requiritᷣ citatio, quæ dicitur perẽptoria. etiam ſi nõ dicatur: vt ſi quis citatᷣ ad videndũ iurare teſtes, vel de calumnia. ita elegãter no. Inn. in c. in petitiõe. de accuſa. ſed ſi quis nõ abſolueretur ab inſtãtia totius iudicij: ſed ſolũ ab inſtãtia edicti: id eſt citatiõis de ſe factę, nõ requireretᷣ citatio alterius partis ſecũdum Inn. qui ita no. in c. cõ-
5 ſuluit. de offi. dele. † In tex. ibi. [acta apud ſe confecta cõſpicere.] hinc ſumpta eſt practica: quia ſemper in ſententijs apponũtur illa verba viſis actis: & actitatis. Quid autem ſi nõ apponãtur, nec appareat quòd viderit? dicit Bar. nõ valere ſentẽtiam, quia ignorabat ſe poſsè eam ferre: & ſic eius iuriſditio eſt ſuſpenſa. arg. in l. quæro. ff. quod falſo tuto. vnde dicit ſe conſuluiſſe cùm quidam eſſet citatus, & relatio non erat facta: ſententia lata contra eũ nõ valebit per l. hæc autem. §. non defendi. ibi dum dicit quod conſtare, liqueréque debet prætori &c. ff. qui ex cau. in poſſeſ. eatur. vt ipſe not. hic. & plenius in l. multùm. ff. de condit. & demon. & d. l. ſi finita. §. iulianus. Bal. limitat dictum ſuum in l. ij. §. de edendo. quando non vidit acta ſubſtantialia iudicij. ſine quibus non poteſt ſententia valere: vt eſt datio libelli. & lit. cõteſta. & aſsignatio termini ad probãdum: quia tũc eſt verum quod ignorat ſe poſſe ſententiam ferre. Et habet locum ratio Bartol. etiam ſi re vera erat datus libellus: & lis conteſt. quia non ſufficiebat hoc. Et eodem modo cùm peruenitur ad primum vel ſecundùm decretum ſi ſibi non conſtat de citatione. ſine qua non poſſet diffinire. d. §. non defendi ſed ſi non vidit acta probatoria: puta teſtes vel inſtrumenta: tunc ſecus. quia non eſt ſententia nulla: cùm etiã ſine illis poſsit ferri ſententia, ſi iudici conſtat per confeſsionem, vel per alia iudicia. vt l. cum putarem. ff. fami. erciſcund. dicit tamen Bald. Innoc. dicere in. c. cum Bertoldus. de re iudica. quod ſi iu-
b dex non vidit atteſtationes, ᵇvel inſtrumenta. hoc ſolum eſt iuſta cauſa retractandi ſententiam in cauſa appellationis. quod ipſe Bald. limitat ſi aliqui teſtes vel inſtrumenta ſint producta: aliàs ſecus. vt ipſe not. in l. ab eo. infrà quomodo & quando iudex.
6 Tene menti prædicta: quia ſingularia ſunt. †In text. ibi. [ab obſeruatione iudicij.] ſubaudit totius. & iſta eſt ſententia in-
c terlocutoria. ᶜvt in l. harum. & ibi not. ff. ſi ſer. ven. & plenè per Bartol. in l. Titia. ff. de accuſat. de qua plura per Innocen. in capitu. conſuluit. de officio. delega. & per eam non deciditur quæſtio principalis. ſed bene perit inſtantia: & perimuntur acta quatenus ad ſententiam diffinitiuam ſeruandam ordinantur: ſed effectus introducti per litem. conſtet. non pereunt. vt

a ¶Tres citationes. Adde gl. ſummæ. & ꝙ ibi not. v. q. ij. Spec. titu. de cita. in §. viſo ver. ſit ergo.

b ¶Nõ vidit atteſtationes. Addẽ Hẽri. bo hic. in c. fraternitatis. & in c. ſeries. de teſti.

c ¶Interlocutoria. De hoc quando ſit interlocutoria & quando diffinitiua. dic etiam vt per Flori. j. l. harũ ff. ſi ſerui. vendi. & p Alex. in l. Titia. ff. de accu. in addi. ad Bar. Fran. de Are. in c. examinata. col. fin. extra de iudi. & do. Mari. ſoz. in repeti. c. dilecti. arti. xxix. q. v. de libe. obla. Cur.

a ¶Expēſæ legitimæ. quæ dicūtur expēſæ iuſtæ. vide Bal. in c. cū veniſſent. de eo q mit. in poſſeſ. Et quę dicūtur expenſæ neceſſariæ. vide gl. in l. ſi ſeruus. ff. de pigno. act. gl. in c. paſtoralis. de deci.

not. in ſeq. §. per gloſ. ſuper verbo [iudici.]
& poteſt ferri etiam ante lapſum triēnij: vt
hic patet. & ex tunc inſtātia erit perempta:
poteſt etiā ferri poſt lapſum: & tunc potius
declarat reum abſolutum, quàm abſoluat.
vt patet in l. ſi. j. vt intra cert. temp. ibi dum
dicit: ſed poſt biēnij exceſſum. & quod ibi
7 not. Bart. †Vltimò not. quod illæ dicūtur
a expēſæ legitimæ quæ cōſueuerunt in iudi
cio expēdi. In gl. ſuper verbo, [licētia.] opponitur tribus modis.
Primò. quod nō debeat fieri abſolutio ab inſtātia totius iudicij:
ſed dūtaxat circunducatur edictum. id eſt, citatio facta de reo. &
poſsit ad inſtātiam redire, citato iterum reo, & refuſis expenſis.
per l. & poſt edictum §. circūducto. ff. eo. tit. Sol. illud de iure ve
teri ffſorum. ſed per iſtam l. additur hic. vt s. dixi. circa prin. Secū
dò oppo. quod nō ſit neceſſe expectare vt ſint prope finem triē
nij: ſed quādocunq; hoc poſsit fieri per d. l. & poſt edictum. in
prin. gl. fatetur. dicēs q nō eſt intētio iſtius tex. dicere q ſit neceſ
ſe expectare prope finem: ſed ſolum ne fiat poſt. Pla. dicit quod
nūquam ante finem triēnij, per tex. j. ea. l. §. huiuſmodi autē. tamē
nō reſpōdet ad cōtrarium gl. vt reſpōdeat diſtinguit. q aut abeſt
reus: & actor eſt præſens, & tūc loquitur cōtrarium. vt actor ha
beat neceſſe expectare finem triēnij: ſed quādocūq; cōſtat de iu
re ſuo poſsit facere dari ſentētiam diffinitiuam, q hoc erat de iu
re veteri: quia cōtrahebant eremodicium dicto caſu. Sed ecōuer
ſo quādo actor abeſt. & reus eſt præſens. de iure veteri nō pote
rat peruениri ad ſentētiam diffinitiuā, vel interlocutoriā ab obſer
uatiōe iudicij: ſed hodie hoc additur per iſtos tex. & qa iſti text.
loquūtur qn̄ ſunt prope finem triēnij, debemus hanc formā ſer
uare, poſtquā per aliā l. nō datur iſta poteſtas. iuxta not. in cle. j.
de iurepatro. Pe. & Cy. dicūt q ſi actor antequam abſentaret ſe,
renūtiaſſet allegatiōibus & probatiōibus. & ſic amplius nō eſſe,
audiēdus. & tūc ſicut ſi ipſe foret præſens poſſet ad iſtas ſenten
tias perueniri. vt s. e. in aut. iubemus. ita ſi ſe abſentat: ne ſit in ſua
poteſtate hoc impedire. & ad hoc allegat l. q̄uis indubitati. j. de
adul. hoc dictū ſatis placet. Sed ſi nō renūtiauit, q debeat diſtin
gui inter actorē abſentē & reū, videtur cōtra tex. quē Pla. allegat
j. ea. l. §. huiuſmodi autē. Vbi tā in actore quā in reo abſente dicit
expectādū finē triēnij: vt poſsit ad iſtas ſentētias ꝑueniri, vel dif
finitiuā: vel abſolutoriā ab obſeruatione iudicij: vnde poſſumus
dicere q per illū §. corrigat̃ l. & poſt edictū. in prin. vel potius li
mitet̃: quia ibi nō limitat tp̄s: ſed in §. huiuſmodi. limitat̃, & hoc
placet. Qn̄ autē abſoluit̃ ab inſtātia iudicij ſcd̄m illā l. §. circūui
cto: nō expedit expectare finē triēnij. & hoc etiā vult ille §. huiuſ
modi. dū dicit & abſolutiōe forſitā &c. vt ibi dicā: qa non loquit̃
de abſolutiōe per quā tota lis moriatur. Tertiò & vltimò opp. q
qn̄cūq; poſsit ad iſtas ſn̄ias perueniri, etiā ante finē triēnij: ſiue lo
quamur in actore, ſiue in reo. vt s. eo. l. ver. [ſed omnes iudices.]
& j. e. l. §. [ſin autē vtroq;.] Sol. verū eſt ſi ambæ partes ſint præ
ſentes. i. in ciuitate. quia iudex etiā ex officio pōt cauſam expedi
re. ſecus qn̄ vna pars eſt abſens altera prę́ſens. ſi autē ambę abſen
tes eſſent, nō debet iudex ſe impedire nemine petēte. In gl. ſuper
verbo. [decē] ibi: [ſed hodie &c.] Tu dic q hic loquit̃ qn̄ abſen
tauit ſe poſt litē cōteſtatā. ſed aut. quā gl. allegat. vnde ſumit̃ aut.
qui ſemel. in princ. j. quo. & qn̄ iud. loquit̃ qn̄ ante litē cōte. & ſic
nō erat liquidū de cauſa: nec poterat ad diffinitiuā perueniri: ſed
per illā aut. ſtatuit̃ cōtrariū. q reus præſens poſsit liquidare: & fa
cere ferri diffinitiuā. & tūc requirūtur maiores dilationes. ſ. xxx.
8 dierū. †In gl. ſuper verbo [inuēta.] opp. cōtra tex. quod ſi actor
abſens nō fuit inuētus, nō poſsit ad iſtā ſn̄iam abſolutoriā ab ob
ſeruatiōe iudicij ꝑueniri: ſed eſſet nulla. vt l. j. §. Itē cū ex edicto,
ff. quæ ſen. ſine app. reſcin. Sol. expone minimè inuētus: ſ. in iudi
cio: qa noluit cōparere: bene tamē fuit inuētus ꝑ nūtiū: aliàs pro
cederet cōtrariū: vel dic q quātū ad valorē ſentētiæ nō expedit
q fuerit inuētus per nuntiū: cū poſsit fieri citatio ad domū. & ita
pōt hic intelligi. Ad cōtrarium r̄ndetur. q ibi nō fuit citatus nec
ꝑſonaliter, nec ad domū: ideo nō valet. Sed cōtra. quod longa ſit
differētia an fuerit inuētus, vel nō: quia primo caſu eſt verus cō
tumax: & ſic nō admittat̃ ad appellādum: niſi veniat iudice ſedē
te pro tribunali. vt l. poſt edictū. in ſi. ff. e. iuncta l. Diuus. ff. de in
integ. reſti. Sed ſi nō fuit inuentus: ſed citatus ad domum, eſt fi
ctus cōtumax. & poteſt appellare infra x. dies à die notitiæ. vt l.
ab eo. j. quomodo & quando iudex. So. fateor quantum ad hunc
effectum vt valeat ſententia mero iure, non eſt differentia an ſit
verus contumax, vel fictus: ſed ſufficit q fuerit citatus perſonali
ter, vel ad domum. Si autem non appellauit, ſibi non ſuccurritur
niſi fuiſſet abſens ex iuſta & neceſſaria cauſa: quia tunc reſtitue
retur in integrū. vt s. de procura. l. quia abſente. adde ad gloſſ. q
etiam ſi non fuit inuentus, ſed citatus ad domum, poteſt dici ve
rus contumax: ſi citatio ad eius notitiam peruenit per l. ex cōſen
ſu. §. ſi. ff. de appella. ſecundum communem opinio. ſecus ſi non
peruenit. & tunc eſt fictus contumax. quod dic vt ibi no. per Bar
to. & per gl. in clem̄. j. de do. & contu. Et ſecundùm hoc pauci po
terūt appellare: quia videmus quotidie ſeruari quod citationes
fiunt ad domum: & ſtatim perueniunt ad notitiam citati, ſi eſt p̄
ſens: & tamen videmus ſeruari cōtrarium: quia appellant. vnde
quidam dixerunt hodie nō eſſe aliquem verum cōtumacem, niſi
perſonaliter inuētus: & dicūt q iſti tex. volūt hoc dicere: iſte ar
ticulus eſt dubius. dic vt no. in d. cle. In gl. ſuper verbo [termino.]
oppo. quòd poſsit perueniri ad ſentētiam diffinitiuam: quia non
poteſt eſſe quin appareat iudici ex actis quę pars foueat iuſtiti.
Nam aut actor qui ſe abſentauit probauerat de intētione ſua: &
cōſtat quod pro eo venit ſentētia ferenda: vel non probauit ali
quo modo. vel non probauit plenè: & tunc cōſtat iudici: & tunc
reus venit abſoluēdus. vt l. qui accuſare. s. de eden. ſcilicet diffini
tiuè. vt ſic actor amplius nō audiatur ſi non appellat hic autem di
cit q abſoluitur reus ab obſeruatione iudicij: & ſic actor iterum
admittitur. glo. dicit q iſta opi. procederet ſi actor eſſet præſens,
nō quando eſt abſens. Iſta ſo. nihil valet: quia ſecūdum hoc me
lioris cōditionis eſſet abſens quam præſens: dic ergo contrarium
procedere ſi fuiſſet datus terminus ad probandū: q tūc ſi nō pro
baſſet in termino, verū eſſet dicere nō ſufficiēter fuiſſe probat:
& reus præſens abſolueтur diffinitiuè: ſed hoc debet intelligi q
nō fuit datus terminus ad probandū quo caſu nō dicitur nō eſſe
probatū: ſed dicitur nō eſſe ſufficienter actitatum. & ita loquitur
tex. hic & tunc nō poteſt perueniri ad diffinitiuam: quia nō con
ſtat de nō iure actoris cum probatione: cum probatione nō ſint
fiendę ante termini aſsignationē: & ſic abſoluitur ab obſeruatiōe
9 iudicij. †Adde quod dicit Bar. in l. admonendi. ff. de iureiurā. vbi
fit ſimilis opp. in glo. quod ſi partes litigarent coram arbitris e
ctis in compromiſſo habēte certum terminum, vel coram iudice
delegato dato de communi cōſenſu partium, cum clauſula q in
fra certū tempus deberet cauſam terminare, illud tempus appo
ſitum iuriſditiōi vel cognitiōi de cōſenſu partium habet etiam
vim termini dati ad probādum. & ideò ſi actor infra illum ter
mum nihil probauit: licet alius terminus non fuerit ſibi datus ad
probādum, diceretur nihil probaſſe: & poſſet reus abſolui diffini
tiuè: in fine tamē termini. Et vlterius dicit Bald. in aut. ei qui. j. de
temp. appel. q ille terminus habet etiam vim termini citatorij ad
ſententiam audiendam. & ſic ſi feratur ſentētia vltima die vltima
hora termini, nō eſt neceſſe quod actor citetur ad ſententiam au
diēdam. & pro iſto dicto Bal. eſt dictum Innoc. expreſsè in c. [illegible]
per eo. de appel. Spec. clarius in tit. de ſententijs. § nūc videndum
ver. illud autem. quæ dicta tene mēti ſingulariter. Nō ſic ſi iſte
terminus nō eſſet appoſitus iuriſditioni de cōſenſu partiū. [illegible]
credo appoſuiſſe in d. l. admonēdi. de iureiuran. in repe. [illegible]
ci. In glo. ibi ſuper verbo [iudicij.] quęritur de tribus primò quid
operatur iſta abſolutio ab inſtantia iudicij? Reſpondeo quia [illegible]
lit omnia quæ pertinent ad ordinationē cauſæ: vt poſsit ad ſen
tentiam diffinitiuam veniri: videlicet dationem libelli: litis con
ſtationem; & iuramentum de calumnia. & ſic iſta pro non facta
habentur. & ſic virtute ipſorum non poteſt ad diffinitiuam pe
ueniri: in qua requirūtur quod acta præcedant valida; non tamen
tollitur ius actoris, quominus poſsit ipſum in iudicio deducere
dando nouum libellum. & iterum litem conteſtando. & de ca
lumnia iurando. & in hoc differt à ſentētia diffinitiua, per quam
reus abſoluitur à petitione actoris: & actor non poteſt iterū agere
re ſi ſententia tranſiuit in rem iudicatam, etiam ex inſtrumentis
de nouo repertis. vt l. ſub ſpecie. j. de re. iudi. Secundò quæri
tur. quid de effectibus productis poſt litis conteſtationem.
Nam per eam actio temporalis effecta eſt perpetuata ad quadra
ginta annos. Item res petita eſt effecta litigioſa: vt alienari non
poſsit. vt j. de litigioſis per totum. Item reus eſt conſtitutus
in mala fide ficta, vt ſic teneatur de fructibus perceptis
&

& percipiendis:an iſti effectus tollātur perempta inſtantia? gloſ. quòd non. Et eodem modo non tolluntur acta probatoria: puta examinationes teſtium: & inſtrumentorum productio. & ſic in nouo iudicio poterunt produci: & fidem facient ſine alia examinatione inter eaſdem perſonas. De his omnibus. vide plenius per Bartolum in l.cum lite mortua.ff.iudic.ſol. & l. ſecunda ſupra de edendo. & infra de fructibus & litium expen. l. ſecunda. & j. de præſcriptione longi temporis. In quibus omnino vide & per Innocen. in c.cauſam extrà de teſtibus. †Tertiò & vltimò quæritur an reus ſi non eſt liquidatum de iure ſuo, poſsit abſente actore liquidare? Breuiter dicendum ꝙ non: vt patet per iſtū tex. & ſic non poteſt peruenire ad diffinitiuam. hodie ſecus per auth.qui ſemel.j.quo. & quando iudex. Nā ſi poteſt hoc facere li. nō conteſta. fortius poſt. In vltima gl.ſuper verbo, [euacuabitur.] ibi, [actore abſente.] dic hoc verum cum ſe abſentat ante lit. conteſt. ita loquitur illa auth. ſi autem poſt. tunc poteſt reus eligere vel proceſſum. & viam iſtius.l.vel illius aut. non excedatur triennium. Illa enim auth. in hoc non tollit iſtam. l. ſed addit ſecundum Petr. & Dy. Non ſunt alia.

Actor ſi eſt abſens, an ſufficiat generalis citatio quòd ueniat ad proſequendum litem, ut uirtute ipſius poſſit etiam ad ſententiam diffinitiuam perueniri ſine alia citatione?

Caſum quo uictus uictori non condemnatur in expenſis: ſed potius de condemnatione uictoris deducuntur expenſæ uicti.

§. Sinautem ex geſtis.

†Diuide iſtum. §. in tres partes: quia primò loquit quando fertur ſentētia in totum pro actore. vſq; ibi. [nullo penitus.] Secundò quando in totum pro reo præſente. vſq; ibi. [ſi vero aliqua.] Tertio quando partim pro actore & partim pro reo: quia in aliquibus condemnatur. & in aliquibus abſoluitur. & loquitur quando conſtabat ex actis quæ pars fouebat iuſtitiam, antequam actor ſe abſentauerit. In tex. ibi. [etiam abſente actore.] ſubaudi citato tamen ad ſententiam audiendam. vt not. ſ. eo. aut. iubemus in vlti. glo. aliàs nō valeret ſentētia etiam lata in fauorē actoris. vt no. in l. ea quæ in prima gloſ. j. quomodo & quando iudex. & l. furioſo. ff. de re iudi. ſed nōne ſufficiunt tres citationes, de quibus in §. præcedēti. vt virtute ipſarum poſsit ad ſentētiam perueniri diffinitiuam. Reſpondeo nō: quia illæ non ſunt ad hoc finem: ſed vt ipſe actor compareat ad proſequendam litem. & ad allegandum de iure ſuo: vnde requiritur alia citatio. per gloſ. in d. auth. iubemus. & per tex. in cle. ſæpe. ver. ſentētiam. de ver. ſigni. †Sed contra. quod ſi ſufficiat generalis citatio, quod veniat ad proſequendum litem: vt virtute ipſius poſsit etiam ad ſententiam diffinitiuam perueniri ſine alia citatione vt l. cōſentaneum. j. quomodo & quādo iudex. & in extrauaganti ad reprimēdam. in verbo de crimine, ſeu ſuper crimine. Sol. & tene mēti. verum quādo iudex in illa generali citatione cōminatus eſt ſe ad ſentētiam peruenturum ſi nō venerit: aliàs ſecus. vt no. gl. ſingu. in c. eum qui. de do. & cōtu. lib. vj. neque debet fieri tam generalis citatio niſi de dolo, quæ valde longè differt. & eſſet laborioſum & difficile ad ſingulos actus ipſum citari. & no. in c. cum cōtingat. de offic. deleg. & vide per Bar. in extrauaganti ſuper dicto verbo de crimine. †In text. ibi. [ad eandem litem.] ſubaudi ſi vult appellare. Sed hoc ſi fuit verus contumax: qui nō auditur appellans. niſi vere à iudice ſedente pro tribunali. & ita intellige quòd infrà ſequitur ibi. [eādem litem. &c. Et no. hic caſum in quo victus victori[a] non condemnatur in expēſis: ſed potius de condemnatione vincentis deducuntur expenſæ victi: quod declara in glo. ſuper verbo. [excipiendis.]

Abſolui ad hoc ut abſoluatur, an requiratur eius petitio?

Quis iudex poſſit mittere executioni ſuam ſententiam?

Quando iudex alterius territorij mittit executioni ſententiam alterius iudicis, in bonis ſitis in ſua iuriſditione, debet hoc facere ad literas & requiſitionem iudicis qui ſententiam tulit.

Quid idem ſit quando fit miſſio ex primo decreto.

Quid ſi quis intentet actionem in factum?

An idem iudex teneatur parere, & ſi non paret, puniatur?

§. Sinautem reus.

†Reo abſente legitimè citato pōt actor præſens de iure ſuo liqdare, ſi prius nō erat liquidatū: & liquidatione facta pōt obtinere ſententiam cōdemnatoriam diffinitiuā: quæ mittitur executiōi vel ſuper re petita, vel ſup bonis rei abſentis per ipſum iudicē qui tulit ſentētiam, ſi ſunt ſub eius iuriſditiōe: vel per aliū ad eius reqſitionē in cuius iuriſditiōe ſunt, nec audit reus de proprietate vel de poſſeſsiōe niſi ſoluat, etiā ſi t velit ſatiſdare de ſoluēdo, vel de ſtando iuri. & ſi fuit reus verus cōtumax, nō appellat. ad iſta tñ ſentētiā reo abſente nō debet ꝑueniri niſi ꝓpè finē triēnij: ſicut nec ad abſolutoriā ab obſeruatiōe iudicij qñ actor abeſt: & reus eſt ꝑſens: licet ad abſolutoriā ab edicto vel inſtātia edicti bñ poſsit peruenire ante finem triēnij. h. d. vſque ad. §. [ſin autem alterutra.] Et primò dicit ꝙ eſt perueniendum ad diffinitiuam. & ad eius executionem vſque ibi. [cum autem.] poſtea circa hoc determinat duo dubia. an reus audiatur appellans. quo tempore poterit ad diffinitiuam perueniri. In princip. §. ibi. [ſinautem reus abfuerit.] ſubaudi poſt litem cōteſtatam. ſicut in ſuperioribus. §. aliàs non poſſet procedi ad ſentētiam diffinitiuam: nec de iure ffor um nec de iure. C. nec de iure auth. iuxta no. in l. præſenti. in gl. mag. §. qui ad eccle. cōfu. & l. conſentaneum. & auth. qui ſemel. j. quomodo & quando iudex. Nam prouiſio illius auth. locum habet quādo actor eſt abſens ante lit. cōte. & ſic emanauit in fauorem rei præſentis. nō ecōtra: quia fauorabilior eſt reus quàm actor. Et hoc voluit gl. & doc. in §. [& ſi quidē.] in vl. gl. ma. ſuper verbo, [euacuabitur.] in fi. In text. ibi. [& ſimilis eius proceſſerit requiſitio.] i. trina citatio: vt veniat ad proſequēdam litē: & tūc etiā erit alia citatio neceſſaria cum peruenietur ad diffinitiuā: niſi in præcedēti citatiōe iudex fuerit comminatus de peruenīēdo ad ſentētiam ipſo amplius non citato. vt dixi in §. [ſinautem ex geſtis.] In text. ibi. [eremodicium contrahatur.] in lit. deſerto quātum ad duos effectus: ſcilicet vt poſsit perueniri ad diffinitiuam ſi liquet de cauſa. & ſi nō liquet: vt poſsit liquidare actor præſens. & hoc erat de iure veteri vt l. & poſt edictū. ff. e. Et infrà ſubijcitur. [ſecūdū ꝙ veteribus legibus &c.] Et in hoc ſecūdo differt à caſu præcedēti quādo actor abeſt: quia reus præſens liquidare nō pōt, ſi nō erat liquidatū: nec peruenire ad diffinitiuā. vt in §. [& ſi qdē.] ſed in primo nō quādo erat liquidū. vt in §. [ſinaūt ex geſtis.] gl. tamē ſuper verbo. [abſentē.] videtur intelligere iſtū tex. vt poſsit perueniri ad diffinitiuam quādo erat liquidū. aliàs nō, ſed tūc iſte caſus nō differt à præcedēti. ꝙ nō eſt de mēti imperatoris. Pręterea hoc eſt cōtra tex. dum dicit. [ex vna parte cum ſubtilitate cauſam requirat.] i. liquidet. & ſic patet ꝙ pōt liquidare, & poſtea facere ſentētiam ferri.

a †In text. ibi. [etiam cōtra abſentem.] Iſta di-
b ctio etiam[b] cū ſit implicatiua, innuit ꝙ poſsit ferri ſentētia etiam pro reo. abſente, ſi fouet iuſtam cauſam. Nā & pro actore abſente poſſet ferri. vt in § [& ſi quidē.] fortius pro reo abſente. Sed cōtra: qa diuerſa eſt ratio nā pro actore abſente mirū eſt ſi pōt ferri: quia ipſe hoc petijt in ſuo libello: ſed reus abſens nō petijt, nec tūc petit: quomodo ergo poteſt ferri ſentētia pro eo, cū ſemper feratur ad inſtantiā partis petētis. & nō debet alter iudex procedere in ciuilibus. vt in §. [& ſi quidem.] & l. ad peremptorium. ff. eo. Reſpōdeo quātum ad hoc vt reus abſoluatur à petitione actoris nō requiritur eius petitio: ſed ſufficit petitio actoris: argu. in l. qui accuſare. §. de edē. quia actore nō probante lex imponit iudici neceſsitatem ꝙ reum abſoluat. & ſic ex officio hoc poteſt facere. Sed ſi reus aſſumpſit in ſe onus probandi. & quæritur an iudex poſſet declarare de iure iſtius: puta ſi agitur rei vē. ꝙ declarat ipm eſſe dñm, dico ꝙ iudex hoc facere nō poſſet reo nō petente: ſiue ſit abſens ſiue ſit præſens. ita no. in c. ex cōquæſtiōe. de reſti. ſpo. per Io. an. in nouella poſt Hoſt. licet Inn. dixerit contrariū. quem ipſi reprobant. & iſto modo debet intelligi quod no. per glo. in l. circa. ff. de prob. Solum ergo ſi non petijt poteſt ipſum abſoluere à petitione actoris: non autem declarare eum eſſe dominum. Sed quid ſi nō liquet de cauſa, nec poteſt liquere, an poterit reus abſens abſolui ab inſtantia iudicij. ſicut ecōuerſo quando eſt præſens, & actor abſens? illa glo. ſuper verbo. [abſentem.] vult quod ſic: ſed hoc verum quando propter ſuam abſentiam hoc cōtingit ꝙ de cauſa non poſsit liquidare: ſed contingit culpa actoris præſentis. aliàs non debet procedi ad abſolutionem ab inſtantia iudicij: ſed actor præſens mittitur in poſſeſsionem bonorum rei poſt litem conteſtatam ſicut ante. quia non debet eſſet deterioris conditionis, imò melioris: quia cùm miſsio fit poſt litem

a ¶Victus victori. An victus victori in criminalibus condemnet in expenſis. vide per Salice. in l. nō ignorat. in ſecundo not. C. de fru. & litis expen.

b ¶Dictio etiam. Adde Bar. in l. ſi tertius in §. officium. ff. de aqua plu. ar. & ſ l. etiā C. ſi tutor vel cur. in l. etiā. C. de fur. & in c. accuſatus. in §. de quæſtionibus. de hære. li. vj. & in cle. diſpendioſam. in fi. de iudi.

a ¶Puniatur. Adde & dic de hoc vt p Frã. de Arc. in ſuo conſil. lviij. col. iij. Cur.

b ¶Cõtumax non appellat. Adde l. ex cõſenſu. §. eũ q. ff. de appel. & per Arch. ij. q. vj. in ſumma.

c ¶Quod bãnitus debeat. Adde Nellum in tract. de banni.

conteſta. vel quaſi ex primo decreto, reus
poſtea veniens nõ auditur de poſſeſsione:
ſed de proprietate tantũ. & ſic de reo effici-
tur actor. & habebit neceſſe ꝓbare de pro-
prietate, vbi prius nõ habebat. Et iſte eſt ca
ſus in l. cõſentaneum. qui loquitur quando
erat verè conteſtata in actione reali. & in l.
ij. vbi in rẽ actio. quæ loquitur quãdo erat
fictè cõteſtata, ſeu quaſi. & de his tangitur
in glo. fi. ſuper verbo [audiatur.] In tex. ibi.
[ad effectũ perducatur.] id eſt, executioni mãdetur per officiũ
iudicis nobile. in quo nõ requirĩ libellus, nec lit. cõteſt. non per
actionẽ in factũ, ſeu iudicati, quę nõ habet paratã executionem.
vt no. in Spec. in tit. de execu. ſentẽ. §. nũc breuiter. In tex. ibi: [&
per res & facultates fugiẽtis:] hoc qñ agebaĩ actione perſonali
ad quantitatẽ. nã capiũtur bona condẽnati pro mẽſura debiti: &
nõ vltra. etiã iure veteri. & cõſtituitur pignus iudiciale. de quo j.
ſi in cauſam iudicati. in rubro & nigro. Sed illud quod capiĩ ex
primo vel ſecũdo decreto, nõ pro executione ſnĩæ diffinitiuæ di
citur pignus prætoriũ, & olim fiebat miſsio in omnia bona: ho-
die pro menſura debiti declarati. vt in auĩ. ei qui. j. de bo. auth. iu
di. poſ. & de hoc loquiĩ tit. j. de præto. pigno. Item primũ pignus
capitur, vt ſoluaĩ. ſecundũ capiĩ, vt ad iudiciũ veniat. & cauſam
defendat: ſed ſi agiĩ reali, fit miſsio in repetita. Item ſi perſonali
3 ad certã ſpeciem. †In tex. ibi. [ex ſua iuriſditione hoc facere po
teſt:] vt quia ſit ordinarius, & habeat bona ſub ſua iuriſditione,
& habeat territoriũ: & ſic familiã publicam, per quã poteſt exe-
cutionẽ facere: ſi autẽ ſit delegatus nõ poteſt exequi ſuã ſenten-
tiã: niſi ſit delegatus principis. vt in c. quærenti. de offi. deleg. ſed
remittit ad delegantẽ. vt hic in gl. ſuper verbo. [ad maiorẽ.] Idẽ
ſi ſit ordinarius, & nõ habeat territoriũ, nec familiam. vt rector
vniuerſitatis, vel officialis mercãtiæ. nã corũ ſentẽtiæ mittuntur
executiõi per poteſtatẽ qui habet territoriũ & familiã. quod dic
vt plenè no. in l. à diuo pio. §. j. ff. de re iudi. & no. de epiſ. audiẽ. l.
epiſcopale. in fi. in gl. fi. & no. per Inno. in c. cum ab eccleſiarũ. de
4 offi. ord. circa fi. †In tex. ibi. [ſiue per relationẽ ad maiorem iudi
cem.] iſte tex. cõmuniter allegatur. nec habemus meliorẽ. ꝙ qñ
iudex alterius territorij mittit executioni ſententiã alterius iudi-
cis in bonis ſitis in ſua iuriſditione, debet hoc facere ad literas &
requiſitionẽ iud. qui ſnĩam tulit. & aliter facere nõ põt. & hoc di
xit gl. allegãdo iſtũ tex. ff. ſi quis in ius voc. nõ ie. in l. ij. §. j. in j. gl.
Idẽ qñ fit miſsio ex primo decreto. & ſic per interlocutoriã, ſi bo
na nõ ſunt in territorio iudicis pronũciantis, pronũtiat: vt mittaĩ
in bonis vbicunq; ſitis. & ſcribit iudici in cuius iuriſditione bo-
na ſunt, quod ſnĩam interlocutoriã exequatur. vt in c. romana. §.
cõtrahentes. de fo. cõpe. lib. vj. Iſtũ articulum plenè examinat &
diſputat Spec. in tit. de exe. ſen. §. nũc dicendũ. verſi. ſed pone Iu-
dex Peruſinus. vbi omnino vide. propter hoc eſt vtile habere a-
ctionẽ in factũ: licet non habeat executionẽ paratã: quia illa põt
moueri corã quocũq; iudice: etiã ſine literis iudicis qui eã tulit.
vt l. argentarius. §. nomine pupillæ. ff. eo. Sunt etiã aliæ duæ vtili-
5 tates. de quibus in l. j. s. eo. †An autẽ alius iudex teneatur parere:
a & ſi nõ paret, puniatur:[a] tangitur hic per Cy. ſimiliter qñ vnus
iudex facere vult citari aliquẽ qui non ſit in ſuo territorio: ſed al
terius iudicis, nõ poteſt ad ipſum mittere nuntiũ: ſed debet ſcri-
bere ad iudicẽ in cuius eſt territorio vt faciat eum citari. vt in cle.
j. de re iudi. quod tamẽ declara. vt no. Bar. in l. j. ff. de requi. re. nã
Cy. diſputãdo videtur tenuiſſe cõtrariũ. quod poſsit mittere nũ-
tium per l. omnes. §. verũ ſi apparitor. s. de epiſ. & cle. ſed Bar. di
ſtinguit in prȩallegata. l. j. In tex. ibi. [fideiuſſores dare:] ſcilicet
de ſtãdo iuri: cũ iam ſit iudicatũ: vel de ſoluẽdo: quia debet ſolue
re: non fideiuſſores dare. & ideo actor remanebit in poſſeſsione
rerũ pignori captarũ quouſq; ſibi de debito ſatisfiat. ff. de re iud.
l. debitoribus. ſicut in cõuẽtionali pignore. ff. de diſtra. pig. l. iij.
nec obſt. l. ſi quis emptionis. §. pe. j. de præſcrip. xxx. annorũ. vbi
præſtãdo ſatiſdationẽ de iudicio ſiſti recuperat poſſeſsionẽ: quia
ibi loquitur in pignore prætorio, capto ex eo quia nõ ſiſtebat in
iudicio. vnde ſatiſdationẽ de iudicio ſiſti recuperat. nos loqmur
in pignore iudiciali capto: quia nõ ſoluitur: vnde nõ recuperaĩ
niſi ſoluatur. vt l. is cui. §. Imperator. & l. pecuniæ. §. j. ff. vt in poſ.
leg. & per hoc patet qđ tota gl. mag. ſuper verbo. [audiatur.] eſt
ſuperflua: qa allegat iura quæ nõ faciũt ad propoſitũ: cũ loquan
tur de prætorio pignore. Sed ſi pignus iudiciale eſſet iam datũ in
ſolutum actori, non audiretur reus volens etiam ſoluere per l. ſi
finita. §. poſtea. ff. de dam. infect. ſecundùm Pe. & Cy. licet quidã
contra. ſed non ſeruatur. imò quod s. dixi.

2 *Contumax uerus non appellat, & quis dicatur uerus contumax, & qui fictus, & quid ſi fuit citatus per edictum in ualuis palatij: & nu. 3.*
3 *Statutum q bannitus debeat infra menſem comparere: alias habeatur pro confeſſo, & poſſit condemnari: licet quis ſciat ſe bannitum, & fore citatum per ſtatutum, & non comparet, non denegatur ſibi beneficium appellandi.*
4 *Vera contumacia procuratoris, non tollit domino beneficium appellandi.*
Iudex qui tulit ſententiam, debet admittere appellationem: licet dicatur per alteram partem non admittendam.
5 *Maior contumacia eſt in non ueniendo ad iudicium, quàm in non ſoluendo, & non reſtituendo.*

1 ## §. Cum autẽ eremodicium.
†Iſte §. determinat duo du
bia circa præcedentes. §. primum eſt. quia videbatur ꝙ non poſ
ſet procedi ad diffinitiuam ſententiam abſente reo. cuius contra
rium dicebatur in præcedenti. §. vel abſente actore. cuius cõtra
rium dicitur in §. [ſinautem ex geſtis.] quãdo erat liquidũ de cã:
quoniam ad diffinitiuam nõ debet perueniri niſi cũ plena cauſæ
cognitione. vt in l. iudices. s. eo. ſed plena cauſæ cognitio nõ põt
fieri niſi præſentibus partibus. vt in l. fi. j. ſi per vim vel alio modo
pars enim abſens ſi foret præſens, aliquid fortè allegaret, ꝙ nunc
allegari non poteſt. Ad hoc reſpondetur ꝙ licet ſit abſens verè:
quia ſua abſentia non debet nocere præſenti, fingitur eſſe pręſens:
quia propter librum euangeliorum quę coram iudice exhibetur
illius abſentia dei præſentia repletur. Item poſſet dici fruſtratoria
eſt iſta ſententia: quia abſens comparebit, & appellabit, & irrita-
bit. quia non fuit auditus. Reſpõdetur ꝙ propter ſuã cõtumaciã
appellare nõ poterit. & ſic habet effectum ſententia. Not. primũ
2 dictum pro quo facit. c. j. de dolo & contu. li. vj. †Item not. ſecun
b dum dictũ. ꝙ cõtumax nõ appellat.[b] Cõtra hoc opp. de l. ab eo.
quomodo & quando iudex gl. ſoluit ꝙ ibi loquitur in ficto cõtu
mace, qui fuit citatus ad domum. & ad cuius notitiam citatio nõ
peruenit. hic verò ſi fuit citatus perſonaliter: vel ad eius notitiam
peruenit citatio: qui non auditur niſi veniat iudice ſedente pro
tribunali. Quidam alij vt Odoffre. & quidam alij tenuerũt quod
nullus contumax appellat. per iſtos tex. etiam ſi ſit factus contu-
max. nam hic loquitur indiſtinctè. & §. [ſinautem ex geſtis.] lo-
quitur de illo qui non fuit inuentus. & ſic fuit citatus ad domũ.
Sed glo. ſubaudit quod poſtea ad eius notitiam citatio peruenit.
& tali tempore ꝙ commodè potuit comparere aliàs non diceretur
verus contumax. Opi. gloſſ. communiter tenetur: & de his duo-
bus articulis quis ſit verus contumax: & quis fictus: & quis eorũ
poſsit appellare: plura hic tanguntur per Cy. & per glo. in l. Diuus
de in integ. reſti. ſeu in l. fi. & plenius per gl. in cle. j. de dolo & cõ
tu. Et adde quod verè contumax eſt ille qui eſt citatus per iudi-
cem perſonaliter, vel ad eius notitiam peruenit citatio per parti.
Sed ſi eſt citatus à lege, non eſt verus contumax: & non prohibe
3 tur appellare. vt not. in c. j. de ele. & hic tangitur per Cy. †Et idẽ
c ſi ſtatutum dicat quod bannitus debeat[c] infra menſem compare
re: aliàs habeatur pro confeſſo, & poſsit condemnari: licet quis
ſciat ſe bannitum, & fore citatum per ſtatutum, ſi non comparet,
non denegatur ſibi beneficium appellandi: quia non eſt citatus
per iudicem: ſed per ſtatutum. & ita reperio Bal. cõſuluiſſe. Item
tunc non poteſt appellare quando eſt citatus per nuntium. Si ve
rò per edictum poſitum in valuis palatij, vel eccleſiarum, poteſt
appellare infra. x. dies à die latæ ſententiæ. Et in hoc deterioris
conditionis eſt quam ſi non eſſet verus contumax: quia fictus cõ
tumax app. infra. x. dies à die ſententiæ: vt d. l. ab eo. quomodo &
quando iudex. Et ita reperio in deciſionibus Rotæ ſeruari in pa
latio apoſtolico. Item vera contumacia procuratoris non tollit
domino beneficium appellandi. l. ij. §. fi. cum ibi no. ff. quãdo ap
4 pellandum ſit. †Item iudex qui tulit ſententiam debet admitte
re appellationem: licet dicatur per alteram partem non admittẽ
dam: quia eſt verus contumax. nam hoc diſcutiendum relinque
re debet iudici appel. qui ſi reperiet hoc, pronunciabit nullo
fuiſſe appellatum ſecundùm doc. & vide Bar. in l. ex conſenſu. §.
fi. ff. de app. Opp. de l. creditor. & eſt l. fi. §. iuſſus. ff. de appel. vbi
5 verus contumax appellat. †Sol. vt in glo. ex quo no. quod maior
contumacia eſt in non veniendo ad iudicium: quàm in non ſol-
uendo: & non reſtituendo: quia prima impedit cognitionem &
diffi-

diffinitionē.& per cōſequens etiam ſolutionem:ſed ſecunda ſolum tardat ſolutionē.quod eſt minus præiudiciale.

1 **§.Huiuſmodi autē.** †Hic determinat aliud dubium,quando debeat ferri iſta ſententia.de qua in §.[ſinautem reus.] & in §.[ſinautem ex geſtis.] & dicit quod propè finem triennij.& ſic loquitur de ſententia diffinitiua duntaxat.hoc vult gl.j.& etiam alia ſuper verbo [condemnatio.] ſed interlocutoria ab obſeruatione iudicij pōt ferri etiam ante finem triennij ſcd̄m Bulg. pro quo videtur iſte tex.dum dicit[& abſolutione forſitan præſtetur pœnalis ſententia.]qui videtur loqui de illa abſolutoria:ſed in cōtrarium videtur tex.in §.[& ſiquidem.]Gl.ibi ſecundū Hug.ſubaudit & etiā hæc gl.quæ incipit[ex neceſsitate:]tamen ipſa glo.dicit inter reū actorem & abſentem.dic vt dixi in §.[& ſiquidē.]quia iſte text. loquitur tam de diffinitiua quàm de abſolutoria ab obſeruatiōe iudicij per quam lex moritur:vt non debeat ferri niſi propè finē triennij.vt hic.& in §.[& ſiquidē.]& tex.dū dicit[abſolutione.] intelligatur de abſolutione ab inſtantia edicti.q̄ quandocunque pōt ferri:quia per eā nō moritur lex.vt in l.& poſt edictū.§.circū ductio.ff.eo.tamen inquantum loquitur de diffinitiua lata cōtra reum abſentem,prout referť ad §.[ſinautē reus.]videť cōtra tex. in d.l.& poſt edictum.in prin.quia tunc q̄ñcunq; poterat ferri videtur dicendum q̄ iſte tex.corrigat illum.vel potius declaret, & limitet:quia ibi nō fit mentio de tempore & per hoc patet Gl.eſſe declaratas quæ videntur adinuicem contrariari.

1 Quando fertur abſolutoria interlocutoria ab obſeruatione iudicij,quæ expenſæ ueniant abſoluendo illi abſoluto.

2 Ad hoc ut uictus uictori condemnetur in expenſis:an requiratur quòd fuerint petitæ in libello,uel in calculo ferendæ ſententiæ?

4 Iuſta cauſa litigandi excuſat ab expenſis,& qui ſi fuit iuſta cauſa litigandi in parte iudicij tantum?

5 Iuramentum de calumnia non excuſat ab expenſis uictoriæ.

1 **§.Siue autem alterutra.** †Victus victoriᵃ condēnatur in expenſis legitimis.h.d.& ſemper allegatur ad hoc:& determinat vnū dubiū circa §.[ſinautem ex geſtis.] & §.[ſinautem reus.] qui loquunť q̄ñ 2 fertur diffinitiua.quo caſu eſt dare victum & victorē. †ſed quando fertur abſolutoria interlocutoria ab obſeruatione iudicij,non eſt dare victū quia quæſtio nō finit:tamē veniūt expēſæ nō ratione victoriæ ſed ratione cōtumaciæ.vt in §.[& ſiquidem.]in fi.de quibus etiam loquitur l.ſancimus.j.eo.Et etiā dare expēſas ratione temerariæ vocatiōis in ius.de quibus in l.eū quē temere.ff.eo.Itē ratione calūniæᵇ:ſi calūnioſè & malitioſè aliqua exceptio opponatur.vel omittatur.vel alia pars fatigetur laboribus & expēſis. vt j.de fruc.& lit.expē.l.non ignorat.& q̄ not.Cy.in l.j.s. vt quæ deſunt aduoca.partium. & de iſta materia quæ eſt ſatis longa dic vt in cap.prout.de dolo & contuma. per Canoniſtas. & in 3 Spe.de expenſis,per totū.†In tex.ibi.[& reddere eam pacti leſæ coarctabuntur.]hoc ſi fuit petitū.aliàs ſecus.vt in l.iij.§. hoc aūt iudiciū.ff.de dam.infecto.ſed Dy. dicit etiā ſi non fuit petitū per l.ædiles.§.Item ſciendum.ff.de ædili.edic.Cyn.& bene dicit q̄ nō requiritur q̄ hoc ſit petitum in libello:ſed ſufficit q̄ ſaltem in calculo ferendę ſententiæ petatur.& ita intelligitur ille.§.dicit enim quod ſufficit q̄ petat ſententiā pro ſe:quia cēſeť petijſſe q̄d̄ tam in principali quàm in expēſis.quod tene menti. Sed licet non teneatur iudex ſi non petit:poteſt tamen ex officio facere condemnationem in expenſis:poſtquam contigerunt in lite. 4 vt poteſt intelligi ille.§.Item ſciendum.†Ab iſtis tamen expēſis excuſat iuſta cauſa litigandi.vt in auť.de iudi.§.oportet & l. qui ſoldum.§.etiam.ff.de leg.ij.Et ſi fuit iuſta cauſa in parte iudicij & in parte non,pro tēpore quo fuit excuſatus,nō pro alio.vt no. Bar.in l.ſi quis inficiatus.ff.depoſiti.& l.deſtitiſſe.de iudi.& hoc quando veniunt iudicis officio mercenario.ſed ſi iure actionis, non excuſatur ab eis propter iuſtā cauſam litigandi.vt no.per gl. 5 ſingul.in l.ſi mulier.§.j.de leg.iij.& l.non ſolum.ff.de rei vēdi.† Iuramentum autem de calumnia non excuſat ab expenſis victorię ſed ab his que veniunt ratione calumniæ:q̄ non præſumitur calumnia qui de calumnia iurauit.vt l.iij.de iureiur. ff. vbi mulier non præſumitur calumniare propter iuramentum de calumnia. Et quod hic dicitur in eo qui ſuccumbit in diffinitiua.habet locū etiam in eo qui ſuccumbit in interlocutoria.vt j.de fruc.& lit.expen.l.non ignorat.& ibi per Barto.& de iſtis expenſis litis plenè Cy.tractat in l.ſancimus.j.eo.

2 Iudex qui non audet cauſam expedire, dicitur habere miſerrimum animum.

3 Plus punitur maior quam minor.

4 Ille qui remouetur ab officio,nunquam amplius ad illud redire poteſt,intellige propter aliquod crimen.

5 An poſt lapſum triennij finiatur inſtantia,antequam ſit ſecuta abſolutoria ab inſtantia iudicij?

1 **§.Sinautem vtraque.** † Hic incipit tractare quando contingit impedimentum ex parte iudicis,quo minus cauſa termineť infra triennium.& primò loquitur q̄ñ dolo vel culpa eius.vſque ibi.[ſinautem in medio.]poſtea quando caſu cōtingēte in eius perſona,ſiue ſuo dolo vel culpa. Et primo caſu dicitur hic q̄ iudex debet puniri:ſed nō declarat an tp̄s inſtātiæ currat gl.tenet q̄ ſic:tamen pars cui currit,vel ad cuius damnum,vt eſt actor:reſtituiť in integ.ſcd̄m gl.Tu dic circa primum ſcd̄m Iac.bu.aut loquimuř de tēpore præfixo actioni. & tunc ſi ſtat per iudicē quominus cauſa expediať,vel lis conteſtetur,tempus currit.& actionē perdit:tamen actor reſtituiť in inte. & recuperat actionē vtilē.vt in l.ſed & ſi per prætorē.in prin. ff. qui. ex cau.maio.etiā non in ſubſidiū:vt quia Iudex eſt ſoluēdo: & pōt ab eo dānū recuperari in ſyndicatu.Aut tempus præfigitur inſtātiæ cauſæ principalis:vt eſt hic.& tūc currit:& nō reſtituiť actor ad inſtantiam peremptā:niſi fortè in ſubſidiū.vt dicitur in pupillo:& minore.vt dicitur j.eo.l.circa fi.aut præfigitur cauſæ appellationis,vel eius proſecutioni:& tūc ſi ſtat per iudicem quominus expediatur,ipſo iure non currit.vt j.de appel.auth.ſi appellatione.vbi dicit nullum præiudicium ex hoc penitus fieri.Glo.tñ dicit quod currit mero iure: ſed reſtituitur & ita videtur ſentire Bar.dicit tamen reſtitutionem fiendam incidēter.& ſine libello: plus placet dictum Iaco.But.per illum tex.dum dicit nullū præiudicium.q̄ ſi curreret mero iure,non eſſet ſine præiudicio ſi nō peteretur reſtitutio.& vide hic omnino gl.in c.ex ratione.de appel.& in auth.vt ſpon.lar.§.& hoc quoque.& dixi circa princi.In tex.ibi.[accipere noluerit.]i.expedire.aliàs non inciperet currere triennium ſi à principio denegaret audientiā.& nō fieret litis 2 conteſt.† In tex,ibi,[miſerrimis animis.]Not.q̄ iudex qui nō au3 det cauſam expedire,dicitur habere miſerrimum animum. † In text.ibi.[ſi autem iudex minor.] Not.quod plus punitur maior quam minor.facit.l.præsbyteri.in ratione ſui.de epiſ. & cleri. q̄a ab eo cui plus cōmittitur plus exigitur. vnde dicitur q̄ potentes delinquentes potenter patiūtur,& plus quàm alij. q̄ no.q̄ prin4 cipes qui ſuperiorem non habent plus puniantur à deo.† In tex. ibi.[remouendo]ſi.no.q̄ ille qui remouetur ab officio nūquam amplius ad illud redire poteſt.vt no.in l. mancipia.j.de ſeruis fugi.per doct.per tex.in auť.de armis.in fi.col.vj.& j.de libe.& eorum lib.l.ij.& ibi per Bal.in fine.In gl.ibi.l.[præſbyteri.]de hoc 5 dic per Cyn.in l.nemo.s.de ſum.trini.† In ea.ibi.[finitur inſtantia.]iſta diſtinctio non procedit retenta opi.Cy.& Pe.qui tenuerunt quod per lapſum triennij non finiatur inſtantia niſi ſecuta abſolutoria ab inſtantia iudicij:vt ipſi no.in §.fi.huius.l.ſed cōis opinio eſt in contrarium per illum.§.dum dicit à cauſæ deciderint.& per l.cùm lite mortua.ff.iudi.ſol.& hoc tenet Io. And.in addi.Specu.de iud.deleg.§.reſtat.& dicit Albe.quòd cum haberet iſtum caſum de facto volebat defendere opi.Petr.coram magnis & peritiſsimis viris.& non potuit obtinere:quia fuit pronūtiatum ipſo iure inſtantiam peremptam.

a ❡Vict⁹ victori. Adde l.eum quē temerè. ff.de iudi.c. calūniā. de pœnis.c.finem litibus.de do.& cōtu. gl.in c.vlti.de maio. & obedien.

b ❡De calūnia. Adde de hoc & dic vt per Alex.de Imo.in l.ij. in prin.ff.de iureiu.p Bar.& Bal. in auth. generaliter.C. de epi. & cle.per l.amphrā. de brixia.in repet.c. q̄m contra extra de probatio.Cur.

2 Si ſuperior iudex uetat inferiori quòd de tali cauſa amplius non ſe impediat an finiatur inſtantia?

3 Quid ſi in delegatione ponatur clauſula quòd debeat cauſam infra ſex menſes expedire & non expedierit,& propter hoc alteri committatur ſimpliciter an uideatur commiſſa ut infra idem tempus ex integro dando expediat.

1 **§.Sinautem in medio.** †Si iudex pendente inſtātia moriatur,vel mutetur ſucceſſor debet cām expedire infra annū:ſi tantū ſupereſt de tp̄e 2 inſtantiæ:alias debeat ſibi ſuppleri vſq; ad annum.h.d.† In gl. ibi [ſoluitur tamen.]vt ſic pereat inſtantia.& eius virtute nō poſsit ad diffinitiuam peruenire.vt in caſibus legum quas gl.allegat inter quas eſt l.iudiciū.ff.eo.per quā patet ſecūdū hoc q̄ ſi ſuperior iudex vetat inferiori q̄ de tali cauſa amplius nō ſe impediat,finiť inſtantia:nō aūt ad ipſum ſuperiorē deuoluitur.Aliud eſt q̄ñ à ſe

a ¶ Exprimere cãm. De hoc adde. vt per Alex. & doc. in l. Iulianus. ff. de cõdi. indebi. & in l. præſes. ff. de pœn. Et adde an & qñ libellus alternatiuè concludit: vt puta qa dicit ꝙ emphyteuta cecidit à iure ſuo ꝓpter canonẽ nõ ſolutũ: vel ꝓpter nõ petitã inueſtiturã infra tp̃s. iuxta cap. j. quo tẽpo. miles quo caſu talis libellus ꝓcedit. iuxta notata ꝑ Bald. in l. gallus. §. ſi ei⁹. ff. de li. & poſth. tunc an iudex teneaẽ exprimere ĩ ſn̄ia cãm cõdẽnationis. Et dic ꝙ ſic. ſaltẽ per dictionẽ maximẽ: iuxta notata ꝑ Iac. but. in l. ij. §. ignominiæ. de his q̃ not. infa. & ita ſentit hic Are. de quo vide ꝑ Ant. de bu. de reſt. in integ. q̃ hãc practicam dãnat. & addeq̃ qñ q̃s petit recurſũ ad arbitriũ boniviri, opus eſt ꝙ in libello exprimaẽ cauſa læſionis: aliàs nõ ꝓcedit. ita Bal. in l. j. j. de his quæ pœn. no. Idẽ qñ ferẽ ſn̄ia ĩ cõceſſum. ita Ang. in l. ij. j. quo. app. nõ reci. allegãs Inn. in c. romana. extra de app. Et idẽ qñ petiẽ reſtitutio in integrum. ita Bal. in l. eos. j. de appellatio. Cur.

cauſam abdicat. vt in c. intimaſti. de app. qa tunc trãſit in eodẽ ſtatu: & hoc frequenter facit ſummus põtifex. & ſic cauſa deuoluiẽ ad cancellariã. & per præſidem alteri com-
3 mittitur in eodẽ ſtatu. † In glo. ſequenti ibi. [ff. e. l. ſi iudex.] ibi ſoluitur multis modis: veritas eſt ꝙ loquitur de tẽpore præfixo iuriſditioni: & loquitur de iudice delegato: quia ſi cũ clauſula ꝙ debeat cauſam infra ſex menſes expedire: nõ expedierit propter hoc alteri cõmittitur ſimpliciter, ſine cõmemoratione tẽporis videtur cõmiſſa: vt j. idẽ tempus ex integro dãdo expediat: hic loquitur de tẽpore præfixo inſtantiæ de iudice ordinario: in hoc tamen illa lex recipit ſuppletionẽ per iſtũ tex. vt ſi in delegatione ſit appoſitũ maius tẽpus, nõ debeat egredi inſtantiã tẽporis triẽnij ſecundũ Doc. Certè qñ apponiẽ tẽpus in delegatione, etiã ſi ſit maius triẽnio, durabit inſtãtia quouſq; durat iuriſditio: ſicut qñ apponereẽ in cõpromiſſo arbitrorũ. ita ſentit Spe. in tit. de arbi. §. excipitur. circa fi. Sol. ergo ꝙ ibi in tẽpore præfixo iuriſditioni: & in iudice delegato. hic in tẽpore præfixo inſtantiæ: & in iudice ordinario. In gl. ibi. [quod nõ placet:] ſcilicet ꝙ nõ habet locũ in annali: quia imò ſine dubio põt in eo locum habere: cũ ſucceſſor habeat annũ pro ſua iuriſditione. vnde ſi tantũ * ſuper erat de inſtantia poteſt cauſam expedire & ſi tantũ * nõ ſupererat, ſuppletur vſq; ad illud tẽpus: & idẽ erat. & ſic nullũ incõueniens reſultat: ſed in iudice ſemeſtri. Gl. videtur tenere ꝙ nõ habeat locũ: quia ſic nunquã peribit inſtãtia. nã cum quilibet ſucceſſor debeat habere annum, & nullus duret anno, nunquã finietur. Cy. tenet contrariũ: quia oẽs ſucceſſores habebunt ſolũ annum, & non plus. arg. de leg. iij. l. fideicõmiſſa. §. ſi quis decẽ. quia tẽpus ſemel ſuppletum amplius nõ ſuppletur. vt in l. ab hoſtibus. §. ſed quod ſimpliciter. ff. qui. ex cau. maio. Gul. de ſuza. vt refert hic Bar. tenuit nõ habere locũ iſtũ tex. in iudicibus tẽporalibus, vt debeat aliqua ſuppletio fieri: imò dicit ꝙ ſucceſſor cẽſetur idẽ cũ prędeceſſore: & tẽpus quod ſuperat prædeceſſori: datur ſucceſſori. & nõ plus. quaſi ſit idẽ iudex: & dicit ſibi placere hanc op. & ſic tenet opi. primã. ꝙ loquaẽ in iudicibus perpetuis, nõ tẽporalibus. quantũ ad id quod dicitur de ſuppletione: & ita videmus ſeruari. nã ſi tẽpore quo finitur officiũ poteſtatis, nõ ſupererat niſi modiũ tẽpus inſtantiæ poſt aduentũ ſucceſſoris debet eã expedire infra illud modicũ. aliàs perit. & ita videmus ſeruari de facto.

2 *In ſententia quando debeat exprimi cauſa?*
An cauſa ſit exprimenda in libello?
3 *Aduocatus qui ſemel ſumpſit cauſam, non poteſt eam derelinquere ſine iuſta cauſa, & poteſt compelli officio iudicis ad proſequendum.*
4 *Si lite pendente clientulus non ſoluit aduocato à labore ſuo, poteſt aduocatus officium iudicis implorare, & ipſum compellere ad ſoluendum: & poteſt clientulus eum mutare, & alium loco eius accipere.*

1 **§. illo proculdubio.** † Hic loquitur quando cauſa nõ expeditur infra triennium propter defectũ aduocatorũ vnius vel vtriuſq; partis: quo caſu puniũtur: & fertur interlocutoria ab obſeruatiõe iudicij expreſſa cauſa: ſed ſi aduocatus habuit iuſtã cauſam nõ proſequendi: quia cliẽtulus nõ ſoluebat ſibi de labore ſuo, prouideẽ hic ꝙ Iudex ex officio cõpellat ipſum ad ſoluendũ: ne cauſa differat. h. d. Debet ergo aduocatus petere hoc. & nõ ꝑmittere ꝙ tp̃s labatur: quia ſibi eſſet imputãdũ. In gl. ibi: [ſentẽtia, qua condẽnat patronos.] hoc placet: quia nõ debet condemnare patronũ niſi ad pœnã de qua hic niſi dicat ob quã cauſam facit hoc: ſequẽs non placet quoad iſtum text. quia non habet neceſſe in abſolutoria obſeruatione iudicij dicere ꝙ iſta ſit perempta culpa patroni. ſed ſufficit dicere ꝙ perempta ſit vt no. gl. dũ dicit [abſoluit, vel abſolutas declarat.] nã prima habet locũ qñ abſoluit prope finem triẽnij. & ſic antequã ſit perẽpta inſtãtia. Scđa verò qñ abſoluit ea perempta. nam hoc facere põt *. vt in l. fi. vt infra certũ tẽpus
2 & dixi in §. & ſi quidẽ. ſ. eo. l. † In gl. ibi [inſerere cauſam in ſentẽtia.] dic ꝙ in ſentẽtia cõdemnatoria ſi præceſsit petitio, vel accuſatio, nõ expedit inſerere cauſam: quia cẽſeretur ex cauſa deducta in petitione: & ſentẽtia referatur ad petitionẽ, & ad acta. vt in l. ait prætor. §. j. ff. de re iudi. Sed ſi nõ præceſsit petitio: quia cõdẽnat ex officio, debet exprimere cauſam. vt hic ſcđm primã expoſitionẽ. In ſentẽtia verò abſolutoria q̃ põt ferri ex pluribus cauſis vel ab obſeruatione iudicij, vel propter libellum malè conceptũ vel diffinitiue à petitione actoris, debet iudex exprimere cau-
a ſam. ne fiat interpretatio vltra intẽtionem eius: quia ſi vult abſoluere ab inſtãtia iudicij: vel quia libellus ſit malè cõceptus, nõ debet abſoluere ſimpliciter: ſed exprimere. aliàs præſumereẽ abſolutus diffinitiuè: quis actor nõ probauit: & ſic fieret præiudiciũ actori ſi ſentẽtia trãſiret in rẽ iudica. Et de iſto articulo an cauſa ſit exprimẽda in libello. tãgitur in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. ob. & in c. ſicut. de re iud. Similiter ſi vult augere & minuere pœnã, ita ꝙ videaẽ ex infamia diſpẽſatum ſcđm materiã l. gl. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infa. aliàs nõ cenſetur diſpẽſatũ. vt ibi no. Quid aũt ſi exprimit cauſam, & illa nõ ſit vera, an reddatur ſentẽtia nulla? dic vt no. ꝑ gl. & doc. in l. ſi is adquẽ. de acqui. hær. ff. & ſi eſt appellatũ, põt reformari ex alia cauſa me-
3 liori. vt in l. Titianus. & ibi no. ff. ꝙ cum eo. † Itẽ no. in ver. [neceſſitate.] ꝙ aduocatus qui ſemel ſumpſit cauſam, nõ põt eã derelinquere ſine iuſta cauſa: imò põt cõpelli ex officio iudicis ad proſe-
4 quendũ. vidi tamen per quoſdã fieri cõtrariũ. † Itẽ no. in ver. [honorarijs.] quod lite pẽdente ſi cliẽtulus aduocato nõ ſoluit de labore ſuo: põt aduocatus officiũ iudicis implorare, & ipſum compellere ad ſoluendũ: ſed ſi cliẽtulus vult ipſum mutare: & alium loco eius accipere põt, ꝙ not. quia in hoc clientulus eſt melioris cõditiõis quã aduocatus, cum poſsit aduocatũ derelinquere, & aliũ aſſumere: etiã ſine alia cauſa: & tamẽ aduocatus nõ põt eũ derelinquere, dicit tñ glo. ꝙ tũc qñ mutat aduocatũ, licet nõ poſſit cõpelli iudicis officio ad ſoluẽdũ primo: poterit tamẽ de ſtricto tẽpore cõpelli iure actionis. vt in gl. quæ incipit. [tunc enim.]

2 *Tempora iudiciaria. quod etiam hodie currant minori.*
Inſtantia, an ipſo iure finiatur per lapſum triennij?
3 *Per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij, uel peremptionem inſtantiæ non perit ius actoris nec actio.*
4 *An dicta teſtium quæ non pereunt, faciant fidem in alia inſtantia: abſque eo quod examinentur de nouo?*
5 *An tẽpus triennij (de quo in iſta lege) habeat locum coram arbitro iuris: & nume. 6.*
6 *Quid ſi compromiſſum ſit de iure & de facto, ſeu tanquam in arbitratorem?*
7 *Poteſt cauſa delegari à principe, ut expediatur longiori tempore quam ſit tempus inſtantiæ.*

1 **§. Hæc autem omnia.** † Pupillo, vel minori currit tp̃s inſtãtiæ: etiã ſi interueniat culpa tutoris, vel curatoris: tñ cõtra illos ſuccurriẽ minori ad intereſſe: & ſi nõ ſunt ſoluẽdo, reſtituiẽ in inte. cõtra aduerſa-
2 riũ. h. d. No. hic. & ad iſtud ſemꝑ allegaẽ. ꝙ tp̃a † iudiciaria currũt minori hodie: ſicut olim. nõ obſtãte. l. fi. ſ. de tẽp. in inte. reſti. vbi diciẽ ꝙ tp̃a quæ olim currebãt: & dabaẽ reſtitutio, hodie ipſo iure nõ currũt. Nã fallit hoc in tp̃e iudiciali: puta inſtãtię primę cauſæ. Idẽ in inſtãtia cauſæ appellatiõis & ĩ tp̃e dato ad ap. vt no. gl. in l. fi. ſ. ſi aduer. rẽ iudi. & Bal. in l. fi. in q̃bus cau. ĩ int. reſt. nõ eſt neceſ. Pe. dicit ꝙ nulla eſt fallẽtia: qa illa loquiẽ qñ in tp̃e ꝙ currebat etiã dabaẽ reſtitutio nõ eſt neceſſaria: tñ in illis nõ immutat illã. l. certè, imò dabaẽ in ſubſidiũ. vt hic. tene ergo. ꝙ primo dic. & cõiter ita dicimus. Itẽ iſte tex. dũ dr [& à cauſa deciderit.] allegaẽ cõtra Pet. prout exponiẽ cã. i. inſtãtia. ꝙ inſtãtia ipſo iure finiatur per lapſum termini triẽnij: ſed ipſe ſubaudit nõ ipſo iure: ſed
3 per ſn̄iam abſolutoriã. † Itẽ dũ dicit. [litem quidẽ &c.] No. ſcđm expoſitionẽ gl. ꝙ per abſolutoriã ab obſeruatiõe iudicij, vel peremptionẽ inſtãtiæ nõ perit ius actoris, nec actio: & ſic poterit in alio
4 iudicio intentari. † Sed quærit gl. ſuper verbo. [vigorẽ.] an dicta teſtiũ q̃ nõ pereũt. vt no. ſ. ea. l. §. & ſi quidẽ. poterũt ꝓduci in alia inſtãtia: & faciãt fidẽ abſq; eo ꝙ examinẽtur de nouo. Gl. tenet ꝙ debeãt iterũ examinari: niſi fuerint mortui: qa tũc crediẽ examinatiõi primæ ꝑ. l. fi. j. de teſtibus. Doc. tenẽt ꝙ ſi atteſtatiões erant publicatę. i. autẽticatę manu notarij, etiã ſi viuãt, nõ ſint amplius examinãdi: ſed poſsit ꝓduci corã alio iudice ẽt iter eaſdẽ perſonas ꝑ l. geſta. j. de re iudi. al's ſecus. vt no. ĩ l. ij. ſ. de edẽd. Nec ob. l. ſi. de

de teſti.quia iſta loquitur in atteſtationibus receptis corā arbitro:
quia nō faciunt fidē coram iudice,niſi ſint mortui.Et ſic debent
examinari de nouo.Secus in receptis corā iudice.& ita tenet In-
no.in c.ſignificauit.de teſti.eſt caſus.in c.fi.de proba.& ibi etiam
per Inn.& Bar.in l.fi.de teſtibus.Vltimò oppo.in gl.fi. quod re-
ſtituatur etiam nō in ſubſidiū per l.etiam ſuprà ſi tutor vel cura.
interuenerit:quia remedium ordinarium actionis tutelæ vel ne-
gotiorū geſtorū nō poteſt cōcurrere cum extraordinaria reſti.in
integ.cōtra diuerſas perſonas.& eſt electio ipſius minoris.& ad
hoc allegātur illæ ll.Solu.Speciale eſt hic propter rigorē iudicio
rū vt denegetur reſtitutio:præterquā in ſubſidiū.dicit Pe.ꝙ non
eſt ſpeciale:ſed eſt dicēdū ꝙ aut per reſtitutionē in integrū nō cō
ſequitur aliud quàm illud ꝙ pōt cōſequi per actionē.& tūc non
datur reſtitutio niſi in ſubſidiū.& ita loquit̄ hic: qm̄ à tutore vel
curatore cōſequitur intereſſe.& illud idem cōſequit̄ per reſtitu-
tionē in integ.aut poteſt cōſequi aliud puta rem ſuā,vel ſibi de-
bitam.Sed per actionē nō niſi pecuniā.& tūc loquunt̄ ll.cōtrarię.
Aduerte quia Pe.ſentit ꝙ hic nō reſtituatur ad curſum inſtātiæ,
ſed ad pecuniā,& ad intereſſe.hoc eſſet valde abſurdū & iniquū:
ſi minori currit inſtātia,vel tempus eius quod aduerſarius ſuus
qui in nulla culpa fuit,teneatur ſibi ad intereſſe mediāte reſtitu-
tione in integ.& hoc nō cōſiderauit Pet.neque doc.vnde nō pu
to ipſum bene intellexiſſe.Sed intelligo hic ꝙ reſtituitur ad inſtā
tiam peremptam,vt poſsit eam proſequi:& reſtituitur per vim:
ac ſi nō eſſet perempta:& tūc propter rigorē iudiciorū nō dat̄ iſta
reſtitutio:niſi in ſubſidium,ſi nō poteſt intereſſe recuperat à tuto
re,vel curatore:& ſic videtur debere intelligi.l. arbitrio. §. dolo,
6 cuius.ff.de dolo.† Vltimò quærit de vna quæſtione, quā format
Cy.in §.ſinautem in medio.an tempus,de quo loquitur iſta l.lo-
cum habeat coram arbitro iuris:ſicut habet locum coram iudice
ordinario,vel delegato.vt ſ.poſt princ.huius l. Breuiter aduerte
ad tres caſus.nam aut in compromiſſo fuit appoſitum maius tē-
pus quàm ſit tempus inſtantiæ.& ita ſentit Spe.licet Cy.non alle
get in ti.de arb.§.excipitur.circa fi.aut apponitur minus tempus
& tunc puto illo tempore finito finiri inſtantiam.Nec ob. ꝙ dixi
in princ.huius.l.quando in delegatione eſt appoſitum minus tem
pus:quod licet finiatur iuriſditio,nō finitur inſtantia: ſed deuol-
uitur in eodem ſtatu ad delegantem:quia non ſic geſta corā ar-
bitro deuoluuntur ad iudicem: ſicut geſta coram iudice deuol-
uuntur ad alium.vt ſ.dixi.de atteſta.aut in compromiſſo nō fuit
appoſitum tempus.& tunc procedit quæſtio.quo caſu dic ſecū-
dum Spec.in loco præallegato.& Cy.hic & Bal.in l.falſo.ſ.de di
uer.et tem.preſcript.ꝙ ſi partes nō caperent coram arbitro, & nō fuerūt
lit.conte.& ſic non eſt cœptum tempus inſtantiæ: compromiſsū
durat coram arbitro.tanto tempore quanto durat coram iudice:
& ſic triennio de iure communi.& ita debet intelligi glo.quæ eſt
in l.Item ſi vnus.§.ſi multo poſt.ff.de arbit. Et ſi per ſtatutū eſſet
minus tempus,durabit.tanto tempore.& prædicta in arbitris iu-
ris.coram quibus proceditur ad inſtar iudiciorum.vt l.j.ff.de ar-
bi.vt ſunt illi qui habent pronuntiare de iure tātum: quia ita fuit
actum:& etiam procedere in vno:tamen eſt differētia inter arbi-
trum & iudicem:quia ſi arbiter pronuntiaret cōtra ius.& ſic cō-
tra formam compromiſsi,nō valeret ſentētia ipſo iure:nec com-
mitteretur pœna ſecundùm Bart.qui ita not.in l. diem proferre.
§.ſi.ff.de arbi.& dicit ſe ita conſuluiſſe:ſed ſententia iudicis la
ta contra ius:non tamen expreſſo errore iuris, valeret mero iure
licet etiam ipſe teneatur de iure pronunciare:quia in arbitrio ſuo
relinquitur,melius & iuſtius ſibi videtur.vt j.eo.ti.auth.hodie.
Sed ſi ſit compromiſſum de iure & de facto,ſeu tanquam in ar
bitratorem tūc quanto tempore duret poteſtas arbitrādi. Bart.in
l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.ob.dixit quod durat anno per l. fin.
§.ſed & ſi quis.j.communia deleg.Bald.ipſum reprehēdit in mul
tis locis:dicēs ꝙ eſt alia:ꝙ talis ratio & poteſtas durat perpetuò.
Sed in c.j.de l.corradi.in vſibus feudorum.diſtinguit melius: ꝙ
aut fuit compromiſſum de lite vertēte:vel quæ ſperatur moueri
inter partes: prout communiter fit.& tūc talis arbitrator eſt ad
inſtar arbitri:quia poſitus ad quæſtionē decidēdam:ideo decidē
dum eſt idem quod ſ.dixi in arbitro ſine tempore aſſumpto.Aut
fuit compromiſſum nō de lite:ſed de contractu: puta vēdidiſti
pro pretio declarando per Titium: vel fecimus ſocietatem pro
partibus per Titium declarādis. vt in l. ſi quis ſocietatem.ff.pro
ſocio.& tunc poteſt ſuſtineri dictum Bar.quod per lapſum anni
finiatur poteſtas arbitrādi per illam.l.finalē
§.ſed & ſi quis.quę loquit̄ dicto caſu:quaſi
partes videantur renuntiaſſe arbitramento
ſilēdo:niſi appareat de ipſorum diligentia:
7 & negligētia arbitratoris.†Quod autem ſ.
dixi poſſe cauſam delegari, vt expediatur
lōgiori tempore quàm ſit tempus inſtātiæ.& quòd tunc tantum
durabit inſtantia,procedit in delegatione facta à principe,qui nō
poteſt tempus inſtantiæ prorogare:non in facta ab inferiore.per
id quod dixi in §.ſinautem in medio.in contrario de.l.ſi iudex.ff.
eod.ſed bene poteſt inferior à principe apponere minus tempus
tamen tunc finietur iuriſditio:& non inſtantia. Sed in compro-
miſſo poteſt apponi etiam maius tempus:& tantum durabit in-
ſtantia ſecundum Specu.in loco præallegato:quia illud totū de-
pendet ex voluntate compromittentium.vt l.non diſtinguemus
§.de officio.ff.de arbitris.

a ¶In principio cauſæ. Adde gloſ.in l.ij. C de iura. calū. Cy. in l.ij.eo.titu.

b ¶Silicet pro cōputo. Adde.l.j.C. de errore calculi.

2 ☞ Iudices ordinarij hodie iurant in ingreſſu officij,& ulterius ab eis non exigitur iuramentum in ſingulis cauſis,& iurant ſeruare leges & ſtatuta quod intelligitur de honeſtis.

Aduocati quando poſſint aſtringi ad iurandum de calumnia?

3 Ambulandum eſt per uiam ueterem,niſi uia noua eſſet melior,& ſecurior.

Calculum quid importet?

4 Litis conteſtatio qualiter fiat?

5 Aduocatus ſi dicat coram iudice derelinquendo cauſam,quòd hoc facit:quia cognoſcit quòd clientulus ſuus non fouet iuſtitiam,quòd præiudicium ei fiat.

LEX XII.

1 REm non nouam.†Iudices & aduocati de
bēt iurare i ſingulis cau
ſis ſolēniter forma hic cōtenta.& aduocatus in quacū
que parte litis ſi reperiat cliētulum nō fouere iuſtitiam
debet cauſam derelinquere:cuius loco cliētulus alium ſurrogare
nō poteſt.h.d.tota.l.quæ eſt moralis & vtilis pro ſalute iudicum
& aduocatorum.ſi eam ſeruarent:ſed malè ſeruāt:maximè aduo
cati:quia quantumcūque videant clientulum nō fouere iuſtitiā:
2 nihilominus perſeuerant:ne perdant lucrum.† Hodie iudices or-
dinarij iurant in ingreſſu officij:& vlterius ab eis non exigitur iu
ramētum in ſingulis cauſis.& iurāt ſeruare leges & ſtatuta,quod
intelligitur de honeſtis.vt in c.finali.de iureiuran.libro vj.Aduo
a cati non iurant de calumnia in principio cauſæ quia poſſunt prę
tendere ignorantiam:ſed publicatis atteſtationibus conſueuerūt
aſtringi ad iurādum.& ita vidi ſeruari in iſta ciuitate:& etiā alijs
locis quādo pars vna cōfidit fouere iuſtitiam: quia facit aſtringi
aduocatum alterius partis vt iurēt de calumnia.quod ſi in eorum
cōſcientiam comprehēdūt partem ſuam nō fouere iuſtitiam, de-
beāt cauſam derelinquere:& ita credo quod hoc ſit ſtatutum:ta-
mē multi abſorbēt ſibi iuramentum.informātes eorum cōſcien-
tias ad eorum modum:ſed deus eſt deſuper.qui nouit abſcōdita
3 cordis.†Not.in pri.quod ambulādum eſt per viam veterē:quod
eſt verum:niſi via noua eſſet melior,& ſecurior.vt j.de iure do.l.
vlt.§.præterea.ſecūdùm Cy.adde.j.de iur.delibe.l. fi.§. ſed quia
quidam.Item no.iſtud verbū[calculum] quod exponitur id eſt
ſentētiam diffinitiuam.vt j.ſubijcitur ibi.[& diffinitiuæ ſentētiæ
recitationem &c.] Aliter ſumitur in titu.de errore calculi.ſcilicet
b pro computo rationis. Item nota ibi.[ſcituri quòd nō magis alios
&c.] Nam id quod hic dicitur deberet terrere omnes iudices à
malè iudicādo vt dicit Albri.qui ante oculos gerūt iudices cernē
tes.vt inquit Boe.in fin.ſui operis. In §.[patroni.] poſt princip.
4 †No.quia ſemper allegatur quod lit. cōteſt. fit per narrationem
factam ab accuſatore.ſupple cū petitiōe,vel cōcluſiōe.quia non
ſufficeret narratio facti,niſi ſequeretur petitio:& cōtradictio alte
rius partis.i.narratio. Cōſueuit ergo dicere nego narrata prout
narrātur,& petita prout petūtur ſibi debere.videtur ergo quod ſi
reus cōfiteatur,nō videatur fieri lit.cōteſta. Cōtrarium dic poſt-
quam libellus præceſsit:niſi dicat expreſsè quod nō animo litē
cōteſtādi:ſed potius declinādi iudicium per l.ij.ſ.de iura.calum.
5 poſt pri.vbi patet ꝙ poteſt ferri etiā ꝑ cōfeſsionē.† Itē nota in ver.
[hoc que ſubſecuto.] magnū p̄iudiciū.quod poteſt facere aduo-
catus parti ſuæ.videlicet de relinquēdo cauſam, & dicēdo corā
iudice ꝙ hoc facit, quia cognoſcit quod cliētulus ſuus nō fouet
iuſtitiā.Nam ex tūc clientulus nō poteſt capere aliū aduocatū.&
aduerſarius poteſt à iudice petere quod inhibeat aduocatis ne aſ-
ſumant talem cauſam.Certè credo quod in hoc iudex debeat ha
bere magnam diligentiam,& aduertentiam in qualitate & cōdi-

ctione aduocati:ſi ſit talis cui meritò ſit credēdum. & etiam ex-
plorare de cauſa, & non credere ſimplici aſſertioni: quia poſſet
hoc facere fraudulenter, & malitioſè: nunquā tamē vidi hoc fie-
ri: & adde quod no. Cy. in l. ij. de iur. cal. qui dicit ꝙ etiam cū ad-
uocato allegantí in cauſa debent iurare de calumnia, quoniam
etiam in legibus allegandis poſſunt vti malitia & calumnia: ſi le-
ges ad propoſitum non facientes allegant ſcienter. vt iudicē in-
ducant ad eorum libitum. & quia etiam multa quę ſunt in facto
conſueuerunt dicere & poſſunt dicere calumnioſè.

2 *Iudex ſi credat bene iudicare, & tamen malè iudicat ductus errore iuris: an in foro conſcientiæ teneatur parti quam læſit?*
3 *Medicus imperitus non excuſatur propter ignorantiam.*

AVTHENTICA.

HOdie. Iſta aut. videtur facere differentiā inter iu-
ramentū delegati, & iuramentū ordinarij.
i. defenſoris ciuitatis: vel aliter & melius ſecundū Al-
beri. primum dictum huius auth. debet intelligi in his
quæ nō ſunt terminata à iure: ſed cōmittuntur arbitrio iudicis.
1 Secundū dictum in his quæ terminata ſunt. †Item dicit Bal. ſe-
cundū Inno. ꝙ maiores magiſtratus (vt ſunt iudices perpetui, vt
epiſcopi. & Comites) poſſunt leges tranſgredi cū eis expediens
viſum fuerit ex aliqua cauſa. per ea quæ no. Inn. in c. j. de conſti.
Sed inferiores magiſtratus temporales iurant ſeruare ll. & ſtatu-
ta. & non poſſunt ab eis recedere: & ideo ſi per ſtatutum impo-
neretur alia pœna quàm imponatur à iure cōi, nō poſſet omitte-
re pœnam ſtatuti, & imponere pœnā iuris cōmunis: licet ius cō-
mune per ſtatutū nō ſit ſublatū. vt in l. quoties. ff. de act. & oblig.
quod no. in l. qui ſepulchra. j. de ſepul. vio. & no. idē Bal. in l. & ſi
2 ſeuerior. ſ. de infa. & tangitur per Bar. in l. j. ff. vi bo. rap. †Itē po-
ne ꝙ Iudex credit bene iudicare: & tamen malè iudicat, ductus
errore iuris: an in foro conſcientiæ teneatur parti quā læſit? dixit
hic Petr. & Cyn. quod ſi ex neceſsitate aſſumpſit ſibi officium
iudicandi: vel ex voluntate, etiā de cōſenſu partium: nō tenetur
niſi de dolo. vt l. j. ff. ſi men. fa. mo. dixe. quod not. pro arbitris &
arbitratoribus qui aſſumūtur de volūtate partiū: vt nō faciant li
tem ſuā ſi malè iudicant: niſi cū dolo hoc faciāt. Et ita debet in-
telligi. l. ſi quis in cōſcribendo. ſ. de pac. in fi. & voluntariè. & nō
de voluntate partiū tenētur. nec excuſanť per ignorātiam iuris,
quia aſſeruere ſe eſſe peritos. iuxta not. in l. ij. ff. quod quiſq; iuris.
Et per hoc reſpondetur ad id quod dicitur iuris ignorantia non
3 nocet in damnis vitandis. †quod eſt verū: niſi quis aſſerat ſe peri
tum. vt in acceptante officium medicandi: nam medicus imperi
tus non excuſaretur propter ignorantiam.

2 *Contumax ſi compareat incontinenti poſt contumaciam, an tunc purgetur contumacia?*
Reus qui non comparuit in termino, & poſtea comparet, & producit ſuas exceptiones & capitula, quòd non ſint admittēda: niſi refuſis expenſis, ſi pars altera hoc petijt, & quid ſi non petijt, & fuerunt admiſſa?
4 *Contumax ſi fuit auditus non refuſis expenſis, nec poſtea fuerunt petitæ lite pendente, an ea finita per ſententiam iudicis poſſint peti?*
5 *Contumax quando etiam teneatur ad alia damna ultra expenſas?*
6 *Quid de expenſis uel damnis quas altera pars feciſſet, uel recepiſſet, etiamſi aduerſarius non fuiſſet contumax.*
7 *Statutum quòd ſi reus ſit contumax in ueniendo ad litem conteſtandam, habeatur pro conteſtata, & procedatur ad ulteriora, & ita fuit proceſſum: nō recuperabit actor expenſas citationis illo poſtea comparente.*
Quid ſi non fuit proceſſum ſuper eo ad quod fuit citatus?
Quid ſi citatus fuit impeditus ſine ſui culpa?
8 *Citatus ter ſi in prima & ſecunda citatione non comparuit, in tertia ſic, an teneatur refundere expenſas factas in prima & ſecunda?*
9 *Iudex qui admittit non admittendam, facit litem ſuam: & idem in executore qui non diligenter exequitur.*
Plus punitur Iudex ſi non facit quod facere debet, quàm ſi ferat iniuſtam ſententiam.
10 *Succumbens in aliqua exceptione dilatoria, uel aliquo articulo incidenti, non debet condemnari uincenti.*
11 *Actor cum teneatur ſequi forum rei, ſi obtineat ſententiam, an uictus debeat condemnari in expenſis factis per actorem in hoſpitio in loco ubi reus ſortiebatur forum?*
12 *Qui non comparet in termino citationis, præſumptione iuris uidetur mala conſcientia abeſſe: & quòd præſumatur potius uera contumacia quàm ficta.*
An refectio expenſarum de qua in iſta lege. habeat locum in ficto contumace?
13 *Iudex pedaneus ſeu delegatus ab ordinario, an poſſit citare per nuntium: & quid in arbitro?*

LEX XIII.

1 SAncimus. †Contumax nō auditur volēs poſtea
comparere: niſi refectis expēſis factis
per alteram partem propter eius contumaciam. quas nō
feciſſet ſi contumax non fuiſſet. h. d. in effectu. Et primò ſtatuit
vſq; ibi [ſciturís.] Sc̄dò punit. vſq; ibi. [quòd &.] Tertiò ſtatutū
2 ampliat. †Et not. ꝙ iſta lex vr̄ limitāda. niſi cōtumax incontinēti
poſt contumaciam cōparuerit: quia tūc purgať cōtumacia, ſicut
purgať mora vt l. ſi ita quis. §. Seia. ff. de verb. obl. ita videtur ſenti-
re gl. j. quę eſt in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & ſic iſta lex limita-
tur ſecundum illam: ſecundum Iac. Bu. ibidem. Sed Bal. contra
quia non dicitur cōparere niſi legitimè compareat. ſed non vi-
3 detur legitimè coparere non refuſis expenſis: vt hic. †In text. ibi.
[perſona citata:] & ſic loquitur in reo qui non comparuit in ter-
mino: & poſtea comparet: & producit ſuas exceptiones & capi-
tula: nam non ſunt admittenda: niſi refuſis expenſis. ſi pars altera
hoc petit: ſed pone quòd non petijt, & fuerunt admiſſa. Reſpon-
deo propter hoc non præiudicatur alteri parti, quominus poſſit
implorare officium iudicis mercenarium, quouſque durat lis, vt
ille condemnetur in expenſis & damnis receptis propter eius cō-
tumaciam: ſed ſi hoc non fecit ante ſententiam, poteſt petere ꝙ
in ſententia diffinitiua condemnetur: vt eleganter not. Inno. in
c. ſæpe. extra de appel. Intelligo etiam ſi feratur ſententia pro il-
lo qui fuit contumax: quia non per hoc euitat expenſas contu-
maciæ: vt in l. properandū. §. ſinautem ex geſtis. pōt etiā habere
locum in actore qui non cōparuit in termino in quo reum citari
fecit: & reus bene cōparuit, & eius cōtumaciam accuſauit: alias
contumacia nō noceret. Et idē etiam intellige in caſu præcedēti.
vt in l. properandū. §. & ſi quidem. nā ſi vult poſtea comparere,
& litem proſequi, nō auditur niſi refuſis expenſis. & hodie per c.
j. de dolo & cōtu. lib. vj. debet etiā cauere de proſequendo litem:
4 quod dic vt ibi. †Sed pone ꝙ contumax fuit auditus non refuſis
expenſis. nec poſtea fuerunt petitæ lite pendente, an ea finita per
ſententiam iudicis poſsint peti? videtur ꝙ non. ar. in l. iiij. j. depoſi-
ti. In contrarium. quia non ſolū cōpetit exceptio. vt hic: & iudi-
cis officium mercenarium. vt. ſ. dixi: ſed etiam actio in factū ex
edicto. ff. ſi quis ius di. non obtempe. & l. non ignorat. j. de fruc. &
lit. expen. Bal. videtur tenere primam partē: quaſi talis actio ſur-
rogetur loco officij iudicis: & ſic non duret vltra quàm illud eſ-
ſet duraturum: maximè ne lis ex alia lite oriatur. vt l. terminato. j.
5 de fruc. & lit. expen. †In text. ibi. [niſi prius omnia damna.] No-
ta quia non ſolum expenſas, ſed damna quæ altera pars recepit
in bonis ſuis, vel etiam in operis perditis propter contumaciam,
debet reſtituere, non ſic cum fit condemnatio ratione victoriæ
non ratione contumaciæ: quia non veniunt niſi expenſæ quæ
ſueuerūt fieri in lite: vt in aduocatis, & notarijs: & ꝓcuratoribus,
vt in l. properandum. §. ſinautem alterutra. Et idem in actione quæ
oritur ex titulo. de alie. iudicij. vt veniant non ſolum expenſæ
ſed etiam cætera damna: vt in. l. j. & ibi not. per gloſſ. & Bald. &
ibi omnino vide. ff. de alie. iudic. Et idem quando quis condem-
natur propter retardationem proceſſus malitioſè factam. vt in l.
6 non ignorat. j. de fruc. & lit. expen. †In text. ibi [ex huiuſmodi
vitio.] Nota iſtud verbum: nam expenſas vel damna quas quis
feciſſet vel recepiſſet, etiam ſi aduerſarius non fuiſſet cōtumax,
non recuperat per hanc l. Vnde etiam dicit Cy. quod ſi non ob-
ſtante contumacia fuit proceſſum ad vlteriora: perinde eſt ac ſi
7 comparuiſſet. †puta dicit ſtatutum quod ſi reus ſit contumax in
veniendo ad litem conteſtandam, habeatur pro conteſtata: &
procedatur ad vlteriora: & ita fuit proceſſum. Certè non recupe-
rabit actor expenſas citationis illo poſtea comparente: quia ſua
contumacia non impediuit proceſſum. ſed ſi non fuit proceſ-
ſum ſuper eo ad quod fuit citatus; puta ad miſsionem in poſ-
ſeſsionem ex primo decreto, bene recuperabit expenſas: ſi po-
ſtea comparens vult recuperare tenutam: quia non debet audi-
ri niſi refuſis expenſis, & præſtita cautione de iudicio ſiſti. vt
in authen. & qui iurat. j. de bo. auth. iudic. poſ. Sed quid ſi citatus
fuit impeditus ſine ſui culpa: dicit Bartol. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi
quis cau. in ij. colum. non habere locum hanc l. quia non vide-
tur fuiſſe contumax. vt etiam probatur in l. ij. §. ſi quis in iudicio.
ff. ſi quis cau. ſicut enim non tenetur ad pœnam quam promiſit
ſi non ſiſtit, ſaltem ope exceptionis: ita nec ad iſtas expenſas.
8 †Sed pone fuit citatus ter, in prima & ſecunda cita. non compa-
ruit. in tertia ſic. an teneatur refundere expenſas factas in prima
& ſecunda? Quidam dicunt ꝙ non: quia non dicitur contumax
niſi in tertia citatione. nā ſciebat ſe debere ter citari. vnde poterat
vti beneficio legis, & comparere in vltima: maximè ſi oēs cumu-
latæ

tentur in vno citatorio. puta ꝙ compareat infra xxx. dies. quorũ x. pro prima x. pro ſecunda. & x. pro tertia. & perẽptoria aſsignã tur. Spec. tenet contrarium. in tit. de expenſis. idem Bar. hic. & in auſ. qui ſemel. poſt prin. j. quo. & quã. iudex. dicit ibi eſſe caſum. quia etiam in prima citatione committitur contumacia. & aliæ cenſentur factæ ad malitiam conuincendam, & ex ſuperabun dantia. vt in auſ. iubemus. §. eo. † In tex. ibi. [ſcituris iudicibus.] No. ꝙ iudex qui admittit non admittendum, facit litem ſuam. Item executor: qui non diligenter exequitur, ſimiliter facit. ſecũ dum Bal. Item ſecundùm Ang. No. quod plus punitur iudex ſi non facit quod facere debet quàm ſi ferat iniuſtam ſententiam. Nam primo caſu tenetur integraliter parti læſæ. vt hic: ſed ſecun do caſu ſolũ condẽnatur quatenus iudicanti in ſyndicatu æquũ eſſe videbitur vt in l. fi. ff. de var. & extraor. cogni. & in l. ſi filiuſ fami. ff. eo. & ſufficiant iſta. † In glo. ibi. [illa poſt tantùm loqui tur.] dic iſta glo. in hoc verbo, & in eo quod ſequitur. dum dicit. [ꝙ illa reſpicit finem cauſæ.] innuit ſecundùm Bar. ꝙ ſi aliquis ex litigatoribus ſuccũbat in aliqua exceptione dilatoria, vel ali quo articulo incidenti. de quo fuit diſputatum ꝙ victus nõ de bet condemnari vincenti in expenſis vigore illius. §. ſinautem alterutra. quia non dicitur victor, vel victus: niſi cùm vincit vel vincitur per diffinitiuam. Similiter non veniat condemnandus virtute huius l. quæ loquitur in expenſis factis ratione contuma ciæ. Sed hic non fuit contumax. Bar. fatetur ſe dicere quod de bet condemnari ratione retardati proceſſus per l. nõ ignorat. de fru. & lit. expen. & ita intellige ſanè ea quæ dixi in §. ſinautem alterutra. allegato per Bar. in d. l. non ignorat. † In fi. glo. ibi. [illa de litis expenſis tantùm.] dic videtur ergo per iſtam gloſ. & per rationem ſimilem, quæ eſt in l. j. ff. de alie. iudi. quod ſi actor qui te netur ſequi forum rei: vt in l. ij. j. de iuriſ. omni. iud. vadat ad locũ vbi reus ſortitur domicilium ad litigandum ſecum, & ſtat in ho ſpitio: & finaliter obtinet ſententiam contra reum præſentem, & ſe defendentem, quod reus non ſit condemnandus in expenſis quas fecit in hoſpitio: quia illæ non ſunt expenſæ litis: licet ſint propter litem, ſed ſunt extrinſecæ. venit ergo condemnandus in expenſis procuratorum aduocati, & notarij: ſed iniquum eſſet quod illas expenſas non recuperaret: quas non feciſſet ſi reus ſol uiſſet. vnde poteſt dici quod fiat cõdemnatio virtute illius l. nõ ignorat. vel illius titu. ſi quis ius dicendi non obtem. vel quia da mnificatus eſt culpa illius. ergo &c. vt in l. iij. in fi. ff. de cõdi. ob cauſam. Cætera vide hic per Cy. qui format quã plures quæſtiones. & per Bal. qui ſubtilius loquitur. & melius intelligit quàm Cy.

2 Ot ſufficiat. non debet plus ſcribi hic. † Vltimò no. in fi. dum di cit. [mala conſcientia.] ꝙ ille qui non comparet in termino cita tionis, præſumptione iuris videtur mala cõſcientia abeſſe: & ſic in dubio præſumitur potius vera contumacia quàm ficta: ꝙ te ne menti. quidam verò dicunt l. iſtam de refectione expenſarũ non habere locum in ficto cõtumace: ſed in vero. per iſtum tex. ſed communiter ſeruatur contrarium ſecundũ doc. & tex. intel lige vt dixi. † No. etiam ſecundũ Azo. dum dicit. [licet non cita

a ri.] quod iudex pedaneus ſeu delegatus [a] ab ordinario nõ poteſt citare per nũcium: ſed debet partem præſentem monere. & hoc vult dicere. [ſed requiſiſti.] quæ ammonitio vel reqſitio fortius ſe habet. vt j. quo & quan. iud. l. ij. Et referunt doc. ꝙ cum quædã cauſa eſſet commiſſa domino Azo. & dño Ottoni contra quan dam mulierẽ. dominus Azo dicebat ꝙ non poteat citari per nũ tium. vt perſonaliter accederet ad illã mulierem. Sed dñs Otto tenebat cõtrarium. & ita etiam glo. quia arbiter poteſt citare per nuncium. vt l. ſed interpellatur. ff. de arbi. delegatus qui habet iu riſdictionẽ: ſed arbiter notionẽ tm̃. vt no. in l. ait ꝑtor. ff. de re iu.

AVTHENTICA.

POſt iuſiurandum. † Iſta taxatio expenſarũ debet fieri antequam iu retur: quia ſi fieret poſt, poſſet detegi periurium, ſi prius iurauerit ſe expẽdiſſe duo milia: & poſtea fieret taxatio de cc. & dicit Inno. in c. ſæpe. de appel. ꝙ iſta taxatio fit etiam in expenſis factis iure actionis. & vide quod idem no. in c. fi. extrà quod me. cau. Item dicit Bal. quod nunquam fit niſi in illis in quibus ſta tur iuramento. Sed ſi probarentur expenſæ per teſtes, non fieret iſta taxatio: niſi eſſent exceſsiuè. vel non legitimè factæ.

1 ꝙ Recuſatio iudicis ex cauſa ſuſpicionis debet fieri ante litem cœptam: poſtea non. niſi ex noua cauſa, uel de nouo ad notitiam perueniente.

Periculoſum eſt ſub ſuſpecto iudice litigare.

3 *Appellatio ab interlocutoria, & recuſatio iudicis quomodo æquiparentur?*

4 *Iudex ſi poſt recuſationem propoſitam procedat in cauſa ſpreta recuſatione, an valeat proceſſus?*

5 *Arbitri qui eliguntur de neceſſitate impoſita à lege, cẽſentur potius iudex quàm arbitri: & ſic quòd ab eorum ſententijs poſſit appellari.*

Ex ſententia arbitri ſponte electi, an committatur ſtipulatio de euictione?

6 *Iudex ordinarius an poſſit recuſari?*

7 *Cauſa ſuſpicionis an ſit allegãda in libello recuſatorio?*

8 *Quæ ſint cauſæ, & an arbitri qui eliguntur ex forma huius l. habeant ipſi cognoſcere de negotio principali, & ſic an ſuccedant loco iudicis recuſati?*

9 *Si in reſcripto delegationis remoueatur cauſa appellationis, an uideatur etiam remota recuſatio?*

Ille ad cuius inſtantiam fuit delegatus non poteſt recuſare, & an poterit appellari ab eius ſententia?

10 *Illud quod facit ille cui dedi poteſtatem faciendi, cenſetur à me factum.*

LEX XIIII.

1 APertiſsimi. † Iudices delegati pñt ex cauſa ſuſpicionis recuſari ante litem conteſtatam. & partes cogũtur ad eligendum arbitros. qui vicem delegati fungentur. h. d. Bar. Et de eadem materia tractat. l. fi. ſed differt ab iſta: quia loqtur. quando iudex delegatus eſt in loco vbi ſunt partes: quo caſu libellus recuſatorius datur ſibi: & ipſe requirit iudicem ordinarium, vt cogat partes ad eligendũ arbitros. lex illa loquitur quando non eſt in illo loco: & tunc libellus datur iudicio ordinario: vel in eius defectum ſi non eſt datum adminiſtrantibus rempublicam: qui vocantur duumuiri. & cõmuniter vocantur in vulgari priores, vel Anciani: ſed in iſta ciuitate eſſent illi qui deputati ſunt ad vtilia ciuitatis. Et dicit Barto. ꝙ iſtæ non ſunt delectabiles: quia non ſunt in vſu his temporibus in foro ſeculari. Et canoniſtæ plenius habent quàm legiſtæ: qđ dic vt in c. ſuſpicionis. de offi. dele. & c. ſecundò requiris. de app. 2 Caſus ergo eſt iſte &c. † No. primò ꝙ recuſatio [b] debet fieri ante

b litem cœptam: poſtea fieri non poteſt. ſupple niſi ex noua cauſa. vel de nouo ad notitiam perueniente. arg. in l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interro. actio. & quod habetur in l. ij. j. de cõſor. eiuſdem litis. in alia exceptione dilatoria poſt litem conteſtatam ſuperueniente. Item nec ante litem cœptam ſemper fieri poteſt. vt ſi eſſet elapſus terminus ad proponendas exceptiones dilatorias. vt in c. paſtoralis. de exce. vel alio modo conſenſiſſet in iudicem: puta proponendo aliâs exceptiones, & petendo, ſuper eis pronunciari. vt in l. ſed & ſi ſuſceperit. in prin. ff. eo. ti. de iudi. Et ſic illa quę concernit iuriſdictionem iudicis, debet ante omnes aliâs proponi. vt j. de exce. l. ſi. quod plenè examina per Bar. in l. quidam cõ ſulebat. ff. de iudi. Item no. ad id quod allegatur. quod periculoſum eſt ſub ſuſpecto iudice litigare. ſicut in auſ. de tri. & ſemiſ. §.

3 hæc autem. † Item no. in ver. [cum poſt.] ꝙ appellatio ab interlocutoria, & recuſatio iudicis æquiparantur: & ſicut nõ poteſt ab interlocutoria appellare poſt li. conte. ita nec recuſatio proponitur: quia per vtranq; ſuſpẽditur iuriſdictio iudicis. vt no. in Spe. de recuſatio. §. effectus. in prin. & in c. legitima. de appel. li. vj. in

4 nouel. † Et hoc facit ad q. qua quęritur. ſi iudex poſt recuſationẽ propoſitam procedat in cauſa ſpreta recuſatione. an valeat proceſſus? Inno. dicit ꝙ non meminit ſe legiſſe ꝙ non valeat in c. cũ ſpeciali. de appel. Idem videtur tenere Spe. in ti. de recu. dicit ꝙ eſt neceſſe appellare. aliâs proceſſus valebit. Bar. in l. quia poterat. ff. ad Treb. dicit ꝙ meminit ſe legiſſe ꝙ proceſſus eſt nullus: quia propoſita recuſatione ſtatim iudex deſinit eſſe iudex. vt in l. ij. j. ſi quacunq; prædi. poteſtate. Contra iſtud dictum facit iſta æquiparatio. de qua hic: nam proceſſus factus per iudicẽ à quo poſt appellationem interpoſitam ab interlocutoria valet: niſi per iudicem appellationis fuerit ſibi inhibitum. vel niſi ipſe detulerit appellationi: quia tunc deſinit eſſe iudex: vt plenè habetur in c. non ſolùm. de appel. li. vj. nec reuocatur per viam attentati. ſed demum ſi pronunciabitur bene fuiſſe appellatum. Idem ergo

a ❡Seu delegatus. Adde do. Maria. Soci. in rub. de libel. obl. art. iiij. in iiij. illatiõe. Et ibi idẽ tenet in arbitris, & arbitratorib[9] quãdo ſunt iuris. ſcilicet electi ex neceſſitate inducta per ſtatutum. per no. in l. arbitro. & in l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſ. co. in l. ſi quis & à quo. app. in c. cum ſpãli. de arbi. & in c. ab arbitris. de offi. dele. li. vj. Et idẽ dicit in arbitris compromiſſarijs. per l. ſed interpellatur. §. j. ff. de recep. arb. qa arbitria ſunt redacta ad inſtar iudiciorum. l. j. ff. de arbi. & adde ꝙ etiã arbitri non poſſunt citare teſtes: ſed debẽt citari per iudicẽ, vt coram abitro cõpareant ita Bald. in d. l. ſed interpellatur. §. j. & refert & ſequitur præfactus do. Mari. in loco. ſ. alleg. Cur.

b ❡Recuſatio. An iudex ordinari[9] vel delegatus poſsit recuſari, & ex qua cauſa. vide Bal. in l. nemo. C. de iuriſ. om. iudi.

a ¶ Arbitri qui eligun tur. Adde.l. quiſquis C.de poſtu.
b ¶ An iudex ordinarius. Adde Car. Ale. ſ.c.cũ ſpāli.de appel.
c ¶ Quæ aũt ſunt cauſæ. Adde philipum. in c.poſtremo.de appe. vbi enumerat. xl.caſus:& diffuſè per Car. Ale.ibi numerat lxvj.caſus.
d ¶ Rectores terrarũ. Adde Saly. in l. ſtatuus.C de ſenten.ex breui.reci.

videtur in facto poſt recuſationem vt va-
leat:niſi poſtea appareat cã recuſa. vera.&
tunc reuocabitur. Breuiter mihi videtur ꝙ
iſtud dubium decidatur per c.Iudex de of
fici,deleg.lib.vj.vbi ponũtur tres caſus. cũ
quærit an Iudex recuſatus poſsit cauſam
alteri ſubdelegare,ſi erat delegatus princi-
pis.Nam aut libellus recuſatorius nõ erat
adhuc datus,tamen viua voce dixit pars
ꝙ habebat ipſum ſuſpectum,& fuit prote-
ſtata ꝙ ad vlteriora non procederet: tunc
iuriſditio nec eſt ſublata, nec eſt ſuſpenſa.
ideo etiam partibus inuitis poteſt ſubdele-
gare.Aut erat propoſitus.libellus recuſato
rius.non tamen ſuper illo erat pronuntiatum per arbitros. & tũc
iuriſditio non eſt extincta.ſed ſuſpenſa,quantum ad hoc vt ſine
voluntate partium ſubdelegare non poſsit.ſed cũ eorum cõſen-
ſu ſic:& tunc non eſt ſuſpenſa.Aut erat pronuntiatum ꝙ cauſa
recuſationis erat legitima:& tunc iuriſditio eius eſt extincta,nõ
ſuſpenſa.ideo etiam de voluntate partium ſubdelegare non po-
teſt.& dicti tres caſus ponuntur in d.c.Idem videtur dicendum
in alio proceſſu cauſæ per omnia.nã ſubdelegare eſt vti iuriſdi-
tione vt l.& qa.ff.de iur.om.iu.Sicut ergo in primo caſu põt. vti
iuriſditiõe ſubdelegãdo,& partibus inuitis.ita etiã in cã ꝓcedẽ-
do.Eodẽmodo in ſecundo caſu põt de conſenſu partium: non
aliter.In tertio de conſenſu etiam poterit quia poſtquam eſt ex-
tincta iuriſditio conſenſu priuatorum non poteſt reſuſcitari. vt
5 in l.priuatorũ.j.de iuriſd.om.iud.†Item no.circa fi.illud ad ꝙ al-
a legatur.ꝙ arbitri q eliguntur[a] de neceſsitate impoſita à lege,cen
ſentur potius iudices quàm arbitri:qa ſuccedunt loco iudicis.
ideo ab eorum ſententia poteſt appellari.vt infra eo.l.fi.in fi. nõ
ſic in illis qui eliguntur ex mera voluntate cõpromittentis:vt in
l.j.ſ.de arbi.Item ex hoc ſequitur ꝙ ex ſententia arbitri ſponte
electi non committatur ſtipulatio de euictione. ſi emptor com-
promiſit cum eo qui mouit litem ſuper re empta.vt l. ſi dictũ. §.
ſi compromiſero.ff.de euic.bene tamen committetur ex ſenten-
tia arbitri electi ex neceſsitate ſtatuti:ſi dicatꝙ cauſæ inter cõſan
guineos debeant cõpromitti,& emptor erat cõſanguineus illius
⟷qui litem mouit.✱ facit c. ab arbitris. de offici. delegat.libr.vj.
6 † Prima gloſſ.magna diſputat:an iudex ordinarius[b] poſsit recu
b ſari:& tenet quod non.ſed duntaxat delegatus.ſed de iure cano
ni.expeditum eſt quòd poteſt.vt in c.cum ſpeciali.de app.& in
c.ſi quis contra clericum.de foro compe.Item etiam de iure ciui
li poteſt recuſari in certis caſibus primo quando erat inimicus
magna inimicitia.vt in l.j.infra ſi quacunque prædi. poteſtate.
& l.ſi pariter.ff.de lib.cau.per quas dicit Bart.in l. quia poterat.
ff. ad trebel.quod ſi poteſtas vel alius.Iudex ordinarius eſt tuus
inimicus potes eius iuriſditionem declinare proteſtando ꝙ con
tra te non procedat.quo caſu tu cum tota domo tua es exem-
ptus ab eius iuriſditione:& poſtea non valebit ꝙ facit contra te:
& eſt ſpeciale hoc caſu.Item in caſu.l.fi.ſ.de aſſeſſori.Item in ca
ſu auth.habita.ne filius pro patre.Item in caſu l.prætor.ff. de iu-
riſ.om.iud.vel dic quod non recuſatus vt eligantur arbitri : ꝓut
hic dicitur:ſed non cognoſcat per ſe:ſed vt cauſam deleget alteri
non ſuſpecto.vt in d.l.pretor.nec tunc erit locus illi diſtinctioni
illius.c.Iudex.Item & in caſu.l.qui iuriſditioni.eodẽ. titu. de iu-
7 riſdi.omn.iudi.ſecundùm Bal.in d.l.prætor.† Alia gloſſ.magna
diſputat.an cauſa ſuſpitionis ſit alleganda in libello recuſato-
rio:& tenet ꝙ non de iure ciuili:ſed ſufficit quod cum iuramen-
to aſſerat ſe habere illum ſuſpectum ex tali cauſa:de iure cano-
nico requiritur aſſertio & probatio coram arbitris qui eligiun-
8 tur ex forma huiuſ. † Quæ autem ſunt cauſæ[c] Specu. enume-
c ratquàm plures in titu.de offici.deleg.§.poſt quàm.ſecundũ hoc
ſic de iure ciuili non requiritur expreſsio cauſæ:arbitri qui eli-
guntur ex forma huius.l. habent cognoſcere de negotio prin-
cipali:quia ſuccedunt loco recuſati iudicis. & hoc eſt de men-
te iſtius.l.Et dicit Specu.in titul.de recuſa.quod ſi cognouerint
cauſam non eſſe legitimam.debent remittere ad eundem : ſicut
Iudex app.ab interlocutoria.vt in l.intra vtile.ff.de mino.ne fru
ſtra iudicem recuſet : quia ſi hoc contingat, habebit iudicem
malíuolum:nec ipſum exaudiet etiam in rebus iuſtis. Si autem
cognouerint cauſam recuſatiõis eſſe veram,dicit ꝙ de negotio
principali non debent ſe intromittere : nec remittent cauſam ad
illum iudicem:ſed erit alius iudex impetrandus.hoc non placet
imò ipſi arbitri habebunt tunc cognoſcere de negotio principa
li : ſicut cũ prouinciatur appellatio ab interlocutoria fore iuſta:
quia deuoluitur negotium principale ad iudicem appel. & pro-
batur per illam l.vt dixi.ꝙ ſi de iure ciuili non requiritur expreſ
ſio cauſæ iſti arbitri non habebunt cognoſcere niſi de negotio
principali.per ius autem canonicum iſta poteſtas eis non tollit:
additur alia. ꝙ etiam cognoſcant de cauſa ſuſpicionis : & ſi non
9 fuerit ꝓbata,remittãt,aliàs de cauſa principali cognoſcant.†Sed
quæritur.quid ſi in reſcripto dele. remoueatur cauſa app. an vi-
deatur etiam remota recuſatio? dic vt in l.fi.j.de ſen. Item ille ad
cuius inſtantiam fuit delegatus,non poteſt recuſare: quia cenſe
tur in ipſum concenſiſſe:ſed bene poterit appellari ab eius ſentẽ
tia:quia in ea non conſenſit.vt l.ex conſenſu.in prin.ff.de app.ſi
cut ille qui teſtem producit non poteſt reprobare perſonam:ſed
bene poteſt reprobare dictum eius.vt l.ſi quis teſtibus.j.de teſti.
Licet autem de iure ciuili non teneatur quis exprimere cauſam
ſuſpicionis quando recuſat iudicem, bene tamen tenetur expri-
mere quando petit debitorem ſuum capi:tanquam ſuſpectum&
fugitiuũ. quia oportet dicere cauſam propter quã ſuſpicatur. qa
ſi illa fuiſſet tempore debiti contracti,nõ poſſet eam allegare:ſed
ſibi eſſet imputandum quare cũ eo contraxit ſecundũ Bal.per l.
ſi creditores.de priui.cre.& arg.j.de ſpon.l.fi.& l.qui bona.§.de
illo.ff.de dam.infe.Vlti.no.glo.fi.ꝙ illud quod facit ille cui dedi
poteſtatem faciendi,cenſetur à me factũ.vt in concor.alle.in gl.

1 ☞ Rectores terrarũ poſſunt eſſe illiterati.& habent penes ſe literatos,per quos poſſunt proferre ſententias.

LEX XV.

1 CErti iuris. †Magiſtratus militares,& homines
illiterati poſſunt eſſe iudices & ha-
bere officiũ iudicandi.hoc dicit. Et ſic patet per iſtam
l.quod capitanei gentiũ armorum ſupra illos qui ſunt
ſub ſua conducta habent iuriſdictionem ordinariam: vt poſſint
inter eos iudicare.de hoc in l.magiſteriæ.j.de iuriſ.om.iudi.nam
in cauſa criminali ſi delictum non eſſet militare, vt furtum, vel
aliud quod à quolibet poteſt committi?non pertinet ad eum co
2 gnitio:ſed debet remittere ad poteſtatem.†No.ꝙ rectores terra-
d rum[d] poſſunt eſſe homines illiterati : quia habent penes ſe litera-
tos.per quos poſſunt proferre ſententias.& ipſi videntur eas p
tuliſſe ſi ſunt præſentes.ar.de ver.obli.l.ſi procuratori preſenti
& in c.fi.de re iudi.li.vj.& vide quod no.Bal. ſecundùm Ni
Mat.in l.iubemus.j.de teſt.& l.hac conſultiſsima.§.at cũ huma
na.j.qui teſtamen.facere poſſunt.

2 ☞ Adiunctus ordinario, an ſit ordinarius,uel delegatus?
3 Si aliquis iudex, à ſeipſo adiungit ſibi alium, & cum illo procedit , an ualeat proceſſus
4 In iudicem ordinarium poteſt fieri compromiſſum de iure & de facto, tanquam in arbitratorem licet tanquam in arbitrum fieri non poſsit.
5 Arbitramentum arbitratoris dicitur potius conuentio ſeu tranſactio quàm ſententia.
6 Non eſt quis extrahendus extra locum ſui domicilij.

AVTHENTICA.

1 SI verò contigerit. †Per iſtam aut.proui
detur parti quæ habet
iudicem ordinariũ ſuſpectum. & ſic periculoſum eſt
ſub eo litigare.& ipſum recuſare nõ poteſt de iure ci-
uili.nam prouidetur vt eidem ordinario adiungatur epiſcopus
iſtud hodie non eſt in vſu.ſed do.Gulſ.de Cug.dicit quod loco
epiſcopi eligetur alius probus homo.Sed quæro.qd ſi cauſa de
legatur vni. & poſtea alius ſibi adiungatur propter ſuſpicionẽ
de hoc dic vt in c.coram.de offi.dele.& eo.ti.c.cũ plures.li.vj.
2 nouel.quia cenſetur ab ipſo pręſide fuiſſe datus.†Quęro.an ad
iunctus ordinario ſit ordinarius,vel delegatus?dic ꝙ eſt ordina
rius ſi adiũgatur à lege.vt hic.ſed ſi ab homine,eſt delegatus. vt
3 no.per Bar.in l.duo iudices.ff.de re iu.† Sed qd ſi aliquis iudex
à ſeipſo adiungit ſibi alium:& cum illo procedit,an valeat pro-
ceſſus?Reſpondeo ſi credit ſe ſine illo non poſſe procedere,non
valet:licet procedere poſſet:vt in c.cum ſuper.de offic.dele.alias
ſecus per l.j.§.Idem Pomponius.ff.ꝙ fal.tu.auth.& per regulam
vtile per inutile non vitiatur. Item allegatur iſte tex. dum dicit
4 [per amicabilem compoſitionem.] † ꝙ in iudicem ordinarium
poteſt fieri compromiſſum de iure & de facto, tanquam in arbi
tratorem:licet tanquam in arbitrum fieri non poſsit.vt l. ſi ſedet
in ſeruũ.§.ſi quis iudex.ff.de arbi. quia fieret iniuria iuriſdictio
ni ordi

ni ordinariæ:cum arbiter habeat procedere eo modo quo iudex. Vnde cum poſsit procedere vt iudex non debet procedere vt arbiter:ſed arbitrator non habet neceſſe procedere vt iudex: ſed procedit de bono & æquo:& poteſt de iure vnius auferre, & da re alteri:in parua tamen quantitate.quod facere nõ debet iudex. vt in l.ſi de meis aliâs incipit.Idem Pompo.§.fi.ff.de arbi. nõ fit ergo iniuria iuriſdictioni ordinariæ de tali cõpromiſſo.facit qđ no.in l.j.§.& poſt operis.ff.de ope.no.nun. † Allegatur etiam ꝙ arbitramentum arbitratoris dicitur potius conuentio ſeu tranſactio,quã dicatur ſententia:nõ tamen eſt propriè tranſactio.quę dicitur fieri aliquo dato,vel retento.ideo poteſt arbitrator in to tum abſoluere:vel in totum condemnare.ſi ſibi videtur iuſtum: absq; eo quod auferat aliquid vni parti: & det alteri. quod non eſſet propriè tranſactio.vt s.de tranſac.l.tranſactio.& iſta no.per Bar.in l.quod ſi epheſi.§.j.ff.de eo quod cer.lo. & de his qui no. infa.l.qui iuſſu.†Vltimò no.in ver.[ne prouinciales.]ꝙ non eſt quis trahendus extra locum ſui domicilij : & ideo reſcripta per quæ impetrantur iudices extra locum ſui domicilij. ſunt odioſa & reſtringenda:quod dic vt in c.ſtatutum.de reſcri.li.vj. & iſta eſt etiam ratio.ꝙ actor tenetur ſequi forum rei:vt in l.ij.j. de iuriſd.om.iudi.licet ergo quis ſortiatur forum in pluribus locis: in vno,ratione originis:in alio, ratione contractus: in alio, ratione domicilij:in primis duobus nõ poteſt conueniri:niſi ibi reperiatur.non tamen tanquam viator:ſed habens per gulam,vel arma tum:licet non domicilium,ne trahatur extra domicilium:ſed in loco domicilij.bene poteſt conueniri:licet ibi non ſit pręſens:ga ſaltem eſt præſens familia : & poterit contra eum procedi facta citatione ad domum.ad quod vide quod no.Bal.in l.aſſumpto. §.filius ff.ad municipa.

2 *Illud dicitur fieri illico quod fit intra triduum:ſed non ſemper hoc eſt uerum.*
3 *Quando eſt diſcordia inter partes,pertinet ad iudicem concordare.*
4 *A ſententia arbitrorum de quibus hic,appellatur.ſicut à ſententia iudicis, & quòd non appellatur ad iudicem recuſatum.ſed ad quem?*
5 *Quando iudex appellationis confirmat ſententiam, debet eam mittere executioni : non primus iudex.& quid ſi appellatio remaneret deſerta?*

LEX XVI.

1 CVm ſpecialis. † Libellus recuſatorius debet offerri coram recuſato:ſi eſt pręſens.aliâs coram iudice illius loci vbi eſt pars. qui iudex debebit partes cogere ad arbitros eligendos : quorum ſententia per primum delegatum executioni mandabitur:ſed ſi appelleť, 2 debet ad primum delegantẽ appellari.†No.ibi illico autem,id 3 triduum:ꝙ illud dicitur fieri illico.ª quod fit intra triduũ.hoc nõ eſt ſemper verum.nam pactum non dicitur fieri incontinenti iuxta contractum veſtitum,niſi fiat antequam partes habeant cõtractum pro abſoluto.ad hoc vt inſit , & actionem producat. vt no.in l.iuriſgentium.§.quinimò.ff. de pac. ſed quantum ad purgationem moræ quæ fit.ſi fiat incontinenti vel infra modicũ tẽpus,diceretur fieri incontinenti,vt in l.& ſi poſt tres.ſi quis cau. Item ſi ſpoliatus recuperaret poſſeſsionem infra triduum, diceretur recuperaſſe incontinenti.& ſic licitè.aliâs ſecus.vt no.in l. j.§.eum igitur.ff.de vi & vi arma.iuncta l.qui poſſeſsionem.eo. tit.Item an arbitri cogantur? dic vt no.in c.ſuſpicionis. de offi. 4 dele.†Item no.ibi.[electione videlicet &c.]ꝙ quando eſt diſcordia inter partes,pertinet ad iudicem concordare:ideo ſi non cõcordant in formatione puncti mittendi ad conſiliũ ſapientis,ipſe iudex debet formare punctum.ad hoc.ff.de bo.autho.iud. poſ.l. in venditione.§.fi.& ibi no.& facit l.in copulandis.j. de nup. Itẽ Bar.in l.à diuo pio.ff.de re iudi.in prin.circa finem.in verſi.executore negotij prout exponitur , id eſt iudice delegato recuſato. dicit ꝙ delegatus à principe etiam de iure ciuili poteſt ſuam ſententiam mittere executioni.& dicit eſſe caſum hic.Nam ſi mittit ſententiam arbitrorum,qui vice eius funguntur,vt hic patet.ergo & ſuam. de iure autẽ canonico clarum eſt ꝙ intra annũ hoc facere poteſt.vt in c.quærenti.de offi.dele. ſed delegatus ab inferiori à principe non poteſt: ſed debet eam mittere ad delegantẽ. 5 vt ibi.† Item no.ꝙ à ſentẽtia iſtorum arbitrorum appellatur.ᵇſicut à ſententia iudicis.Item ꝙ non appellatur ad ipſum iudicem recuſatum:ſed ad ipſum qui delegauit.† Vlti.no. & ad hoc allegatur.ꝙ quando iudex appellationis confirmat ſententiã, ꝙ debet eam executioni mandare.non primus iudex:quia prima ſententia eſt transfuſa in ſecundam:ſed ſi appellatio eſſet deſerta,& ſic prima ſententia remaneret firma , deberet executioni mãdari per iudicem primũ. ita cõmuniter tenetur. & ꝓbatur s. de epiſ. audi.authẽ. ſi quis litigantium.& ibi no.& in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pactis.& l.furti.§.j.ff.de infa.

a ¶ Illud dicitur fieri illico. Adde l.ſi quis. in §.ſimpliciter.ff.de verbo.obliga.

b ¶ Iſtorum arbitrorũ appellatur. Adde Alberi.in l.j.C.de arbi. Bal.in l.ſi ſeruus plurium.ff.de leg.j. doc. in c.ab arbitris.de officio delega. lib. vj.

c ¶ Argumentũ à rub. Adde l.ſi vno.ff.loc. glo.in l.ſi qui.de cõdi.inde. gl. in c.vno. de cle. percu. gl.in c. j.de offi.dele.li.vj.& per Alex.de Imo.& doc.in rub.ſeu in l.j. ff.ſi cer.peta.

De ſportulis & ſumptibus in diuer. iudi.faciendis & de executoribus litium. Rubrica.

No.quia de prima & ſecunda parte huius rub.nihil tãgitur in nigro : ſed ſolùm de vltima parte:ſcilicet executoribus.& ſic rubri.eſt generalior quàm nigrum.quandoq; 1 econuerſo.& no.j.de relig.& ſump.fu.†Et ideo dicit glo.ꝙ argumentum à rubrica ᶜ nõ ſemper eſt bonum. licet glo.in l.j.j.ne fideiuſ.do.den.ante fi.glo.magnæ videatur dicere contrarium:ita no.in authen.de ince.nup.in princip.in glo. quæ incipit.hoc generale.

2 *Punitus pecuniariter de uno delicto,ſi non eſt ſufficienter punitus , quia exigit pœnam corporalem,iteratò punitur per alium iudicem.*
3 *Delegati à principe , uel ad uniuerſitatem cauſarum, poſſunt ſibi aſſumere nuncios & executores quos uolunt : & ipſos remouere , & pecuniariter punire & quid in alijs delegatis?*

LEX. I.

1 QVìſquis. † Executor qui fui in prin.cauſæ perſeuerare debet in ea vſq; in finem : niſi ex iuſta cauſa fuerit remotus.quod facere poteſt quilibet iudex de executore quẽ ipſe eligit:& ipſum etiã punire pecuniariter.Et ſi exceſſus mereatur corporalem punitionem, etiam illam poteſt imponere.ſi eſt de magnis iudicibus habẽtibus imperium:ſed ſi de paruis,remittitur ad ſuperiorem.h.d.cum l.ſeq. Primum dictum nõ ſeruatur:cum in curia iudicis ordinarij ſint plures nuncij.ſi feci aduerſarium ſemel citari per vnum,poſſum poſtea facere citari per aliũ:quicquid hic dicatur de hoc per Bar. in l.cum ſententia.j.de ſen.notarius tamen qui incipit ſcribere in vna cauſa,debet perſeuerare vſq; in finem:& nõ alius debet ſurrogari.niſi ex iuſta cauſa.vt no.in auſ.de hęre.& fal.§.ſi verò abſunt.in glo.ſuper verbo inuentarium.& facit l.in fraudẽ. §. quoties.in l.j.in verbo manu commẽtarienſis.ff.de iure fiſ.& vide omnino quod no.Bal.poſt Guli.de Cu.in l.repetita. in fi. de epiſ. 2 & cle. † No. etiam in iſta l.[omnibus iudicibus.]quod punitur pecuniariter de vno delicto,ſi non eſt ſufficienter punitus, quia exigit pœnam corporalem, iteratò punitur per alium iudicẽ ſe- 3 cundũ Bal.& de hoc habetur in c.at ſi clerici.extrà de iudi.† Et dicit Guli.quod delegati à principe,vel ad vniuerſitatem cauſarum,poſſunt ſibi aſſumere nuncios:& executores: quos volunt. & ipſos remouere,& pecuniariter punire: ſed alij delegati ab ordinario,& non ad vniuerſitatem cauſarum , non debent eligere nec aſſumere niſi de nuncijs deputatis in curia ordinarij:& ſi eſſet ſibi datus ſpecialiter ab ipſo ordinario delegante , non poſſet ipſum mutare ſine illius licẽtia : & per hoc ſunt expeditæ oẽs gl.

De pedaneis iudicibus. Rubrica.

2 *Si partes ſciẽter litigauerũt corã delegato à iudice incõpetente,an ualeat proceſſus?*
3 *Quid ſi delegans erat competens ad cognoſcendũ de cauſa,tamen non poterat delegari?*
4 *Cauſa appellationis an poſſit delegari?*

LEX. I.

1 PRocuratori. † Delegatio facta à iudice incompetenti non valet:nec ſententia lata per dictum delegatum.hoc dicit.ſic j.titu.j.l.j.dic vt ibi: quia plura requiruntur ad hoc vt valeat delegatio facta ab ordina- 2 rio.† In glo.ſi quæritur de duabus quęſtionibus. Prima ſi partes ſcienter litigauerunt coram iſto delegato,an valeat proceſſus?& tenet iſta glo.quod non.iſta glo. verum dicit ſi iſte delegatus nullam habebat iuriſdictionem ordinariã:ſed erat ſimplex priuatus.& ita probat l.priuatorum.quam allegat:ſed ſi habebat iuriſdictionẽ ordinariam, puta procurator cæſaris delegauit inter duos priuatos,puta poteſtatẽ.vel magiſtratũ munici-